

”VINTERFUGL I SOMMERLAND”

Om nordmenns levemåte i et lokalsamfunn på Gran Canaria

Hovedfagsoppgave

av

Stig Godske Bjørklund

INSTITUTT FOR GEOGRAFI

VÅREN 2006

Jeg vil rette en stor takk til min veileder Eli Janette Fosso for god veiledning og konstruktive kommentarer under arbeidet med hovedfagsoppgaven. Jeg vil samtidig takke en tidligere hovedfagstudent ved Universitetet i Bergen for god hjelp til å komme i kontakt med informantene på Gran Canaria. Hun fungerte også som tolk under to av intervjuene med kanariere, en oppgave hun utførte meget bra!

Innholdsfortegnelse

INNHALDSFORTEGNELSE	III
FIGURLISTE	V
1.0 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA OG PROBLEMSTILLINGER.....	1
1.1 INNLEDNING.....	1
1.2 TEMA OG PROBLEMSTILLINGER.....	1
1.3 OPPBYGGING AV OPPGAVEN.....	2
2.0 HVA VET VI OM NORDMENN SOM OVERVINTRER I SPANIA?	3
2.1 HVEM ER DET SOM REISER TIL GRAN CANARIA FOR Å OVERVINTRE OG HVORFOR REISER DE?	3
2.2 HVORDAN LEVER NORDMENN SITT HVERDAGSLIV I SPANIA?	7
2.3 VALG AV FELTARBEIDSSOMRÅDE	9
3.0 TEORETISKE TILNÆRMINGER TIL PROBLEMSTILLINGENE.....	13
3.1 INNLEDNING.....	13
3.2 MIGRASJONSTEORI.....	13
3.2.1 "Push – pull" teorier.....	13
3.2.2 Kritikk av "push – pull" faktorer	15
3.2.3 Diaspora.....	17
3.3 ULIKE TEORETISKE TILNÆRMINGER TIL HVERDAGSLIV	19
3.3.1 Innledning.....	19
3.3.2 Tidsgeografi.....	19
3.3.3. Activity space.....	21
3.3.4 Bevegelse, hvile og møte.....	22
3.3.5 Locale	23
3.3.6 Hvilken betydning har begrepene for mitt prosjekt?	24
3.4 TEORIER OM HVORDAN GRUPPER AV MENNESKER FORSTÅR OG REPRESENTERER HVERANDRE	25
3.4.1 Innledning.....	25
3.4.2 Identitet i møte med "andre"	25
3.4.3 Representasjoner.....	27
3.4.4 Territorialitet og contestation of place.....	29
3.5 OPPSUMMERING	31
4.0 METODE OG DATAINNSAMLING	33
4.1 INNLEDNING.....	33
4.2 TRE ULIKE INTERVJUFORMER	33
4.3 VALG AV INFORMANTER	34
4.4. DEN PRAKTISKE GJENNOMFØRINGEN AV INTERVJUENE	38
4.5 DELTAKENDE OBSERVASJON	39
4.6 OPPSUMMERING OG VEIEN VIDERE	40
5.0 PRESENTASJON AV INFORMANTER FRA TRE ULIKE GRUPPER.....	43
5.1 INNLEDNING.....	43
5.2 ÅSHILD – "SYKDOMSFlykTningEn".....	43
5.3 KARI OG PER – "PENSJONISTFLYkTningEnE"	48
5.4 BIRGIT – "EVENTYREREN".....	51
5.6 OPPSUMMERING	54
6.0 HVORFOR OVERVINTRER NORDMENN PÅ GRAN CANARIA?	57
6.1 INNLEDNING.....	57
6.2 LEES "PUSH – PULL" TEORI.....	57
6.3 HVORDAN SNAKKER INFORMANTENE OM NORGE? – "HER" FORTELLINGER	59
6.3.1 Klimaet i Norge	59
6.3.2 Det sosiale livet i Norge	59
6.4 HVORDAN SNAKKER INFORMANTENE OM GRAN CANARIA? – "DER" FORTELLINGER	60

6.4.1 Klimaet	60
6.4.2 Det sosiale livet på Gran Canaria.....	61
6.4.3 Levekostnader og skattenivå.....	62
6.5 "SYKDOMSFLYKTNINGENE", "PENSJONISTFLYKTNINGENE" OG "EVENTYRERNE"	63
6.5.1 "Sykdomsflyktningene" og "pensjonistflyktningene"	63
6.5.2 "Eventyrerne"	65
6.6 NETTVERK OG LOCATION-SPECIFIC CAPITAL	67
6.7 "MEDALJENS BAKSIDE"	68
6.8 OPPSUMMERING	70
7.0 HVORDAN LEVER NORMENN SOM OVERVINTRER PÅ GRAN CANARIA SITT HVERDAGSLIV?	73
7.1 INNLEDNING	73
7.2 HVERDAGSLIGE RUTINER	73
7.3 MØTESTEDER FOR NORMENN SOM OVERVINTRER PÅ GRAN CANARIA	78
7.3.1 Innledning.....	78
7.3.2 Den Norske Klubben.....	79
7.3.3 Den Norske Sjømannskirken.....	84
7.3.4 Sol y Mar	87
7.3.5 Den Norske Skolen og Nordmannsforbundet.....	88
7.4 SPRÅK OG EVNE TIL INTEGRERING I DET KANARISKE LOKALSAMFUNNET	90
7.5 DIASPORA	97
7.6 OPPSUMMERING	100
8.0 HVORDAN PÅVIRKER NORMENNS LEVEMÅTE DET LOKALE STED?.....	101
8.1 INNLEDNING	101
8.2 FYSISK PÅVIRKNING	101
8.2.1 Omfattende utbygging.....	102
8.2.2 "Norske" butikker og restauranter	107
8.3 NORSKE TRADISJONER I ARGUINEGUIN	110
8.4 TERRITORIALISERING ?	112
8.5 FORHOLDET MELLOM NORMENN OG KANARIERE.....	115
8.6 OPPSUMMERING	116
9.0 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON	119
LITTERATURLISTE	125
VEDLEGG 1: OVERSIKT OVER INFORMANTER:	129
VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDER	135
INTERVJUGUIDE FOR BEBOERE I DE "NORSKE" BOLIGKOMPLEKSENE	135
INTERVJUGUIDE FOR NORSKE SAMLINGSSTEDER.....	137
INTERVJUGUIDE FOR NORSKE ETABLERERE	140
INTERVJUGUIDE FOR KANARIERE MED TURISME SOM NÆRINGSVEI	143
INTERVJUGUIDE FOR KANARISKE "NABOER"	145
INTERVJUGUIDE FOR REPRESENTANT FOR AYUNTAMIENTO (LOKALE MYNDIGHETER).....	147

Figurliste

Fig. 2.1: Eksempler på annonsering av leiligheter og hus i Spania	4
Fig. 2.2: Kart over Gran Canaria.....	10
Fig. 3.1: Lees ”push – pull” modell	14
Fig. 3.2: Seks faktorer som medvirker til migrasjon.....	14
Fig. 3.3: Hägerstrands <i>time-space kart</i>	20
Fig. 3.4: Seamons begreper bevegelse, hvile og møte	22
Fig. 4.1: Oversikt over Arguineguin	35
Fig. 4.2: ”Norsktoppen” med de ”norske” boligkompleksene	36
Fig. 7.1: <i>Time-space kart</i> – norske stasjoner.....	74
Fig. 7.2: <i>Time-space kart</i> – både norske og kanariske stasjoner.....	77
Fig. 7.3: Ancorasenteret	79
Fig. 7.4: Den Norske Klubben	80
Fig. 7.5: Den Norske Klubbens ukemeny	81
Fig. 7.6: Fjellturer er en populær aktivitet	82
Fig. 7.7: En hvilepause på et utsiktspunkt.....	83
Fig. 7.8: Sjømannskirken	85
Fig. 7.9: Den Norske Skolen	89
Fig. 7.10: Mange kanariere pynter til jul med en julekrybbe.....	95
Fig. 7.11: VG og andre norske aviser er på plass på Gran Canaria	98
Fig. 8.1: Time share-leiligheter i Anfi del Mar	103
Fig. 8.2: Utsikt over Patalavaca med boligområdet ”Norsktoppen”	104
Fig. 8.3: Folksomt på stranden ved Anfi del Mar	105
Fig. 8.4: ”Møtebenken” i den kanariske bydelen i Arguineguin.....	105
Fig. 8.5: Plaza i den kanariske bydelen i Arguineguin.....	106
Fig. 8.6: Den kanariske bydelen i Arguineguin	106
Fig. 8.7: Rema 1001 på ”Norsktoppen”	107
Fig. 8.8: Toro suppeposer i butikkhyllene.....	108
Fig. 8.9: Norsk butikk i Arguineguin	108
Fig. 8.10: Sol y Mar har utviklet et norsk konsept.....	109
Fig. 8.11: 17. maitog under palmene.....	111
Fig. 8.12. 17. maitog ved Anfi del Mar.....	112

1.0 Bakgrunn for valg av tema og problemstillinger

1.1 Innledning

Det har i den senere tid blitt stadig flere nordmenn som skaffer seg bolig i Spania med tanke på langtidsopphold. I dag finnes det norske kolonier på Costa Blanca, Costa del Sol og på Gran Canaria.

Vi nordmenn krever gjerne at flyktninger og asylsøkere som kommer til Norge må integreres i det norske samfunnet gjennom å lære seg norsk og forsøke å tilpasse seg norsk kultur og levemåte. Med den norske innvandringsdebatten i bakhodet, vil vi også kunne anta at spanjoler diskuterer nordmenns, skandinavers og andre nasjoners inntreden i det spanske nærmiljøet. I hvilken grad er "klimaflyktningene" fra Norge villige til å la seg integrere i det spanske samfunnet? Er nordmenn som bor i Spania villige til å lære seg spansk og forsøke å tilpasse seg den spanske levemåten og få spanske venner?

1.2 Tema og problemstillinger

Bakgrunnen for mitt valg av tema er at jeg mener det vil være av stor interesse å undersøke nærmere hvordan nordmenn som overvintrer i Spania lever sitt hverdagsliv og i hvilken grad deres levemåte påvirker et lokalsamfunn. Jeg vil definere overvintring som nordmenn som bor i Spania mer enn tre måneder i vinterhalvåret. Nordmenn kan oppholde seg i Spania i tre måneder som turist uten papirer. Ønsker man å være lenger i Spania, må man søke om forlenget oppholdstillatelse, såkalt *Prórroga de estancia*, også kalt *Permanencia*. Etter at man har oppholdt seg i Spania i mer enn 182 dager, må man enten forlate landet eller søke om permanent oppholdstillatelse, såkalt *residencia* (Källström 2002).

Jeg har valgt å gjøre feltarbeidet mitt på en av Kanariøyene, nærmere bestemt Gran Canaria, som er en del av Spania. Tema for hovedfagsoppgaven er: *nordmenns levemåte i et lokalsamfunn på Gran Canaria*.

Studien er gjennomført i Arguineguin på Gran Canaria og de fleste av informantene jeg har intervjuet bor der mellom tre og åtte måneder i året. Jeg har utarbeidet følgende fire problemstillinger: 1) *Hvorfor nordmenn overvintrer på Gran Canaria*, 2) *hvordan nordmenn som overvintrer på Gran Canaria lever sitt hverdagsliv*, 3) *i hvilken grad nordmenn integreres i det kanariske lokalsamfunnet* og 4) *hvordan hverdagslivet deres påvirker det lokale sted*.

Jeg antar at nordmenn som bor i et lokalsamfunn på Gran Canaria lever sitt hverdagsliv slik de gjør i Norge. De spiser norsk mat, leser norske aviser, går på ”norske” samlingssteder og omgås stort sett andre nordmenn. De har liten evne og vilje til å la seg integrere i det kanariske lokalsamfunnet, prøve å lære seg spansk, forsøke å tilpasse seg den kanariske kulturen og levemåten og få kanariske venner. Dette skyldes at nordmenn og kanariere har svært ulik levemåte og kultur. Det er dessuten en betydelig språklig barriere mellom de to folkegruppene.

1.3 Oppbygging av oppgaven

Jeg vil nå si litt om oppbygningen av oppgaven. Kapittel 2 vil være et kontekstkapittel, der jeg først vil presentere noen andre studier som er gjort om nordmenn i Spania og deretter vil jeg beskrive feltarbeidsområdet mitt og begrunne hvorfor jeg har valgt nettopp dette området. I kapittel 3 vil jeg redegjøre for ulike teorier som kan knyttes opp mot de fire definerte problemstillingene. I kapittel 4 vil jeg beskrive og diskutere hvilke metoder jeg har benyttet i feltarbeidet. Kapittel 5, 6, 7 og 8 utgjør selve analysen. I kapittel 5 vil jeg presentere fortellingene til tre nordmenn som overvintrer på Gran Canaria. Disse fortellingene er basert på intervjuer. I kapittel 6, 7 og 8 vil jeg presentere egne funn og knytte disse opp mot relevante teorier. I kapittel 6 diskuteres hvorfor nordmenn velger å overvintre på Gran Canaria, i kapittel 7 er det måten nordmenn lever sitt hverdagsliv på Gran Canaria som blir studert. Kapittel 8 omhandler hvordan nordmenns levemåte påvirker det lokale sted.

2.0 Hva vet vi om nordmenn som overvintrer i Spania?

Med utgangspunkt i de definerte problemstillingene, vil jeg presentere en del funn gjort av andre når det gjelder hvorfor nordmenn reiser til Spania og hvordan de lever sitt hverdagsliv der.

2.1 Hvem er det som reiser til Gran Canaria for å overvintre og hvorfor reiser de?

Generelt vet vi at en stor del av dem som reiser har ulike sykdommer og helseplager. Mange er alders- og uførepensjonister og det gunstige klimaet med mye sol og varme, som sies å skulle virke positivt på sykdom og helseplager, synes å være en viktig årsak til at nordmenn velger en midlertidig bosetting i Spania. Källström (2002:12) sier for eksempel:

”For en del mennesker som plages med sykdommer som reumatisme eller astma, er det blitt en ren befrielse å komme til Spania.”

Et lavere pris-, skatte- og avgiftsnivå synes også å være viktige motiver for å reise sørover. Det har også blitt relativt enkelt å leie eller kjøpe seg hus eller leilighet i Spania, både i fastlands-Spania og på Kanariøyene, noe de mange annonsene om boligkjøp i Spania viser. Flere av annonsene reklamerer med egne visningsturer til områder der det er bygget, eller skal bygges, egne ”norske” boligkomplekser (fig. 2.1).

MASA INTERNATIONAL **lev i Spania**
www.masa.no **VISNINGSTURER! fra 1900,-**
(ISO 9001)
Ta kontakt for mer info, samt katalog!
Johnny Pedersen Svein Lindås
mob: 456 11 000 mob: 924 12 994
LAVEST PRIS - BEST UTVALG!

Bolig i Spania

Legal Eiendom tilbyr attraktive leiligheter, rekkehus og eneboliger for salg på kyststrekningen Torrevieja – La Manga med priser **fra 121.500 Euro + omk.** Vi har reservert 10 boliger i det flotte golfprosjektet «**Mar Menor Golf Resort**» for våre kunder. Vi formidler også utleie av boliger.

legal E I E N D O M
Slottsgt. 3, 5003 Bergen. *Ring oss for mer informasjon.*
Tlf. 55 21 28 05
bergen@legal-eiendom.no
www.legal-eiendom.no
Legal eiendom AS – størst utvalg, lengst erfaring!

Fig. 2.1: Eksempler på annonsering av leiligheter og hus i Spania

”Jungeltelegrafene”, eller det at nordmenn som har vært i Spania tidligere forteller familie, venner og bekjente om de positive opplevelsene av oppholdet der, synes også å være et motiv for å reise sørover.

”Tryggheten som ligger i et tett, norsk nettverk kombinert med sol og spanske priser, har trolig vært konseptet som har fristet de store mengdene med nordmenn som har skaffet seg eiendom i Spania de siste årene” (Økonomisk Rapports nettutgave 09.2001).

Forøvrig har nordmenn tradisjon for fritidsboliger, og gjennom de siste tiårene synes det å ha blitt like vanlig å skaffe seg fritidsbolig i ”varmere” strøk, som ved ”fjorden” og ”fjellet”.

Forsker og sosiolog Anne Helset ved Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA), hevder at vi nå er vitne til den største utvandringen vi har hatt fra Norge siden utvandringen til Amerika på slutten av 1800- og begynnelsen av 1900-tallet. Ifølge Statistisk Sentralbyrå flyttet det 1214 nordmenn til Spania i 2000 (Dagbladet Magasinets nettutgave 09.02.2002). Samtidig viser en MMI-undersøkelse fra samme år at nesten

halvparten (49 prosent) av dem mellom 40 og 59 år og 37 prosent av dem over 60 år kan tenke seg å bo i Syden, enten hele året eller i vinterhalvåret (Helset 2000).

En av informantene mine, Nils, sier at det er vanskelig å sammenlikne utvandringen til Amerika i siste halvdel av 1800-tallet og på begynnelsen av 1900-tallet med dagens utvandring til Spania og Gran Canaria.

”Nei, kan ikke sammenlikne det med... Den gangen, vet du, så var det jo ikke noe arbeid. Det var nød i Norge, og det er det jo absolutt ikke nå! Nå er det velferd overalt. Så du kan si det at vi som flytter ned hit og bor her halve året, vi...vi er jo veldig privilegerte, da, som kan gjøre det på den måten. Vi som er her nede seks måneder i året, vi kaller oss for ”trekkfuglene”, vi gjør akkurat som dem. Og vi har det mye bedre her nede, på alle måter, vil jeg si.” (Nils)

Nordmenn som utvandret til Amerika, på slutten av 1800- og begynnelsen av 1900-tallet, hadde svært begrenset kontakt med ”gamlelandet”. Nordmenn som i våre dager ”utvandrer” til Spania, kan raskt og enkelt kommunisere med familie og venner i Norge ved hjelp av telefon, sms og e-post. Man kan holde seg oppdatert på det som skjer hjemme i Norge ved å lese norske aviser på internett og mange steder kan man også kjøpe norske papiraviser. (Dagbladet Magasinets nettutgave 09.02.2002).

NOVA har utført en stor levekårsundersøkelse blant de mange tusen pensjonistene i Spania (Helset 2000). De foreløpige funnene fra levekårsundersøkelsen er som følger:

- ”De som flytter, er bedrestilte folk - med utdanning og inntekt over gjennomsnittet. Flertallet er gifte og er i aldersgruppen 67-79 år. Nesten alle har barn og barnebarn.
- Gjennomsnittsinntekten pr. hushold ligger på 344 000 kroner. Men spredningen er stor - fra 60 000 til over 3 millioner kroner. Mange har avsluttet yrkeskarrieren før de ble 67 år.
- Det er flere uførepensjonister blant de residente (fastboende - har meldt utflytting) enn de ikke-residente.
- Fastboende bor der først og fremst på grunn av helse og økonomi. Nesten alle fremhever sunt kosthold, et rikt sosialt liv, mye uteliv og mosjon.
- 82 prosent av fastboende nordmenn kunne tenke seg et norsk omsorgstilbud i Spania - mot bare 55 prosent av de ikke-fastboende.

- 26 prosent av de fastboende nordmenn vil flytte hjem til Norge dersom de selv eller ektefellen blir pleietrengende. 42 prosent synes det er en dårlig idé, mens 32 prosent er usikre” (Verdens Gang 11.02.2003).

Undersøkelsen viser blant annet at pensjonister og førtidspensjonerte er en stor og viktig gruppe blant dem som reiser til Spania for langtidsopphold eller permanent bosetting. Helset (2000) velger å kalle strømmen av nordmenn til Spania *transnasjonal mobilitet* heller enn migrasjon. Felles for Helsets informanter er at de bor i Spania i vinterhalvåret (6-8 måneder) og i Norge i sommerhalvåret (4-6 måneder). Mange, men ikke alle, har meldt flytting fra Norge til Spania og fått status som såkalt *residencia*.

I følge Helset (2000) er det en relativt hyppig forekomst av alvorlig sykdom blant pensjonistene hun har intervjuet på Costa del Sol, og en stor andel av dem ble pensjonister før de fylte 67 år. Källström (2002:207) hevder også at:

”Det begynner å bli en debatt i Spania om utgiftene de får fordi nordeuropeiske land ”eksporterer” sine pensjonister til Spania, nettopp i den livsfasen der de er mest syke og pleietrengende. Statistikken viser at en 65-åring i gjennomsnitt koster staten dobbelt så mye i helseutgifter som en person som er mellom 25 og 45 år.”

I de senere år har man startet bygging av egne norske alders- og sykehjem i, eller nær, Alfaz del Pi, med tanke på at nordmenn i Spania skal ha en god og trygg pensjonisttilværelse. Men levekårsundersøkelsen viser imidlertid at det ikke finnes noe godt norsk omsorgstilbud til å ta hånd om de eldste og de mest pleietrengende. Helset (2000) mener at vi her kan se en likhet mellom nordmenn i Spania og pakistanere i Norge. Begge grupper reiser fra hjemlandet sitt til nye land. Når de blir gamle og syke og trenger pleie, er det mange pakistanere som vil tilbake til Pakistan og tilbringe alderdommen der. Blant nordmenn i Spania er det også mange som ønsker å reise tilbake til Norge når de blir pleietrengende. Levekårsundersøkelsen viser imidlertid at mange gamle og syke nordmenn ville blitt boende i Spania, dersom det hadde vært et norsk omsorgstilbud der (Verdens Gang 11.02.2003).

Pensjonister og uføretrygdete er de største gruppene av nordmenn som reiser til Spania for langtidsopphold, men det er også blitt en økende interesse for langtidsopphold i Spania blant andre grupper av nordmenn. De store koloniene av nordmenn på Costa Blanca, Costa del Sol

og Gran Canaria, kan utgjøre et potensielt arbeidsmarked for unge mennesker som ønsker å finne seg jobb eller starte egen næringsvirksomhet i Spania.

”For en del som flytter til Spania, er det eventyr og spenning som lokker. Å starte sin egen bedrift er også for mange en drøm som kan bli virkelighet i Spania” (Källström 2002:13).

Helset (2000) stiller seg spørsmålet om vi i framtiden vil få det som kalles kjedemigrasjon. En slik form for migrasjon innebærer at nordmenn fra et bestemt lokalsamfunn i Norge flytter til samme område i Spania, for eksempel Alfaz del Pi.

”Ikke sjelden har nærheten til mennesker en kjente til fra før - eller oppdagelsen av å ha felles beskjente i Norge - vært utslagsgivende for hvor en slo seg ned. Eller det kan ha vært med på å skape en følelse av å høre hjemme. Nyetablering i et fremmed land, i ukjente omgivelser og i et samfunn med et språk en ikke behersker, utgjør i seg selv en kilde til angst og usikkerhet. Erfaringer fra - og kunnskap om det nye landet og lokalsamfunnet blir verdifull kunnskap. det blir også vesentlig å oppsøke steder der slik kunnskap kan finnes” (Helset 2000:35).

Hun hevder videre at vi kan få en kjedemigrasjon av nordmenn til ”norske” områder i Spania.

”Forklaringen på dette er at en entreprenør har markedsført et spansk utbyggingsprosjekt i et lokalsamfunn i Norge, og at mange i dette lokalsamfunnet har valgt å kjøpe seg Spania-bosted. Slik vil det nybygde boligområdet i Spania bli et lokalsamfunn av gamle kjente. Forskjellen mellom kjedemigrasjon fra Pakistan eller Tyrkia og fra Norge er først og fremst den, at pakistannerne foretar en arbeidsmigrasjon, mens nordmennenes formål er ferieopphold, altså det å være turister” (Helset 2000:11).

2.2 Hvordan lever nordmenn sitt hverdagsliv i Spania?

Lever de som nordmenn gjør i Norge, spiser norsk mat, snakker norsk, leser norske aviser og omgås stort sett andre nordmenn, slik at det vokser fram en egen norsk koloni, eller forsøker de å bli integrert i den spanske kulturen ved å prøve å lære seg spansk, forsøke å tilpasse seg den spanske levemåten og få spanske venner? Fra det jeg har lest om nordmenn i Spania, kan det synes som om både evnen og viljen til å la seg integrere er svært liten. Nordmenn synes å fortrekke norsk mat, ”norske” butikker, ”norske” kafeer, ”norske” restauranter, snakke norsk, kort sagt oppføre seg slik de er vant til i Norge.

”Om man nå ikke vil lære seg spansk, eller ikke ”kan” fordi man føler seg så gammel og trøtt, hva gjør man da? Kan man likevel flytte til Spania og ta seg fram og trives med sin skoleengelsk eller med bare sitt norske morsmål? Det går faktisk utmerket, og mange som bor på Gran Canaria, Costa Blanca og Costa del Sol, har bevist det” (Källström 2002:14)

I Norge aksepterer vi ikke at innvandrere bosetter seg i gettoer, men det gjelder tydeligvis ikke for nordmenn som overvintre i Spania. Den norske kolonien i Alfaz del Pi i fastlands-Spania er et lite stykke Norge. I den lille byen finner vi den største norske utenlandskolonien. Her bor nordmenn i egne gettoer der de har norske skole, kirke, klubb, restauranter og butikker. Norske aviser, ukeblader, radio og tv er det også god tilgang på (Dagbladet Magasinets nettutgave 09.02.2002).

Källström (2002:14) hevder at det å komme til et land med fremmed språk og kultur gjør at man føler en trygghet når man likevel kan snakke sitt eget språk og ha sine egne matvaner og døgnrytme. I en norsk koloni, som den i Alfaz del Pi, kan man

”...gå på norsk restaurant, kjøpe norsk mat i selvbetjeningsbutikken, gå i den norske kirken, høre på norsk radio, se på norsk fjernsyn og lese norske aviser (...) Blir man syk, går man til norsk lege, man forsikrer bilen sin hos en norsk forsikringsagent, og man omgås nordmenn i fritiden. Ulempen er at man får mindre glede av det spanske samfunnet, men det er opp til hver enkelt”.

Sosial integrasjon er vanskelig for nordmenn som overvintre i Spania, når de ikke har lært seg spansk.

Ifølge Helset (2000) kan et nybyggersamfunn kun eksistere som *samfunn* dersom nybyggerne forsøke å etablere og vedlikeholde et fellesskap i det nyetablerte området. Siden et nybyggersamfunn mangler felles historie, tradisjoner og sedvaner, må innbyggerne ta disse med seg fra Norge eller skape seg nye tradisjoner i nybyggersamfunnet.

Som tidligere nevnt har Helset (2000) (jfr. kap. 2.1) gjort en levekårsundersøkelse blant norske alderspensjonister i Spania., Hun intervjuet en rekke nordmenn, de fleste med status som *residencia* i Spania. I vinterhalvåret bor de på Costa del Sol i Spania, i en by hun har kalt ”Arcadia”. I sommerhalvåret reiser de til Norge. På bakgrunn av disse intervjuene konkluderer hun blant annet med at:

”...Arcadia består av to byer som er lukket for hverandre: Innvandrernes Arcadia og spanjolenes Arcadia. For mellom det spanske og det norske, spanjoler og nordmenn, skjer ingen integrering. Nordmenn og spanjoler har liten eller ingen kontakt, når unntas kjøp og salg av varer og tjenester” (Helset 2000:63-64).

Etter denne presentasjonen av noen andre studier som er gjort om nordmenn som overvintre i Spania, vil jeg se litt nærmere på det stedet der feltarbeidet ble utført.

2.3 Valg av feltarbeidsområde

Feltarbeidet er utført i Arguineguin (jfr. kap. 1). Den lille byen ligger sørvest på Gran Canaria, mellom de store turiststedene Playa Ingles, Maspalomas og Puerto Rico (fig. 2.2).

I Arguineguin er det en stor koloni av overvintrende nordmenn. Bare den norske kolonien i Alfaz del Pi i fastlands-Spania er større. Arguineguin ligger nordvest for Maspalomas, i Mogan kommune, som er en av de største på Gran Canaria når det gjelder areal. Arguineguin har ca. 3 500 fastboende innbyggere (Novasols hjemmeside). Man regner med at det er ca. 6000 nordmenn som overvintre i Arguineguin (muntlig kilde). I Arguineguin ligger også Den Norske Klubben, som har ca. 1300 medlemmer, Den norske sjømannskirken på Gran Canaria, Den Norske Skolen og det norske helsesenteret Valle Marina, i tillegg er det en rekke restauranter og andre møtesteder der nordmenn samles.

Fig. 2.2: Kart over Gran Canaria

At nettopp Arguineguin ble valgt som studieområde, har sin grunn i at jeg kom i kontakt med en hovedfagsstudent ved Universitetet i Bergen. Da jeg fortalte om mine planer for feltarbeid, fortalte hun meg at moren, på grunn av sykdom, bodde på Gran Canaria. Hun bodde hun i et ”norsk” boligkompleks i bydelen Patalavaca i Arguineguin. Denne kontakten ble nyttig, da hun satte meg i kontakt med flere informanter i området (jfr. kap. 4).

For best å kunne besvare oppgavens fire problemstillinger, valgte jeg å intervju nordmenn som overvinterer på Gran Canaria minst tre måneder i året, hvorav de fleste bor seks måneder i året. Det er også noen nordmenn som bor fast på Gran Canaria, men disse utgjør en liten del. I tillegg har den lille byen også en kanarisk befolkning (jfr. kap. 4).

I det neste kapitlet vil jeg redegjøre for ulike teoretiske tilnærminger som har betydning for oppgavens problemstillinger.

3.0 Teoretiske tilnærminger til problemstillingene

3.1 Innledning

I dette kapitlet vil jeg diskutere ulike teoretiske tilnærminger med relevans for oppgavens fire problemstillinger. Den første problemstillingen handler om *hvorfor nordmenn overvintrer på Gran Canaria*. Dette kan forstås som en type midlertidig migrasjon.

Jeg har imidlertid ikke som hovedhensikt å gjøre et migrasjonsstudium, likevel vil jeg redegjøre for noen migrasjonsteoretiske momenter. Deretter redegjør jeg for fire ulike teoretiske tilnærminger til forståelse av menneskers hverdagsliv. Hägerstrands (1982, referert i Holloway og Hubbard 2001) *tidsgeografi*, Masseys begrep *activity space* (Massey 1995), Seamons begreper *bevegelse*, *hvile* og *møte* (Holloway og Hubbard 2001) og Giddens (1984, referert i Peet 1998) begrep *locale* ses som særlig relevante i denne sammenhengen. Den siste problemstillingen handler om nordmenns evne til integrering. Ulike teorier om hvordan grupper av mennesker forholder seg til og forstår hverandre kan i så måte være relevante. Til slutt tar jeg opp teori som handler om produksjon av steder, derunder begrepet *territorialitet*.

3.2 Migrasjonsteori

3.2.1 "Push – pull" teorier

Mange nordmenn har oppgitt økonomiske motiv for å bosette seg i sørlige områder (jfr. Helsets (2000) levekårsundersøkelse i kap. 2). Blant annet Lee (1966, referert i Fuglerud 2001) har utarbeidet teorier som tar utgangspunkt i neoklassisk økonomisk teori. Neoklassisk økonomisk teori og tilhørende migrasjonsmodeller fokuserer på hvordan ulike lønns- og arbeidsbetingelser, samt kostnader ved å flytte fra et sted til et annet, er sentrale faktorer i beslutningen om å migrere eller ikke. En samlebetegnelse på slike modeller er "push – pull" teorier (Fuglerud 2001). Disse teoriene

”...vektlegger i større eller mindre grad enten faktorer på hjemstedet som bidrar til å skyve en person ut, eller sider ved et sted ved reisens ende som bidrar til å trekke vedkommende til seg” (Fuglerud 2001:22).

Dette kan framstilles slik (fig. 3.1):

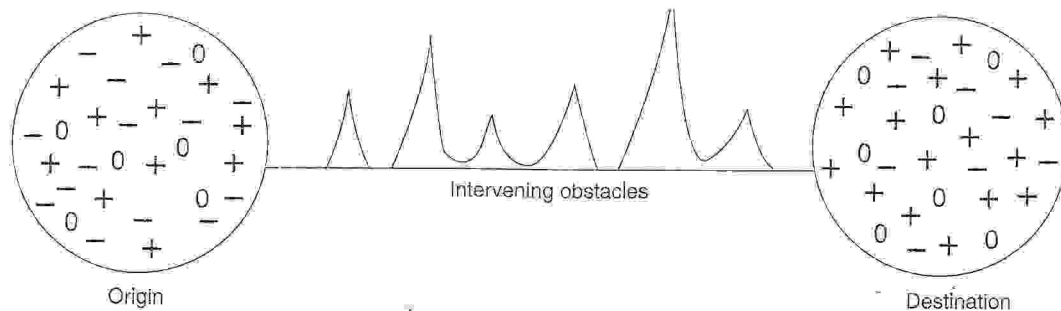

Fig. 3.1: Lees ”push – pull” modell (“intervening obstacles model”) (Lee 1966, gjengitt i Boyle et al. 1998)

Slike migrasjonsteorier hevder at mennesker er aktører som tar en beslutning om å migrere til det optimale stedet der man får mest igjen for sin innsats. Man måler det forventede utbyttet ved å migrere til et bestemt sted mot omkostningene ved selve flytteprosessen (Fuglerud 2001).

Williams og Sofranco (1979, referert i Boyle et al. 1998) utførte en spørreundersøkelse blant 708 husstander om hvilke faktorer som var medvirkende til at de valgte å migrere fra sitt tidligere bosted til *non-metropolitan areas* i USAs Midwest. De klassifiserte de ulike migrasjonsfaktorene som medvirket til at informantene valgte å migrere i seks kategorier (fig. 3.2):

Factors	Examples
Employment-related	Job transfers, moves on unemployment or underemployment, search for a better job.
Ties to destination area	Desire to return to area of birth or former residence, links in destination with family or friends.
Environmental ‘push’ factors	Negative attributes of origin area, whether general or specific.
Environmental ‘pull’ factors	Attribution of positive features to destination area.
Retirement	
Other reasons	Health, divorce, education, restlessness.

Fig. 3.2: Seks faktorer som medvirker til migrasjon (Williams og Sofranco 1979, gjengitt i Boyle et al. 1998)

Både opprinnelseslandet og det nye landet det migreres til har ulike ”push – push” faktorer (Boyle et al. 1998). Slik kan vi også tenke oss at Norge og Gran Canaria vil bli sammenliknet og at grunnlaget for å reise til Gran Canaria kan forstås som en kombinasjon av ulike ”push – pull” faktorer (jfr. kap. 2).

3.2.2 Kritikk av ”push – pull” faktorer

Migrasjonsmodellene har imidlertid blitt kritisert fordi de har en for sterk vektlegging av individuelle beslutninger om å flytte dit hvor aktøren får størst mulig økonomisk utbytte. De fokuserer i liten grad på de menneskelige sidene ved migrasjonsprosessen. Neoklassiske økonomiske migrasjonsmodeller sier for eksempel lite om hvordan beslutningen om å migrere påvirker den enkeltes livskvalitet. Lees (1966, gjengitt i Boyle et al. 1998) modell for migrasjon skiller heller ikke mellom migrasjon innen et land og migrasjon over landegrenser, og har ingen begrensninger i forhold til den avstanden en person flytter:

”En forflytning over gangen fra en leilighet til en annen teller derfor like mye som en migrasjon fra Bombay, India, til Cedar Rapids, Iowa...” (Lee 1966, referert i Fuglerud 2001:25).

Tradisjonelt har migrasjonsforskning vært opptatt av økonomiske og eksterne årsaksforklaringer til migrasjon. Kritikerne hevder at modellene ikke skiller ulike personer og prosesser fra hverandre, og de

”...har problemer med å forklare både hvorfor noen flytter mens andre ikke gjør det, og hvorfor de som flytter, velger å flytte dit de gjør. Historien er full av tilfeller hvor lønnsfordeler i økonomisk ekspanderende områder ikke har fått personer i mer tilbakeliggende områder til å flytte. Hvis ”push - pull” teoriens framstilling av årsakene til migrasjon skulle tas bokstavelig, skulle de fleste arbeidsmigranter til de rike landene i Vesten komme fra de fattigste landene i verden, og fra de fattigste delene av disse landene. Dette er simpelthen ikke tilfellet. Tvert i mot synes arbeidsmigrasjon ofte å følge mønstre som kjennetegnes ved at de ikke kan årsaksforklares ut fra økonomenes modeller. I den grad migranter flytter for å bedre sine økonomiske vilkår, flytter de ikke dit hvor betingelsene er best, men dit hvor det er mulig å få innpass” (Fuglerud 2001:25-26).

Fosso (2003) hevder at det har avgjørende betydning å ta utgangspunkt i enkeltmenneskets biografi:

”The idea of including people’s biography first of all recognises the importance of identity construction in the analyses of migration processes. A biographical perspective furthermore pays due attention to the centrality of *life-courses*, *life transitions (stages)* and the context in which *life transitions* and migration evolves. The *geographical surroundings*, such as places, are therefore an inherent part of the understanding of migration processes” (Fosso 2003:2).

Hun hevder videre at forholdet mellom sted og identitet har stor betydning for å forstå migrasjonsprosesser.

”A decision to move should rather be understood as one of many *journeys* in a lifelong *identity project*. In this context, the acknowledgement that life stages differ becomes significant, but also the experiences from the past (growing up), the present (everyday life) and thoughts about the future impinge on migration decisions” (Fosso 2003:3).

Fosso (2003) hevder at ulike stadier i livet kan være med å påvirke menneskers beslutning om å migrere eller bli igjen på stedet. Hvilke oppfatninger mennesker har av et sted har betydning for beslutningen om å emigrere eller å bli på hjemstedet. Ungdom som velger å reise fra hjemstedet for å studere, kontra ungdom som velger å bli på hjemstedet for å ta seg jobb innen for eksempel industrien eller jordbruket. På samme måte kan vi tenke oss at nordmenns oppfatning av hverdagslivet i Norge og på Gran Canaria har betydning for beslutningen om å overvintre i ”varmere strøk”.

Boyle et al. (1998) hevder at mennesker av erfaring vet at det å flytte fra et sted til et annet er en viktig begivenhet i livet. De hevder videre at:

“It is one of those events around which an individual’s biography is built. The feelings associated with migration are usually complicated, the decision to migrate is typically difficult to make, and the outcome usually involves mixed emotions. An anticipatory excitement about life in the new place often coexists with anxieties about the move; pleasure at leaving the old place is often disturbed by the feeling that one has almost betrayed those remaining behind. Migration tends to expose one’s loyalties and reveals one’s values and attachments (often previously hidden). It is a statement of an individual’s world-view, and is, therefore, an extremely *cultural event*” (Boyle et al. 1998:208).

Rossi (1955, referert i Boyle et al. 1998) deler beslutningsprosessen som fører til migrasjon i tre: beslutningen om å migrere fra det nåværende stedet, søket etter et bedre sted og velge mellom aktuelle steder.

Selv om ”push – pull” teoriene har vært utsatt for kritikk, mener jeg likevel at disse teoriene kan være til hjelp for å se nærmere på hvilke faktorer det er som ”skyver” nordmenn ut av Norge (”push” faktorer) og hva det er ved Gran Canaria som gjør at øyen ”trekker” nordmenn til seg (”pull” faktorer).

3.2.3 Diaspora

Diasporabegrepet kan også være nyttig for å studere nordmenns valg om å bosette seg midlertidig på Gran Canaria og hvordan de lever sine liv der (jfr. kap. 2). Det som kjennetegner diaspora er

”...at medlemmene lever innenfor i kraft av det som er utenfor, at de lever innenfor en nasjonalstat som del av et transnasjonalt nettverk bygd på en felles tilknytning til en annen nasjon eller et annet land. Gjennom denne virkemåten brytes det gjensidige og binære forholdet mellom majoritet og minoritet i et samfunn” (Fuglerud 2001:201, min utheving).

Det er den jødiske utvandringen, *diasporaen*, som er den mest kjente. Jødene har i flere århundrer vært spredt rundt i verden. Mange av dem har holdt fast på religionen, kulturen og levesettet sitt. Mange av dem omtaler Israel som sitt opprinnelige hjemland, selv om mange av dem aldri har satt sin fot der. Clifford, referert i Fuglerud 2001) hevder at det som kjennetegner diaspora er at man på den ene siden føler at man har røttene sine på et annet sted som man i større eller mindre grad er avskåret fra, mens man på den andre siden har en vedvarende forbindelse til stedet hvor man bor, men ikke fullt ut opplever at man blir akseptert.

Ifølge Massey (1995) har et diasporasamfunn mer kontakt med sitt ”opprinnelsesland” enn med vertslandet. Dette kan også, til en viss grad, være tilfelle for ulike innvandremiljøer i Norge. Enkelte grupper av innvandrere har gjerne mer kontakt innad i sitt eget miljø og med hjemlandet enn med det norske samfunnet. Det samme kan tenkes om nordmenns liv på Gran Canaria.

Massey (1995) hevder videre at selv om diasporasamfunnet fysisk er lokalisert på et geografisk sted i vertslandet, så føler likevel innbyggerne seg i sterk grad knyttet til sitt

”hjemland”. Grunnen til at ”hjemland” er skrevet i anførselstegn, er at i diasporasamfunn, som for eksempel det jødiske, så er det mange som aldri har vært i sitt ”hjemland”.

Diaspora kan, i følge Hall (1995), på den ene siden brukes som et begrep for å beskrive hvordan mennesker som har utvandret fortsatt har en sterk tilhørighet til ”hjemlandet” gjennom å holde tradisjonene derfra i hevd, samtidig som de håper at de en dag skal kunne reise ”hjem”. Den andre måten å forstå begrepet diaspora på er

“the scattering and dispersal of peoples who will *never* literally be able to return to the places from which they came, who have to make some kind of difficult “settlement” with the new, often oppressive, cultures with which they were forced into contact; and who have succeeded in remaking themselves and fashioning new kinds of cultural identity by, consciously or unconsciously, drawing on more than one cultural *repertoire*.” (Hall 1995:206).

Dette er mennesker som er blitt tverrkulturelle, og må derfor forholde seg til to ulike kulturer, slik for eksempel norskpakistanere må gjøre. Ifølge Hall (1995) viser begrepet *diaspora* at

“...identity has many imagined “homes” (and therefore no one, single, original homeland); it has many different ways of “being at home” – since it conceives of individuals as capable of drawing on different maps of meaning, and of locating themselves in different imaginary geographies at one and the same time – but is not tied to one, particular place” (Hall 1995:207).

Interessant i denne sammenhengen er at en måte å studere den norske kolonien i Arguineguin på Gran Canaria, er å betrakte den som et diasporasamfunn. Dette diskuteres videre i kapittel 7.

Jeg har nå redegjort for ulike migrasjonsteorier og hvordan det er mulig å tenke seg det norske miljøet på Gran Canaria som en *diaspora*. Videre vil det redegjøres for ulike teoretiske tilnærminger til hverdagsliv.

3.3 Ulike teoretiske tilnæringer til hverdagsliv

3.3.1 Innledning

For å undersøke nærmere hvordan nordmenn lever sitt hverdagsliv på Gran Canaria og hvordan deres hverdagsliv påvirker det lokale stedet (problemstilling 2 og 3), må de ”små” hverdagslige ting settes i fokus. Til tross for at stadig flere mennesker benytter seg av globale kommunikasjonsmidler som internett og mobiltelefoner, må vi kunne anta at størstedelen av samhandling med andre mennesker skjer i form av ansikt-til-ansikt kommunikasjon i lokale områder. Pratt og Hanson (1994:25) sier for eksempel:

”Although the world is increasing well-connected, we must hold this in balance with the observation that most people lead intensely local lives: their homes, workplaces, recreation, shopping, friends and other family are all located within a relatively small orbit. The simple and obvious point that overcoming distance requires time and money means that the *everyday events of daily life* are well grounded *within a circumscribed arena*, (mine uthevinger).

Selv om et moderne hverdagsliv er mer og mer preget av sosiale relasjoner som strekker seg utover “nabolaget” som arena (Valentine 2001), er samhandling og sosiale fellesskap viktig. Jeg vil derfor redegjøre for ulike begreper knyttet til hverdagsliv. Disse begrepene er Hägerstrands *tidsgeografi*, Masseys *activity space*, Seamons *bevegelse, hvile og møte* (Holloway og Hubbard 2001) og Giddens (1984, referert i Peet 1998) *locales*.

3.3.2 Tidsgeografi

En måte å undersøke nordmenns hverdagsliv og interaksjonsmønster kan være å ta utgangspunkt i *tidsgeografi*, som ble utviklet på 1950-tallet av den svenske geografen Hägerstrand (1982, referert i Holloway og Hubbard 2001). Han tok utgangspunkt i menneskers bevegelser i tid og rom, og tegnet såkalte *time-space kart* (fig. 3.3).

Slike kart viser hvordan mennesker beveger seg i tid og rom mellom

“...a variety of stations where they spend time on project-related activities” (Holloway og Hubbard 2001:30, mine uthevinger).

Time-space kart kan brukes til å illustrere menneskers bevegelser i tid og rom i løpet av en dag ("daily path"), en måned ("monthly path"), et år ("yearly path") eller et helt liv ("lifepath")

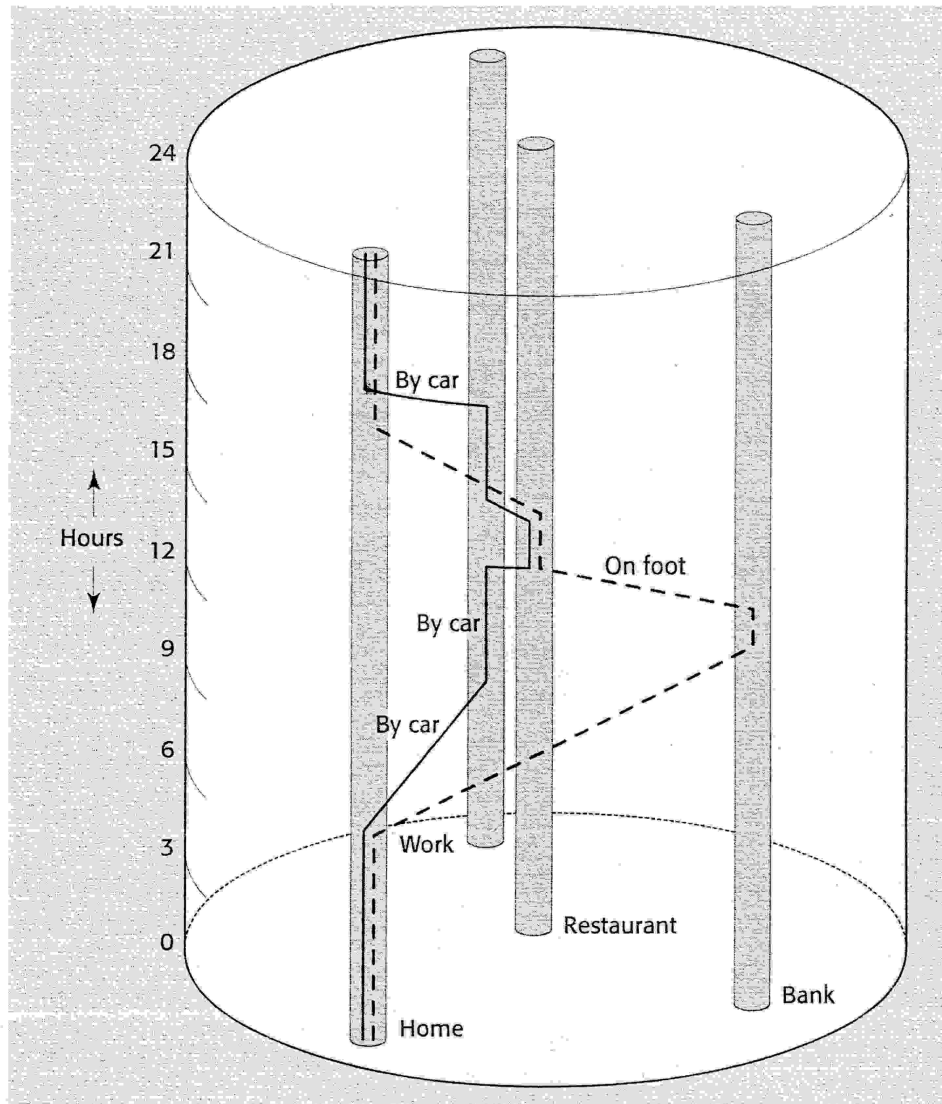

Fig. 3.3: Hägerstrands *time-space kart* (Parkes og Thrift (1980, gjengitt i Holloway og Hubbard 2001))

Som vi ser er Hägerstrands *time-space kart* en sylinder. Rom (space) utgjør bunnen. Jo større rom, eller det Massey (1995) kaller *activity space*, jo større "bunn" i sylindren. Og jo lenger tid som går med til å bevege seg rundt i rommet, jo høyere blir "veggene" i sylindren.

"The physical limits which mark the boundaries of the spaces that a person can access in the time available to them can be represented diagrammatically through *time-space prisms*" (Holloway og Hubbard 2001:31).

Men det er flere kritikere som hevder at Hägerstrands tidsgeografi i for stor grad studerer hverdagsliv som et "overflatefenomen" og ikke sier noe om aktørenes intensjoner, altså hvorfor aktørene beveger seg som de gjør i tid og rom.

Jeg mener, i likhet med Hägerstrands kritikere, at å tegne slike kart kun gjør meg i stand til å studere hverdagslivet som et "overflatefenomen". Likevel kan en tidsgeografisk innfallsvinkel kunne sette meg på sporet av "a variety of stations where they spend time on project-related activities" og den *konteksten* som nordmenns hverdagsliv på Gran Canaria er preget av.

3.3.3. Activity space

Tidsgeografiens *time-space* kartlegging kan forøvrig suppleres med Masseys begrep *activity space* (Massey 1995). Dette er ikke et teoretisk begrep, men først og fremst et analytisk begrep som kan være til hjelp med å avdekke de sosiale relasjonene som menneskers hverdagsliv er preget av. Selv om globaliseringen blir stadig mer omfattende, lever de fleste mennesker likevel sitt hverdagsliv i et forholdsvis begrenset område (jfr. Hägerstrands *time-space* kart i kap. 3.3.2).

Forståelse av hverdagslivets sosiale relasjoner anses også som en viktig forutsetning for forståelse av hvorfor nordmenn lever sitt daglige liv på en spesifikk måte i Spania. Om begrepet *activity space* sier Holloway og Hubbard (2001:27) følgende:

"The term "activity space" simply refers to the *space* in which the majority of a human being's *activities are carried out*. While it is impossible to define this space precisely, drawing *discrete boundaries* around a *bounded space* in which people's activities are focused, the general notion of an activity space does begin to stress that most people's daily travel *is structured around a set of local movements* with only occasional forays further afield" (mine uthevinger).

Masseys (1995) begrep *activity space* legger vekt på en romlig organisering av samfunnet og viser at det er sosiale ulikheter i måten mennesker bruker rom. Begrepet kan gi innsikt i hvorfor nordmenn foretrekker å bo i umiddelbar nærhet av andre nordmenn, hvilke arenaer de oppsøker og hvorfor de oppsøker disse arenaene. *Activity space* er derfor et sentralt begrep i forhold til mitt prosjekt.

Massey (1995) hevder at alle mennesker har sitt *activity space*, men at størrelsen kan variere. Det samme gjelder omfanget av ulike mer eller mindre hverdagslige aktiviteter som finner sted innenfor de enkelte *activity spaces*.

3.3.4 Bevegelse, hvile og møte

Også Seamon (1979, referert i Holloway og Hubbard 2001) hevder at vi som mennesker er sterkt knyttet til bestemte steder, men at globaliseringsprosessen har ført til at det er blitt vanskeligere å føle denne tilhørigheten til et bestemt sted. Han mener at for å utforske menneskers hverdagsliv må man undersøke forholdet mellom menneskers atferd (hva de gjør på et sted) og deres oppfatning av sted. Seamon bruker tre begreper for å forstå forholdet mellom mennesker og steder: *Bevegelse, hvile og møte* (Fig. 3.4).

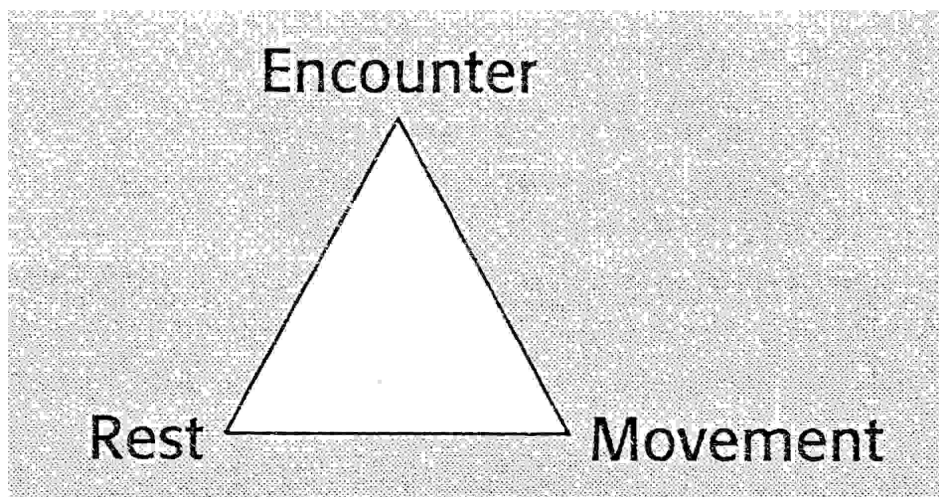

Fig. 3.4: Seamons begreper bevegelse, hvile og møte (Seamon 1979, gjengitt i Holloway og Hubbard 2001)

Bevegelse fokuserer på hvordan enkeltmennesker beveger seg gjennom rommet i løpet av en vanlig hverdag, som tidsgeografien til Hägerstrand. *Hvile* fokuserer på menneskers tilknytning til sted, særlig til hjemmet. *Møte* fokuserer på måten mennesker oppfatter sin hverdagsverden.

Seamon (1979, referert i Holloway og Hubbard 2001:80) hevder at

“People encounter the world – come into contact and engage with it – by moving and resting in it”.

Han legger vekt på at det er på kroppen vi best kjenner vårt miljø, noe som står i kontrast til den vanlige oppfatningen av at det er hodet som er viktig for vår opplevelse, følelse og kunnskap om sted. Seamon (1979, referert i Holloway og Hubbard 2001) hevder videre at mennesker er knyttet til sted, både følelsesmessig og kroppslig. Dette er en viktig del av å ”føle seg hjemme” på et sted. Det å ”føle seg hjemme” på et sted henger sammen med det rutinemessige hverdagslivet. Vi lever vårt hverdagsliv på kjente steder, noe både kropp og sinn tar som en selvfølge. Dermed tenker vi ikke bevisst over våre hverdagslige bevegelser på kjente steder.

3.3.5 Locale

Møtesteder handler om *sosial interaksjon* i det Giddens (1984, referert i Peet 1998) kaller *locales*, og han definerer begrepet som *use of space to provide the settings of interaction*. Ifølge Peet (1998:159) kan ”locales”

”...be designated in terms of their physical properties (natural and human) and the properties specified by their modes of human utilization. Ranging in size from a room in a house to the territory of a nation state, locales are internally regionalized, with regions being critically important as contexts of interaction.”

Eksempler på *locales* kan være norske møtesteder på Gran Canaria, som Den Norske Klubben, sjømannskirken, ”norske” restauranter, ”norske” butikker, men også hvorvidt nordmenn feirer norsk jul, 17. mai osv., er uttrykk for møter i hverdagslivet som gir innsikt i hvorvidt nordmenn som overvintrer på Gran Canaria lever som nordmenn eller som kanariere.

Giddens (1984, referert i Peet 1998:150) hevder at *locales*

”...structure people’s life paths in space and time, place constraints on their interaction possibilities, provide the main arenas of interaction (and thus are sites of conflict) provide the activity structure of daily routines, are major sites of socialization processes, and so on”.

3.3.6 Hvilken betydning har begrepene for mitt prosjekt?

Som nevnt vil Hägerstrands *tidsgeografi* først og fremst være til hjelp for å sette meg på sporet av ”a variety of stations where they spend time on project-related activities” (jfr. kap. 3.3.2). Som sådan er dette et redskap for å fange den *konteksten* nordmenns hverdagsliv på Gran Canaria går inn i. Jeg vil derfor, med utgangspunkt i Hägerstrands *tidsgeografi*, tegne *time-space kart* for å illustrere hvordan informantene beveger seg i tid og rom mellom ulike *stasjoner* der de utfører ulike aktiviteter. I tillegg kan en tidsgeografisk innfallsvinkel gi en indikasjon på hvorvidt nordmenns hverdagsliv er sammenfallende med eller ulikt det hverdagslivet de eventuelt lever i Norge, hvem de møter og hvor de oppholder seg. Jeg har i intervjuene blant annet spurt mine informanter om hvordan de lever sitt hverdagsliv på Gran Canaria, hva de normalt gjør i løpet av en dag og hvilke møtestedet de har.

Jeg mener imidlertid, i likhet med Hägerstrands kritikere, at å tegne slike kart kun gjør meg i stand til å studere hverdagslivet som et ”overflatefenomen”. Men i kombinasjon med andre teoretiske tilnærminger til hverdagsliv, som Masseys (1995) begrep *activity space*, Seamons (1979, referert i Holloway og Hubbard 2001) begreper, *bevegelse*, *møte* og *hvile* og Giddens (1984, referert i Peet 1998) begrep *locale*, kan *tidsgeografien* være til hjelp med tanke på å avdekke de sosiale relasjonene nordmenn inngår i hverdagslivet.

Activity space kan gi innsikt i hvorfor nordmenn som overvintrer på Gran Canaria foretrekker å bo i umiddelbar nærhet av andre nordmenn, hvilke arenaer de oppsøker og hvorfor de oppsøker disse arenaene. Begrepet er derfor sentralt i forhold til mitt prosjekt.

Også Seamons (1979, referert i Holloway og Hubbard 2001) tre begreper, henholdsvis *bevegelse*, *hvile* og *møte* kan kobles opp mot mitt prosjekt. *Bevegelse* har klare likheter med Hägerstrands *tidsgeografi*, ved at de begge fokuserer på hvordan enkeltmennesker beveger seg gjennom rommet i løpet av en vanlig hverdag (jfr. kap. 3.3.4).

Hvile fokuserer på menneskers tilknytning til sted, særlig til hjemmet (jfr. 3.34), og har vært til stor hjelp for å undersøke hvor og hvordan nordmenn på Gran Canaria bor. Å anskaffe seg et hjem - et sted å bo - må også ses i sammenheng med *privatisering* og *territorialisering*. (Holloway og Hubbard (2001:90) hevder at:

Frequently, the home has been regarded as a place to withdraw to, a place of rest and a place where one has a large degree of control over what happens. It is seen as the place where individuals can assert their identities, and “be” what they want to be.”

Begrepet *møte* kan, i likhet med Hägerstrands begrep *stasjon*, (Hägerstrand 1982, referert i Holloway og Hubbard 2001) ses som betydningen av å fokusere på ”norske” møtestedet, der nordmenn vedlikeholder og bekrefter den norske identiteten.

3.4 Teorier om hvordan grupper av mennesker forstår og representerer hverandre

3.4.1 Innledning

I oppgaven er jeg også opptatt av *i hvilken grad nordmenn integreres i det kanariske lokalsamfunnet*. Ulike teorier om hvordan grupper av mennesker forholder seg til og forstår hverandre kan derfor være nyttig. Først vil jeg redegjøre for begrepet *identitet* og forholdet mellom *identitet* og *sted*. Videre vil jeg gå nærmere inn på teorier om produksjon av mening.

3.4.2 Identitet i møte med ”andre”

Hverdagslivet slik jeg nettopp har beskrevet det, handler ikke bare om hvordan man lever sitt liv gjennom bevegelser, hvile og møter, men også om *hvem man er og ikke er*. Hverdagslivet er altså uttrykk for *identiteter*. Identitet handler blant annet om hvem man er, hvem man identifiserer seg med og hvem man oppfatter som ”de andre”. I litteraturen er det vanlig å lese at i dagens postmoderne samfunn står enkeltmennesket mer fritt enn tidligere til å velge sin identitet og livsstil. Identitetsdanning er imidlertid ikke en personlig prosess, men må ses som del av det sosiale og kulturelle fellesskapet man sosialiseres inn i. Meling (2002:6) sier for eksempel at:

”Identitetsdanning er eit livsprosjekt, noko som vert endra og tilpassa nye livsfasar og kontekstar.”

Mennesker er sosiale vesener som samhandler med andre mennesker. Vi nordmenn er født og sosialisert inn i et sosialt system, den norske kulturen, som preger oss som individer. Å inngå i *bevegelse, hvile og møte* (jfr. 3.3.4) med grupper preget av felles språk, kultur og forståelsesramme, gjør det enklere å tolke og tilpasse seg nye steder og situasjoner. Det vil slik være naturlig å tenke seg at nordmenn som reiser til Gran Canaria ønsker å leve som hjemme, samt å bosette seg i nærheten av andre nordmenn. Våre identiteter blir slik vedlikeholdt og bekreftet i trygge og kjente romlige kontekster, i *locales*, selv om møtet med andre foregår på et annet geografisk sted.

Nordmenn som reiser til Gran Canaria møter et annet språk og en annen kultur. Dette fører gjerne til at vi blir mer bevisst hvilken betydning vårt eget språk og kultur har for oss, som det følgende sitatet fra (Helset 2000:58) viser:

”De norske pensjonistene i Arcadia møter det fremmede landet Spania som nordmenn. Det betyr at de betrakter, kjenner igjen og utforsker det fremmede med referanse i det de kjenner, som er det norske: De lytter etter gjenkjennelige ord i det spanske språket - kanskje noen spanske ord ligner norske ord? De betrakter sine spanske jevnaldrende: Er bestemødrene like i Spania og Norge? Har de samme ønsker og bekymringer for sine barn og barnebarn her som hjemme?”

I den norske innvandringsdebatten får man inntrykk av at det kan være positivt å holde fast ved sitt eget språk og kultur dersom man samtidig er åpen for å forsøke å sette seg inn og gradvis la seg integrere i det nye landets språk og kultur. Våre ”nye landsmenn” skal altså integreres samtidig som de skal ta vare på språket og kulturen de har med seg fra hjemlandet. Et interessant spørsmål er derfor hvordan nordmenn forholder seg til denne ”forventningen” i Spania. Det kan synes som at de fleste av de norske pensjonistene Helset (2000:59) intervjuet på Costa Blanca i liten grad har lært seg spansk og latt seg integrere i det spanske samfunnet.

”Blant de 18 intervjupersonene er det bare fire som behersker spansk godt. Men alle har gjort flere og gjentatte forsøk på å lære seg språket - med vekslende - og for de fleste lite hell. ”Vi er for gamle” blir det sagt.”

Crang (1998) hevder at vi oppnår kunnskap om oss selv gjennom bevissthet om andre. Dette skjer gjennom det han kaller en prosess av *othering*. Said (1978) viser til at Vesten har forsøkt å rettferdiggjøre sin omfattende kolonisering ved å se sin egen identitet i motsetning til fremmede kulturer. Ikke slik den fremmede kulturen virkelig er, men slik den blir representert

av Vesten. Hvordan vi oppfatter andre kulturer er med og påvirker hvordan vi i Vesten oppfatter oss selv. Vestlige oppdagelsesreisende kalte den fremmede kulturen i Østen for "Orienten". De så sin egen kultur i forhold til kulturen i "Orienten", men ikke som likeverdige. Den vestlige kulturen ble regnet som den overlegne kulturen.

"The occident defined itself as progressive, in the sense of making history and changing the world, while the East was defined as static and timeless (Crang 1998:66)

Ved å beskrive fremmede kulturer, får vi samtidig bedre kjennskap til vår egen kultur, som vi gjerne tar for gitt. Det er vanskelig å definere oss selv som gruppe ("self") uten å sammenlikne med en motgruppe ("other"). Med bakgrunn i Crang (1998) så vil det være naturlig at nordmenn som overvintrer på Gran Canaria ser seg selv som gruppe ("self") i forhold til kanarierne som en motgruppe ("other"). Men identitet og forholdet mellom ulike grupper må også ses i sammenheng med hvordan mennesker skaper ulike meninger.

3.4.3 Representasjoner

Ifølge Shields (1991) er vår hverdagspraksis og identitetsdanning sterkt knyttet til hvordan vi skaper oss romlige *representasjoner* av steder. Begrepet *representasjon* handler om hvordan meninger, for eksempel om en gruppe mennesker eller et sted, blir kommunisert til andre. Holloway og Hubbard (2001) hevder at representasjoner handler om hvordan *tegn* formidler *mening*. Studiet av hvordan tegn formidler mening kalles *semiotikk* eller *semiologi*, og bygger på de vitenskapelige arbeidene som Saussure og Pierce gjorde på begynnelsen av 1900-tallet. De studerte forholdet mellom tegn, mening og individet som tolker tegnenes mening. Hvert enkelte tegn har en bestemt mening, for eksempel blir rødt lys gjerne assosiert med "stopp". Forholdet mellom tegnet og tegnets betydning er ikke fast, men vil være avhengig av hvem som er mottakere av budskapet og i hvilken kontekst budskapet er sendt. Holloway og Hubbard (2001:145) hevder at:

"Representation, then, basically implies the existence of a shared system of meaning which people draw upon in a variety of ways in order to communicate. Of course, if some people do not understand or acknowledge this system of meaning then the message is lost on them. An obvious example is that of the spoken word, where the existence of different languages, dialects or slang terms may preclude effective communication between individuals."

Et felles meningssystem innebærer imidlertid mer enn bare felles språk. Det innebærer også at man på bakgrunn av en felles referanseramme betrakter og tolker verden omkring seg på. Hall (1997, referert i Holloway og Hubbard 2001) peker på tre måter vi kan bruke begrepet representasjon på: *Refleksive* eller *mimetiske* representasjoner innebærer at meningen ligger i det som blir representert. Gjennom bruk av tegn, får man et speilbilde av det som eksisterer i verden, for eksempel et sted. Men denne betydningen av begrepet representasjon har sine begrensninger, ved at det kun er de allerede skapte representasjoner som blir formidlet uten å forklare hvordan de er blitt skapt. *Intensjonelle* representasjoner innebærer at dem som skaper representasjoner ved hjelp av språk kan kommunisere sitt budskap. Ord, bilder eller lyder har den betydning som skaperne av representasjonen har tillagt den. Men også denne betydningen av begrepet representasjon er problematisk. Det blir ikke tatt hensyn til at representasjonen kan bli oppfattet ulikt av ulike kulturelle grupper i ulike kulturelle kontekster. Hall (1997, referert i Holloway og Hubbard 2001:147) hevder at *Konstruktivistiske* representasjoner ser på mening som noe som er:

”...culturally constructed (i.e. brought into existence) in the midst of the varied interrelationships that occur between different people. *Meaning is hence produced by communication* (in speech, writing, film, body language...), rather than simply being transmitted through communication. The languages of speech, writing, painting (and so on) are constantly kept alive by people communicating with each other; there is a separation between on the one hand, the symbolic world of signs, and on the other, the material (real “things” like tables and chairs) and immaterial (“ideas”, like love and pain) worlds to which they refer” (mine uthevinger).

Ifølge den konstruktivistiske tilnærmingen har representasjoner stor betydning for hvordan vi forstår den materielle og den konseptuelle verden (Holloway og Hubbard 2001). Mens den materielle verden er slik den ”objektivt” framstår (om man i det hele tatt kan snakke om en objektiv verden) innebærer den konseptuelle verden nettopp representasjoner av den virkelige verden. I vår fantasi skaper vi oss representasjoner av mennesker og steder. Sibley (1995, referert i Holloway og Hubbard 2001:147) hevder at

”...these representations of people and place - as good or bad, moral or immoral, desirable or disgusting - will affect the ways in which the places and people being represented are related to.”

Alle representasjoner er påvirket av myter om steder. Representasjoner sier ikke noe om hvordan steder virkelig er, men er selektive ved at de fokuserer på hvordan mennesker

produserer imaginære steder ved å vektlegge noen sider og velge bort andre sider ved stedet (Holloway og Hubbard 2001).

Både nordmenn og kanariere skaper seg representasjoner av hverandre. Hvilke representasjoner nordmenn har av Gran Canaria og kanariene påvirker både beslutningen om å overvintre, så vel som hvordan nordmenn lever sitt hverdagsliv der nede. Velger nordmenn som overvintrer på Gran Canaria sitt eget sted, ”Norsktoppen”, og overser det kanariske? Mange nordmenn har skapt seg en representasjon av Gran Canaria som ”Syden”, et sted med sol og sommer hele året, fine strender og billig alkohol. Kanariene på sin side vil forholde seg til nordmenn på bakgrunn av sine representasjoner av hva som kjennetegner en typisk nordmann. Slike ideer kan være til hjelp for å utforske om for eksempel nordmenn blir mer norske i møte med ”de andre”. Hvilke representasjoner ulike folkegrupper har av hverandre og av ulike steder, har også stor betydning for hvordan de oppfatter og gjør bruk av et sted eller et territorium.

3.4.4 Territorialitet og *contestation of place*

Ett av temaene for denne oppgaven er hvordan nordmenns tilstedeværelse og hverdagsliv påvirker det lokale stedet. Som utgangspunkt kan vi kanskje tenke oss at nordmenns tilstedeværelse kan være ”markant”, at de skaper territorier og at det foregår en form for *contestation of place*.

“The politics of claiming to be an insider are also often the politics of claiming power. (...) Very often they are made emotionally resonant through the process of Othering. (...) senses of place are very complex and that particular definitions of place can be contested. This process of contestation is perhaps more evident now than ever before. Increasing flows of ideas, commodities, information and people are constantly challenging senses of place and identity which perceive themselves as stable and fixed” (Rose 1995:116).

Fra litteraturen vet vi at det er en sammenheng mellom hvordan ulike sosiale og kulturelle grupper forstår og representerer hverandre og hvordan de ulike gruppene gjør bruk av et område. Ulike sosiale grupper fører på mange måter en ”kamp” om hvem de skal være og hva stedet skal være - eller hva er *in place* og hva er *out of place* (Cresswell 1996). Dette kan være

en kilde til konflikt om hvilken betydning et område skal ha og dermed også hvordan det skal brukes. Ellingsen 2003:4 hevder at:

”Territoriality can be defined as ”appropriation of place”. Territoriality is the appropriation of a location through reiteration of certain social practices on the basis of a distinct cognitive image of place, a sense of place, which links personal identities and projects to a community and a territory, and naturalises these links.”

Ifølge Ellingsen (2003) er territorier ikke noe naturgitt men skapes av mennesker.

Territorialitet er en prosess som skaper sted ved at territorier og kulturell identitet kobles sammen (Ellingsen 2003). Ellingsen (2003:5) hevder at Nasjonalstaten er kanskje det beste eksemplet på den sentrale plass begrepet *territorialitet* har:

”In creating naturalised links between places and people, nation-states play a major role. One of the hallmarks of a political state is the authoritative power over a delimited territory.”

Territorier kan imidlertid være alt fra et enkelt rom til store overnasjonale organer som EU. Ellingsen 2003:5) hevder videre at det er en økende tendens til at mens

”...territories and places seem to become blurred and indeterminate, ideas of culturally and ethnically distinct places become more salient.”

Cresswell (1996) bruker begrepene *in place* og *out of place* for å diskutere tilhørighet til et territorium. I Nord-Irland er det en omfattende konflikt om hvem som hører innenfor et bestemt territorium og hvem som ikke hører til. Katolikker og protestanter i Nord-Irland er to folkegrupper som fører en omfattende *contestation of place*. En katolikk som ”forviller” seg inn i et protestantisk område eller en protestant som ”forviller” seg inn i et katolsk område, vil i høyeste grad være det Cresswell (1996) betegner som *out of place*. Det er ofte slik at det er majoriteten eller den folkegruppen som har hegemonisk dominans innenfor et territorium som setter vilkårene for hvem som er *in place* og hvem som er *out of place*. Et spørsmål i denne oppgaven er blant annet hvordan nordmenn tar ”kontroll” over sted og om nordmenns liv bidrar til å stenge lokalbefolkningen ute fra noen arenaer og områder.

3.5 Oppsummering

I dette kapitlet er det redegjort for ulike migrasjonsteorier, deretter for ulike teoretiske tilnærminger til hverdagsliv. Hägerstrands (1982, referert i Holloway og Hubbard 2001) *tidsgeografi* kan ved hjelp av sine såkalte *time-space kart* vise hvordan mennesker beveger seg mellom ulike punkter, eller *stasjoner*, der de utfører sine ulike gjøremål. Hägerstrands tidsgeografi kan være et nyttig redskap for å komme på sporet av det Hägerstrand kaller *stasjoner*, eller det Giddens (1984, referert i Peet 1998) kaller *locales*. Slik er det mulig å avdekke hvilke sosiale relasjoner nordmenn har i hverdagslivet. Videre har jeg redegjort for Masseys (1995) begrep *activity space* og Seamons (1979, referert i Holloway og Hubbard 2001) tre begreper *bevegelse*, *hvile* og *møte*, som også kan være nyttige i studier av hvordan nordmenn lever sitt hverdagsliv på Gran Canaria. Nevnte begreper og teoretiske tilnærminger til hverdagsliv henger også sammen med teorier om hvordan grupper av mennesker forholder seg til og forstår hverandre. Hverdagslivet er et uttrykk for identiteter. Vi nordmenn er født og sosialisert inn i vår norske kultur, som er et sosialt system, og som preger oss som individer. Ved å koble begrepene *bevegelse*, *hvile* og *møte* til *identitet*, kan vi tenke oss at nordmenn som overvintrer på Gran Canaria ønsker å leve som de gjør i Norge og bosette seg nær andre nordmenn, slik at våre identiteter blir vedlikeholdt og bekreftet i trygge og kjente romlige kontekster. Til slutt i teoridiskusjonen har jeg beskrevet hvordan Vestens kolonialisering har vært med på å forme vår oppfatning av andre kulturer (Crang 1998), og at måten vi oppfatter andre kulturer preger vår oppfattelse av oss selv. Ved å sammenlikne vår egen kultur og verdensoppfatning med andre kulturer og verdensoppfatninger blir vi bevisst vårt eget ståsted. Måten andre kulturer eller grupper blir representert på har også betydning for hvordan vi forstår hverandre. *Territorialitet* og *contestation of place* kan også være nyttige begreper for å forstå *hvordan nordmenns levemåte påvirker det lokale sted*, Arguineguin. I det neste kapitlet vil jeg komme nærmere inn på de metodiske tilnærmingene i prosjektet.

4.0 Metode og datainnsamling

4.1 Innledning

Jeg vil i dette kapitlet først redegjøre for tre intervjuformer, *strukturerte*, *semistrukturerte* og *ustrukturerte*, og begrunne hvorfor jeg har valgt å utføre *semistrukturerte* intervjuer. Deretter vil jeg begrunne mitt valg av informanter, før fokuset rettes mot den praktiske gjennomføringen av intervjuene. Til slutt vil jeg si litt om hvordan deltakende observasjon kan være et godt supplement til intervjuer.

4.2 Tre ulike intervjuformer

Som nevnt har intervju vært min hovedmetode i felt. Hay (2000:80) sier dette om hvilken betydning intervju har som feltarbeidsmetode:

”Interviews bring people ”into” the research process. They provide data on peoples behaviour and experiences. They capture informants’ views of life. Informants use their own words or vernacular to describe their own experiences and perception.”

I følge Hay (2000) er det tre hovedtyper av intervjuer: *strukturert*, *semistrukturert* og *ustrukturert* intervjuer. Et strukturert intervju har forhåndsbestemte og standardiserte spørsmål som blir stilt på samme måte og i samme rekkefølge til alle informantene. Hay (2000) beskriver et *strukturert* intervju som en intervjuform der forskeren benytter et intervjueskjema, som består av nøye utvalgte og ordnete spørsmål. Dette gjør at intervjueren enklere kan sammenlikne informantenes svar. Ulempen er imidlertid at spørsmål som er formulert på forhånd kan virke upassende i en bestemt intervjusituasjon.

Hay (2000) beskriver et *semistrukturert* intervju som en mellomting mellom strukturert og ustrukturert intervju.

I et semistrukturert intervju er det vanlig å bruke en intervjuguide, der en rekke spørsmål er formulert på forhånd, samtidig som man står fritt til å endre rekkefølgen og tilpasse

spørsmålene til intervjusituasjonen. Spørsmålene i et *semistrukturert* intervju er det Hay (2000) kaller *innholdsfokusert*. En intervjuguide er ofte en liste over ulike temaer som intervjueren ønsker svar på og som skal være til hjelp for å holde intervjuet ”på sporet”.

I et *ustrukturert* intervju er det informantens oppfatning og personlige historie som det fokuseres på. Ustrukturerte intervjuer er det Hay (2000) kaller *informantfokusert*. Han hevder at hvert enkelt intervju av denne typen er unikt, fordi spørsmålene som stilles avhenger av informantens svar.

Mine intervjuer kan kalles semistrukturerte. Fordelen ved å benytte denne intervjuformen er at jeg blir mindre bundet av å stille de samme spørsmålene i den samme rekkefølgen til alle informantene. Jeg står friere til å stille spørsmål som er tilpasset situasjonen og hvordan intervjuet utvikler seg. En ulempe kan imidlertid være at det da er lettere å snakke seg bort fra det som egentlig er tema for intervjuet. Semistrukturerte intervjuer krever også evne til å kunne formulere relevante spørsmål på sparket. Hay (2000:55) sier det slik:

”A mix of carefully worded questions and topic areas capitalises on the strengths of both guides and schedules. Indeed, a fully worded question can be placed in a guide and yet be used as a topic area. The predetermined wording can be kept as a “fall-back” in case you find yourself unable to articulate a question “on the spot.”

4.3 Valg av informanter

Jeg har, som tidligere nevnt, valgt å utføre feltarbeid i Arguineguin på Gran Canaria (jfr. kap. 2). På satelittfotoet av Arguineguin (fig. 4.1) ser vi noen av de norske møtestedene, også kalt *stasjoner* (Hägerstrand 1982, referert i Peet 1998) eller *locales* (Giddens 1984, referert i Peet 1998). 1) De ”norske” boligkompleksene Terazza Canaria og Tihuya, 2) den lokale nærbutikken (Spar-butikk), 3) Fjellet, 4) Sjømannskirken, 5) Ancorasenteret (restaurantene Dani-Dani, Sol y Mar etc.), 6) Den Norske Klubben, og 7) norsk butikk.

Fig. 4.1: Oversikt over Arguineguin

Jeg mener at det har vært mest hensiktsmessig å intervju nordmenn som overvintrer mer enn tre måneder i året, og da vanligvis i vinterhalvåret, og som reiser ned igjen år etter år. En stor del av informantene jeg har intervjuet bor i to ”norske” boligkomplekser, Terazza Canaria og Tihuya (fig. 4.2).

Fig. 4.2: "Norsktoppen" med de "norske" boligkompleksene (Tihuya i midten til venstre og Terazza Canaria (i midten til høyre)

Boligkomplekset Tihuya er eid av en kanarier og har tolv leiligheter, hvorav elleve er utleid til nordmenn. På Terazza Canaria er det 128 leiligheter. Av disse er 68 eid av kanariere og utleid til nordmenn i vinterhalvåret (muntlig kilde). De fleste av nordmennene som bor i disse to boligkompleksene, bor der mer enn tre måneder i året. Mange av dem bor der inntil seks måneder i året. Som jeg har vært inne på tidligere, så må man søke om *residencia* dersom man skal bo i Spania mer enn seks måneder (182 dager). Det innebærer at man må søke om oppholdstillatelse i Spania og melde utflytting fra Norge (jfr. kap. 2).

Både hvor stor del av året nordmennene bor på Gran Canaria og hvor mange år de har overvintret der, har vært avgjørende for utvalget av informanter. Selv om de fleste av mine norske informanter er pensjonister og uføretrygdete, har jeg også snakket med nordmenn som har meldt utflytting fra Norge, og bor permanent på Gran Canaria. Som eksempel kan jeg nevne sjømannspresten, en lærer på Den Norske Skolen og en dame som eier og driver en norsk restaurant, ikke i Arguineguin men i Playa Amadores.

Før jeg reiste på feltarbeid var tanken først å få tak i såkalte nøkkelinformanter til intervjuene. Dette er informanter som har generell, men verdifull, informasjon og kunnskap om det norske miljøet på Gran Canaria. Som eksempler på nøkkelinformanter var sjømannspresten, presidenten i Den Norske Klubben og en lærer på Den Norske Skolen.

Som tidligere nevnt (jfr. kap. 2) kom jeg i kontakt med informantene via en tidligere hovedfagsstudent som hadde noen kontakter i det norske miljøet på Gran Canaria. Totalt utførte jeg 26 intervjuer:

- Beboerne i de to ”norske” boligkompleksene (14 intervjuer)
 - Tihuya (7 intervjuer)
 - Terazza Canaria (7 intervjuer)
- Ledere/representanter for norske samlingssteder (5 intervjuer)
 - Sjømannspresten
 - Presidenten i Den Norske Klubben (som også bor i Terazza Canaria)
 - Leder av turgruppen i Den Norske Klubben
 - Lærer på Den Norske Skolen
 - Nordmannsforbundet representant på Gran Canaria
 - Programleder i Radio Skandinavia
- Norske etablerere (2 intervjuer)
 - Eier av Buster Sportsbar
 - Eier av restauranten Rorbua
- Nordmann som bor i et kanarisk boligområde i Arguineguin
- Kanariere med turisme som næringsvei (restauranteiere) (2 intervjuer)
 - Eier av restauranten Sol y Mar
 - Eier av restauranten Madonna
- Kanariske naboer (2 intervjuer)
 - Kanarisk nabo i Tihuya
 - Kanarisk nabo i Terazza Canaria

(Se også vedlegg 1: Oversikt over informanter.)

Før jeg reiste hadde jeg også tenkt å intervjuer en rekke kanariere, både dem som har turisme som levebrød, kanariske naboer til ”norske” boligkomplekser og representanter for de lokale

kanariske myndighetene. Dette ble imidlertid vanskeligere enn antatt. Derfor har jeg kun intervjuet fire kanariere. Dette skyldes at jeg ikke snakker spansk og var avhengig av tolk. Den nevnte hovedfagsstudenten fungerte som tolk under intervjuene med to av kanarierne. Det viste seg imidlertid vanskelig å få kontakt med kanariere som kunne være aktuelle informanter, dels på grunn av mine manglende spanskkunnskaper, men også fordi tolken min bare skulle være på Gran Canaria i én av de fire ukene jeg var på feltarbeid.

4.4. Den praktiske gjennomføringen av intervjuene

Under intervjuene benyttet jeg en mellomting mellom intervjuguide og intervjustjema (vedlegg 2). Jeg utformet spørsmål i hele setninger og i en bestemt rekkefølge, men jeg snudde om på rekkefølgen av spørsmålene, utelot og føyde til spørsmål på sparket, avhengig av hvordan intervjuet utviklet seg. Jeg utformet også spørreguider tilpasset de ulike gruppene av informanter. Med beboerne i de to ”norske” boligkompleksene snakket jeg blant annet om bakgrunnen for å ”overvintre” på Gran Canaria, hvordan de lever sitt hverdagsliv der nede, i form av hvordan en vanlig dag er for nordmenn på Gran Canaria, om de har noen faste møtesteder, hvordan nordmenn føler at de blir mottatt av kanarierne og om det har vært noen konflikter mellom nordmenn og kanariere (jfr. ulike teorier i kap. 3). Med ledere/representanter for norske samlingssteder og norske etablerere snakket jeg i tillegg om bakgrunnen for etableringen av flere møtesteder (klubben, skolen, restauranten). Med kanarierne snakket jeg om hvilket inntrykk de har av nordmenn og måten de lever sitt hverdagsliv på, i hvilken grad nordmenns levemåte har påvirket det lokale sted og om det har vært noen konflikter mellom nordmenn og kanariere.

Jeg benyttet båndopptaker under 25 av de 26 intervjuene jeg gjorde. Fordelen med å bruke båndopptaker er at jeg da i større grad kan konsentrere meg om å lytte til hva informantene sier. Ved å ta opp intervjuene på lydbånd, vil det også være lettere å transkribere dem, det vil si å skrive ut intervjuene i tekstform. Dersom jeg bare tar notater fra intervjuene, kan det være lett å gå glipp av viktige momenter, fordi jeg også må bruke tid til stadig å notere hva som blir sagt. Jeg må også i større grad transkribere intervjuene med egne ord, noe som lettere kan føre til at informantene blir feilsitert. De fleste av informantene var velvillig innstilt til å la seg intervju og til å la meg få benytte båndopptaker.

4.5 Deltakende observasjon

Som et supplement til intervjuer, er observasjon en egnet feltarbeidsmetode. Hay (2000) hevder at observasjon i samfunnsvitenskapelig forskning blant annet brukes er å kartlegge hvor mange mennesker som passerer et bestemt punkt i et kjøpesenter eller på en flyplass. En slik måte å observere menneskers hverdagsliv som forflytninger i tid og rom er karakteristisk for Hägerstrands tidsgeografi (jfr. kap. 2). Man ser et overflatemønster over dager, uker, måneder eller år, men man kommer ikke inn under huden på menneskene og får derfor ikke svar på et sentralt spørsmål, *hvorfor* de ulike personene er på et visst sted til en viss tid.

Dersom jeg, for eksempel, skulle foreta observasjoner av hvilke restauranter og barer nordmenn som bor i Arguineguin og Patalavaca foretrekker å gå på, kan observasjoner i form av å telle fungere bra, men bare som et supplement til intervjuer. Hvis jeg hadde stått på Ancorasenteret og observert dag etter dag, uke etter uke, så ville jeg helt sikkert sett at noen restauranter og barer er mer populære blant nordmenn enn andre, men jeg hadde ikke fått vite noe om hvorfor det er slik. Når jeg har gått rundt på Ancorasenteret, har jeg sett at det er mange restauranter og barer der nordmenn samles, særlig synes dette å være tilfelle på Sol y Mar, Dani-Dani og La Palmera.

Hay (2000) mener at deltakende observasjon kan være et nyttig supplement til intervjuer. Ved selv å delta i ulike interaksjoner med informantene, får forskeren gradvis større forståelse av samfunnet og de mer eller mindre hverdagslige aktivitetene som finner sted.

Gold (1958) hevder at det finnes fire ulike observatørroller:

1. *fullstendig observatør* (for eksempel en psykolog som observerer et barn gjennom et enveisspeil)
2. *deltakende observatør* (for eksempel en person som for første gang er tilskuer på en fotballkamp)
3. *observerende deltaker* (for eksempel for å forstå sosiale endringer i sitt eget (lokal)samfunn)
4. *fullstendig deltaker* (for eksempel å bo i en landsby for å forstå betydningen av bærekraftig utvikling).

Aase (1997) beskriver hvordan han ved å prøve seg fram og finne en passende status, lettere fikk innpass i det lokale samfunnet og derfor lettere kunne forstå de observasjonene han gjorde. Wadel (1991) forsøkte også å finne seg, eller bli tildelt, en status da han gjorde feltarbeid i Newfoundland i Canada. Der både observerte han og hadde feltsamtaler med den arbeidsledige George. Denne framgangsmåten kan også benyttes for å forsøke å besvare oppgavens problemstillinger. Ved å finne seg, eller bli tildelt, en passende status, vil det være lettere å være deltakende observatør i ulike aktiviteter som finner sted på de ulike norske samlingsstedene og ellers blant nordmenn på Gran Canaria.

Jeg fant det imidlertid vanskelig å gjennomføre deltakende observasjon i sin "fulle bredde". Men jeg var med på to fjellturer med Den Norske Klubben. Klubben arrangerer fjelltur hver søndag. To søndager var jeg med som deltakende observatør på fjellturene, altså både i rollen som turdeltaker og som hovedfagsstudent. Den første søndagen var de aller fleste av turdeltakerne ikke klar over at jeg var hovedfagsstudent på feltarbeid. Jeg tenkte det ville være en fordel at jeg kun hadde status som turdeltaker og ikke hovedfagsstudent. På slutten av turen var det likevel en av deltakerne, forøvrig en av mine informanter i det "norske" boligkomplekset Tihuya, som fortalte turgruppen at jeg var hovedfagsstudent som ville finne ut mer om hvordan det er å være overvintrende nordmann på Gran Canaria. På den andre fjellturen, viste det seg at selv om de nå visste at jeg var hovedfagsstudent, hadde det ikke så stor betydning for måten de forholdt seg til meg på. Under feltoppholdet deltok jeg også på et sangtreff med sanggruppen "Kanarifuglene" på restauranten Sol y Mar. Rollen som observerende forsker ga nyttig informasjon.

4.6 Oppsummering og veien videre

Jeg har i dette kapitlet redegjort for ulike intervjuformer, *strukturerte*, *semistrukturerte* og *ustrukturerte* intervjuer og begrunnet hvorfor jeg valgte å gjøre semistrukturerte intervjuer. Videre har jeg begrunnet mitt valg av informanter og beskrevet den praktiske gjennomføringen av intervjuene. Til slutt har jeg kort redegjort for hvordan deltakende observasjon kan være et supplement til intervjuer.

I kapitlene som følger vil jeg foreta analyser av intervjuene mine. Fosso (1997) redegjør for ulike analysenivåer som kan være nyttige i dette arbeidet. Det første nivået er et såkalt empirinært og hermeneutisk analysenivå. Jeg vil benytte et slikt empirinært analysenivå når jeg i kapittel 5 presenterer tre gjenfortellinger fra intervjuer med fire husstander. Disse informantene ble valgt fordi de representerer ulike typer av mennesker som reiser til, og oppholder seg, på Gran Canaria. I kapittel 6, 7 og 8 vil jeg benytte et mer teoretisk og dobbelhermeneutisk analysenivå, samt bredden av intervjumaterialet. I kapittel 6 vil fokus være rettet mot hvorfor nordmenn overvintret på Gran Canaria, og ulike teoretiske tilnærminger til migrasjon vil stå sentralt. Kapittel 7 omhandler nordmenns hverdagsliv på Gran Canaria og det vil bli fokusert på ulike teoretiske tilnærminger til hverdagsliv. Kapittel 8 fokuserer på hvordan nordmenns levemåte påvirker det lokale sted.

5.0 Presentasjon av informanter fra tre ulike grupper

5.1 Innledning

I dette kapitlet vil jeg foreta en empirinær/informantnær tilnærming til hovedoppgavens sentrale tema og spørsmål. Alvesson og Skjoldberg (1994, gjengitt i Holsen 2001) betegner dette som at vi er opptatt av informanternes ”vivo-kategorier”.

Som nevnt har jeg valgt å presentere tre fortellinger med nordmenn. Disse tilhører ulike grupper og kan samtidig ses som *typologiske grupper* av henholdsvis: ”sykdomsflyktninger” ”pensjonistflyktninger” og ”eventyrere”. Fortellingene er informantnære og representerer mangfoldet i fortellingene om hvorfor de reiste dit og hvilket hverdagsliv de har i Arguineguin. Gjenfortellingene sentreres rundt sentrale spørsmål knyttet til problemstillingene. Det må også nevnes at informantene er gitt fiktive navn og sensitive opplysninger er utelatt av hensyn til mulig gjenkjenning av informantene.

5.2 Åshild – ”sykdomsflyktningen”

Åshild er i 50-årene og er uføretrygdet på grunn av sykdom. Åshild har bodd i boligkomplekset Tihuya siden 1999. Vanligvis bor hun der mellom åtte og ni måneder i året, og har fått status som *residencia*.

Åshild fikk fastslått sin ”sykdomsdiagnose” i 1997, noe som førte til at hun fikk en depresjon. I desember 1997 og våren 1998 var hun derfor på 14 dagers turer til Gran Canaria. Da bodde hun på et hotell som ligger like nedenfor boligkomplekset hun nå bor i.

”Jeg hadde bestemt meg for *aldri* å dra til Gran Canaria. Fordi jeg hadde bodd her en gang da jeg var...yngre. Og syntes det var helt forferdelig her. Men så har vi så jevn temperatur på (...) og det er for kaldt i fastlands-Spania. Jeg må ha varme og jeg må ikke ha for mye fuktighet. Og derfor så fant jeg ut at her, i Arguineguin, der var det jo litt sånn lokal...litt koselig. Og der bodde spanjolene og her var det også heller ikke så stort og ikke *så* turistifisert som det var inne på Playa Ingles og inne i Puerto Rico. Så da fant jeg ut at – åh! – jeg kan reise tilbake til Arguineguin, eh...til neste år liksom. Og så fikk jeg en venninne av meg, som ordna meg en leilighet.”

Det første året Åshild bodde på Gran Canaria gjennom hele vinteren, bodde hun på Terazza Canaria, et eldre boligkompleks, ved siden av Tihuya.

Åshild forteller at det som er en veldig stor forskjell mellom typiske turiststeder, som Playa del Ingles og Puerto Rico, og Arguineguin og Patalavaca

”(...) det er at i Arguineguin der bor det ”fastboende” og det sier jeg med sånn anførselstegn. Fordi vi som bor i Arguineguin vi er eh...folk som bor her hele vinteren. Vi flytter ned...de fleste flytter ned i oktober og så bor de her i seks måneder og flytter hjem i april.”

På spørsmål om hvordan hun lever sitt hverdagsliv på Gran Canaria, forteller hun at at det er et ganske spesielt liv.

”Så jeg...står opp og tar det med ro og gjør ”tingene” mine som jeg kaller det, Shi-gong og liksom trener for meg sjøl. (...) nå har jeg fått en elektrisk rullestol og nå kan jeg komme meg ut i verden, det kunne jeg ikke i fjor.”

Det er en del trapper å gå fra veien og opp til leiligheten i Tihuya.

”(...) og som venninna mi, som var innom i sted, det er jo som hu sier, hvordan kommer jeg ned trappene. Jo, jeg får gå ett trinn av gangen, og så lenge jeg klarer å komme meg ut i rullestolen, så kommer jeg meg ut i verden. Og da drar jeg ut og møter mennesker. Skravler, tar en øl, tar et glass vin. Eh...møtes, prater, det å ha et sosialt liv, det har jeg her da.”

Jeg spør Åshild om hva hun synes er likt hverdagslivet i Norge. Hun har internett og kan se på norsk tv og leser bøker, men ellers så synes hun ikke at det er så mye som er likt hverdagslivet i Norge. Hun sier at vi i Norge i større grad enn på Gran Canaria lever et inneliv.

”(...) her kommer vi ut så...så jeg kan prate med...med nordmenn. (...) klimaet er totalt annerledes, så man kan komme ut hele tiden. Jeg kommer ut her, bare jeg klarer å gå de syv trappetrinnene der borte ved siden av bassenget så klarer jeg å komme meg ned til bassengkanten, så jeg kan...og jeg ligger...ligger på en solseng, under en parasoll og har en god bok og det kan...og da er det et godt liv! Og slipper snø og sludd og regn og kulde. Så det...det er jo derfor jeg er her.”

Åshild synes det er veldig bra å bo på Gran Canaria. Der har hun veldig mange venner som hun har blitt kjent med. Men hun savner familie og nære venner i Norge. De første årene

Åshild bodde på Gran Canaria så reiste hun hjem til Norge for å feire jul. Men hun forteller at hun nå er såpass svekket av sykdommen at familien kommer nedover og feirer jul sammen med henne på Gran Canaria i stedet.

Jeg spør Åshild om det har vært noen endringer i hvordan hun lever sitt hverdagsliv i løpet av den tiden hun har overvintret på Gran Canaria.

”Ja, for meg så...endringene... Jeg er blitt veldig kanarisk. Sant, når jeg...jeg skal ikke ut å sole meg hele tida. (latter). Så...og det var jo veldig...åh, så deilig med Gran Canaria, kan ligge å sole deg! Og vennene mine som kommer, de ligger pladask i sola, og det gjør jo jeg aldri!”

Åshild forteller om hvordan hun lever et behagelig og rolig liv på Gran Canaria. Hun synes at hverdagslivet på Gran Canaria er mindre stressende og mye mer sosialt enn i Norge.

”Jeg har det ikke travelt. Jeg (...) aldri skynde meg. Og det (...) et veldig mye roligere liv. Det kjenner jeg her. Og det tror jeg er veldig godt, at en kjenner at en har så god tid.”

Åshild har et stort sosialt nettverk på Gran Canaria, både nære venner og mer perifere. Selv om de fleste er nordmenn, har hun også kontakt med det kanariske miljøet. Hun forteller at her nede hilser alle mennesker på hverandre.

”Du går herfra til byen og så møter du noen hele tida. Også...ellers så er det noen faste steder som nordmenn går veldig mye for å spise. (...) Jeg går på...noen ganger på Sol y Mar, det ligger på Ancorasenteret, det grønne senteret, som er så heldig å bli blått nå, de holder på å male. Sol y Mar. Og så møtes vi nede i Patalavaca, på stranda her...rett her nedenfor hvor jeg bor. Under tunnelen og nedover der og så...bortover der, og da møter jeg alltid mennesker. Så møtes folk på stranda og så møter jeg folk når du går langs veien (...). Men vi møter veldig mye nordmenn, og jeg og, møtes på Ancorasenteret. Der er det veldig mye nordmenn.”

Åshild trekker fram dette at folk har god tid som noe av det som er bra ved det sosiale miljøet på Gran Canaria. Når folk møtes så slår de av en prat. Det er ikke slik som i Norge at folk har det så travelt og står på farten for å rekke noe.

”Når du møtes, så stopp...ja, vi setter oss og prater og så tar vi en øl. Og det har du *alltid* tid til! Alle mennesker har tid til det! Så det er så bra! Så det er...det er vel kanskje det at folk har så god tid. Det er veldig bra.”

Når jeg spør Åshild om det er noe som er mindre bra ved det sosiale miljøet, så svarer hun imidlertid at du ikke kommer så nært innpå folk og at de har nok med seg selv og sine sykdommer og helseplager. Hun føler at mange ikke har så mye tid til å gå dypt inn i ting.

”Men...men jeg må og si det nå, jeg sier...fordi...men det er...sånn, når du er aleine her, så er du *virkelig* aleine. Men jeg er så heldig at jeg bor her på Tindaya. Nei, Tindaya sier jeg, det er...på Tihuya. Når jeg var syk i fjor, for da var jeg virkelig syk, så klarte jeg omtrent ikke å gå herfra og bort å ordne meg noe mat. Og da kommer folk med mat til deg, så det var jo også suverent! Men du er aleine. (...) den ensomheten tror jeg blir mye, mye større her nede. For hjemme i Norge så har du familie og nære venner, men det har jeg ikke her.”

Åshild snakker også om at hun synes det er for lite av at folk bare stikker innom, uten å måtte avtale. Hun sier at folk har mer enn nok med seg og sitt.

”Så de...de tenker ikke så veldig mye på at det...det sitter et sykt menneske i en leilighet og kanskje kunne trenge hjelp til oppvaska, liksom.”

Åshild tror ikke at det er så store forskjeller mellom det sosiale miljøet i Norge og på Gran Canaria. Men hun mener at mange av nordmennene som overvintrer på Gran Canaria er mye mer opptatt med ulike aktiviteter enn i Norge.

”Det er så forferdelig mye aktiviteter og de fyker rundt så de...de vet jo nesten ikke hva de skal ha gjort. (...) Men de går til hverandre de som har den...den nære kontakten. Men...sånn...er det jo i Norge og. Men...de spiser hos hverandre og de møtes. De og de menneskene, men...og det er gjerne par, ikke sant. Og de kan gå. Jeg kan ikke gå. Og da blir du isolert, uansett om du sitter i Norge eller i Spania. Så da er det et mye større problem. (...) men det er klart at jeg...jeg kan komme inn på scooteren min, jeg, så går det bra. Men...men hvis jeg ikke klarer det, da blir jeg sittende her.”

Åshild har bodd i Arguineguin lenge og begynt å gå mer på typisk kanariske restauranter. Hun har også en venninne som er interessert i å oppsøke de kanariske miljøene.

”Jeg synes at det er hyggelig å komme til et spansk spisested. Få spansk mat, spansk tapas eh... Og...og...istedenfor å spise bare på...i dag er det laks, i dag er det reker, i dag er det biff. Men man har...vi har...sanne...sanne arrangementer, ikke sant. At det...og da trekker det veldig mye nordmenn og nordmennene trekker sammen. Og det er... Men jeg er aldri på de stedene, for jeg går ikke ut om kvelden.”

Jeg spør Åshild hvordan hun føler at nordmenn blir mottatt av lokalbefolkningen og i hvilken grad nordmenn og kanariere har kontakt med hverandre.

”Veldig bra! De er så hyggelige og søte med oss og de er *veldig* rause! Spanjolene er veldig rause, men de lever av oss. Vi kommer med trygden vår og bruker mye penger her. Og det er klart at...vi møter lite spanjoler, annet enn på restauranter og rundt omkring sånn. Men de er veldig hyggelige med oss. Men de vet at dette er felles penger. Ja, vet du hva... Vi bruker våre...vi bruker våre penger, de nyter godt av dem. Og vi ser at dette er en utveksling som er helt nødvendig. Men de behandler oss med respekt og jeg synes kanskje flere nordmenn kunne behandle spanjolene med respekt, litt mer enn de gjør.”

Åshild synes at nordmenn har det veldig bra på Gran Canaria. Kanarierne har stor respekt for mennesker. Selv om nordmenn kan oppføre seg dumt, så sier ikke kanarierne fra om det.

”Men jeg ser når vi er dumme. Og...og det ser ikke nordmennene selv, så jeg blir flau noen ganger.”

Det har vært situasjoner der hun har blitt flau på vegne av nordmenn.

”Det er når man krever...krever (...). Og det her... Nå har vi sittet i...så og så lang tid og venta på dette her og så kommer det aldri, liksom. Og så... Ja, det kommer nå, sant? Men de er kanskje ikke klar over at skal de ha den og den maten så tar det litt lenger tid. Eller...kan det være *så* hastverk da? For hva skal du rekke? Det må kanskje være bedre at maten er god? Og jeg tenker jo også det der med...ja, å snakke på den måten? Jeg føler at nordmennene setter seg sjøl litt høyere og spanjolene litt lavere og det synes jeg er uverdige. Det føler jeg er ekkelt og liksom... Men da ser jeg på øynene deres at de tenker sitt, men de (kanarierne) sier det *aldri*.”

Åshild ser det også som et problem at mange nordmenn som overvintrer på Gran Canaria ikke kan spansk.

”Jeg har villet lære meg spansk og jeg ser jo det når...når du vil...når du er villig, uansett hvor lite du kan, bare du prøver, så er de så blide mot deg. Og jeg ser...nå har jeg bodd her nede noen år og jeg...nå kan jeg snakke litt spansk. Og da er det så mye enklere å fungere i forhold til hverdagslivet. Men de har sånn respekt, uansett om du snakker mye eller lite. Men prøver du lite grann så blir de veldig glad, for da føler de at vi prøver. (...) det er jo mange nordmenn her nede som prater bare norsk og de har kanskje bodd her i...åtte til ti år altså. Men uansett så behandler spanjolene deg med respekt. Men du får så mye mer nærhet og forståelse og øyekontakt når du kan litt spansk.”

Jeg spør Åshild om hun noen gang har vært i, eller har hørt om, konflikter med den kanariske lokalbefolkningen eller med kanariske myndigheter. Hun har imidlertid bare positivt å si om forholdet til kanariene. Hun gir et eksempel fra eget liv: To steder langs strandpromenaden mot Arguineguin var det tidligere hindringer som gjorde det vanskelig å ta seg fram med rullestol. Hun tok kontakt med myndighetene og spurte om de kunne lage en rampe, slik at hun kunne ta seg fram med rullestol.

”Det tok...det tok altså så kort tid og nå er det rampe begge steder. Helt utrolig! Og du kan altså tro at det var ikke noe konflikt.” ”Er det noe jeg kan hjelpe deg med?”, opplever jeg. Så jeg føler jo ikke at det er over... De er så velvillige og...ja...og løsningsorientert, så det har jeg følt at det har ikke vært *noe* problem for meg.

Åshild har heller ikke hørt om noen andre nordmenn som har vært i konflikt med de lokale kanariene.

”Nei, det er veldig lite, fordi folk her nede de...de bor her for å ha det hyggelig. Folk trives, folk er så blide. Når du møter folk så *alltid* klem og kos og det er det også når du møter spanjolene og de er veldig, veldig hyggelige. Og *hver* gang jeg møter en spanjol, eh...eller naboer på bygda eller... Åh, Åshild, hvordan...*como estas?* Hvordan har du det? Og...og det...de er mer opptatt av hvordan man trives. Og jeg... Men jeg tror på det der at hvis du smiler til folk, så smiler folk igjen. Så det er nok eh...det ligger nok noe der, men jeg har omtrent ikke hørt om konflikter annet enn at de skal komme og ordne noe for deg og så kommer de ikke akkurat den halvtimen eller...akkurat da og da. Og da kan noen bli irritert:”Åh, det blir jo *aldri* gjort! (...) Men jeg...eh...jeg føler ikke at jeg har hatt noe sånt problem.”

Åshild forteller i intervjuet at hun i årene framover fortsatt vil bo på Gran Canaria i vinterhalvåret og at hun også ønsker å lære seg mer spansk. Hun fortalte at hun bygger seg nytt hus i Norge som er tilpasset rullestol, men at sykdommen gjør at hun ser for seg at det er best å være på Gran Canaria.

5.3 Kari og Per – ”pensjonistflyktingene”

De neste informantene jeg vil fortelle om er ”pensjonistflyktingene” Kari og Per. Kari er 62 år og Per er 72 år. Kari har overvintret på Gran Canaria siden 1993 og Per siden 2000. De bor på Gran Canaria seks måneder i vinterhalvåret.

For Kari og Per var det først og fremst klimaet på Gran Canaria som virket forlokkende:

”Å, ja! Vi har det mye bedre. Og så, for det første slipper du å gå i digre sko, og snø... og måke snø, og...og ha det mørkt og trist hele døgnet. (...) Og vi har det jo bedre fordi at vi kan bade og svømme (...) du kan gå med tynne klær.” (Kari)

I likhet med mange andre nordmenn som overvintrer på Gran Canaria, så startet de med å reise nedover på kortere pakketurer. Dette ga mersmak og de bestemte seg for å overvintre seks måneder i året.

Parets daglige aktiviteter, som for eksempel stelle hus, vaske klær, handle og lage mat, er stort sett samme som de gjør i Norge. Kari sier at det ville bli altfor dyrt om de skulle spise alle måltider på restaurant. For øvrig mener hun at det ikke er så stor forskjell på hvordan nordmenn lever sitt hverdagsliv i Norge og på Gran Canaria. For Kari og Pers vedkommende så er den største forskjellen at de er mye mer sammen med familie og barn når de er i Norge enn når de er på Gran Canaria. Kari og Per har også fastboende venner som de omgås på Gran Canaria, forteller de:

Når jeg spør dem om hva som er bra ved å bo på Gran Canaria.

”Ja, her er du jo ute, her har vi jo folk og her har vi besøk. Og her stikker vi innom og tar et glass vin.”
(Kari)

”Det har jo blitt sånn at i Norge så går du nesten bare bort til naboen på anmodning, mener jeg, da.”
(Per)

Kari og Pers sosiale kontaktnett er nordmenn som også bor fast på Gran Canaria i vinterhalvåret. De har, etter å ha vært på Gran Canaria i mange år, etablert en god vennekrets. De møtes også når de er hjemme i Norge om sommeren.

Når det gjelder faste restauranter eller andre møtesteder som de pleier å gå på, forteller Kari og Per at de, særlig på tirsdager og torsdager når det er marked i Arguineguin, møter sine norske venner på restauranten Sol y Mar på Ancorasenteret. Der er det mange nordmenn som møtes. De har inntrykk av at nordmenn som overvintrer på Gran Canaria går på veldig faste

steder. Hver søndag spiser Kari og Per lunsj nede i Patalavaca, på en restaurant som heter La de Cinga. Det er en skotte og en østerriker som driver restauranten.

”Og de...de lager god mat og så har de det veldig rent og pent, og så er de hyggelige. Så der går vi...der går vi hver søndag og spiser lunsj. (Kari)

”(...) Så vi har jo gått...gått nedpå der i...i flere år og spist lunsj på søndag.” (Per)

Verken Den Norske Klubben eller Sjømannskirken er steder der Kari og Per går ofte. Kari sier dette om hvorfor klubben ikke er et møtested der de går:

” Vi har så mye å holde på med at vi ikke har behov for å gå der og bli underholdt. (...) det er jo som det blir for norsk. (...) Nei, jeg har ikke så mye til overs for Den Norske Klubben. Det er et veldig bra tilbud for folk som er gamle, og som trenger hjelp. (...) Ja, og enslige (...) som trenger selskap. Da gjør de en utmerket jobb! (...) vi har ikke det behovet. Vi har venner rundt og vi orienterer oss selv. Vi snakker jo både tysk og engelsk og sågar litt spansk, så vi har i grunnen ikke noen problemer.” (Kari)

”Så det kan hende det blir den dagen da vi synes det kan være ålreit å komme nedi der og, men foreløpig har vi ikke hatt noe behov.” (Per)

Heller ikke Sjømannskirken er et møtested der Kari og Per går, siden dagene deres er fulle nok. Men de understreker samtidig at den gjør en bra jobb for nordmenn på Gran Canaria.

Kari og Per har fortalt mye om hva som er bra ved det sosiale miljøet på Gran Canaria. Men det finnes også negative sider. Det norske miljøet på Gran Canaria er lite, tett, og oversiktlig, og det kan være en del ryktespredning, sladder og snakk. Dessuten er det en del mennesker som overvintrer på Gran Canaria som har alkoholproblemer.

I likhet med Åshild (jfr. kap. 5.2) forteller Kari at hun savner familien/barnebarn i Norge. De snakkes på telefonen og får besøk av dem. Men de ville ikke nødvendigvis sett familien mer om de bodde i Norge. Kanskje tvert i mot:

”Jeg er helt sikker på at hvis vi hadde bodd i Trondheim, så hadde de (familien/barnebarn) ikke gidde å komme på besøk. Men når vi da er her, da er det fint å komme. Så får de sol og ferie og så får de litt barnevakt og.” (Kari)

For Kari og Per sin del så har det ikke skjedd så store endringer i måten de lever sitt hverdagsliv, i løpet av den tiden de har vært på Gran Canaria. Den største forskjellen er at de nå har skaffet seg bil. Nå kan de for eksempel reise til Vecindario, som ligger i retning mot flyplassen og gjøre storhandelen på Carrefour, eller på Al Campo, som ligger litt lenger mot flyplassen. Begge disse sentrene har et stort utvalg av ulike typer varer. De var dessuten mer opptatt av å sole seg den første tiden de var på Gran Canaria.

”Ja, kan da skjønne, vi sitter da nesten ikke i sola lenger, vi nå. Nå er vi vel... Du der oppi her, nå kjem jo ikke sola her før klokka er 13 bortpå der.” (Per)

Når det gjelder framtidsplaner, ønsker de Kari og Per fortsatt å overvintre på Gran Canaria i flere år framover.

”Ja, på vinterstid så vil vi... Jeg vil jo foretrekke å være her, jeg.” (Per)

”Ja, jeg håper og ber om at vi i alle fall skal få 10 og kanskje 15 år til.” (Kari)

5.4 Birgit – ”eventyreren”

Birgit er 60 år og har bodd på Gran Canaria siden 1988. Hun eier og driver en norsk restaurant på stranden i Playa Amadores. Hun har meldt utflytting fra Norge og bor fast på Gran Canaria. Men hun reiser til Norge på ferie ca. tre måneder i året. Birgit er samboer med en kanarier.

Birgit forteller at det først og fremst var eventyrlysten som gjorde at hun valgte å dra nedover, ikke sykdom og helseplager.

"Neida, æ kom berre nedover her og skjønt det. Og...og her kunne æ jo jobb, da."

Hun ble også værende og startet etter hvert egen bedrift på Gran Canaria.

"Det hadde æ ikkje (tenkt). Æ hadde berre tenkt på at æ sku finn mæ noka å gjør i alle fall, da. Sånn på dagstid, for nattarbeid det har æ aldri likt."

Birgit ble gradvis mer knyttet til og etablert på stedet. Først leide hun for eksempel en leilighet, men det ble for dyrt. Derfor kjøpte hun seg en leilighet.

"Så tenkte æ, jaja, hvis æ no tar lån, litt lån, på den leiligheta, så blir det jo å betale mindre. Og æ betalte jo berre halvparten, ikkje halvparten heller, da. Så da kjøpte æ før 15...14 år siden, kjøpte æ leilighet her nede.

Birgit bodde i leiligheten i to år. Hun fikk en kanarisk kjæreste som hun senere flyttet til. Sammen kjøpte de hus i Arguineguin. Birgit har som nevnt skapt sin egen arbeidsplass – en restaurant. Det er hun selv som har etablert restauranten, og eid og drevet den i snart fire år. Restauranten har i alt åtte ansatte, men en del av dem jobber bare midt på dagen

"...før de e jo da det e masse kø der."

Det er et godt marked for norske restauranter i Playa Amadores, sier Birgit. Hun forteller at kontakten med de kanariske myndighetene i etableringsfasen gikk greit. Når man har alt i orden med nødvendige papirer og tillatelser, så fungerer kontakten med spanske myndigheter greit. Hun forteller videre:

"Æ så i en annonse at den her restauranten va til leie. Og da ringte vi på det her, og så viste det sæ at han som eier den her, han va en barndomskamerat av min mann, da. Ja, så sånn va det. Så derfor fikk vi det ganske lett å kom inn her".

Siden stranden Playa Amadores er forholdsvis ny, så har det bare vært drevet restaurant i lokalene til Rorbua i ca. ett år før Birgit overtok.

Konseptet til restauranten er norsk mat rettet mot nordmenn på Gran Canaria. Det er mange nordmenn som stopper opp når de ser et skilt med "Rorbua" på Gran Canaria. Omtrent daglig kommer det nordmenn innom og kommenterer det. Det er mange av gjestene som var innom det året Rorbua åpnet, som kommer igjen år etter år. I tillegg kommer det nye gjester. Det har vært fullt hus på Rorbua hele høsten. Det er mest turister som besøker restauranten, men at det også kommer en del nordmenn som overvintrer. Restauranten besøkes, foruten av nordmenn, stort sett av svensker, dansker, engelskmenn og tyskere. Men for ikke lenge siden var en kanarisk familie som spiste på restauranten. De spiste fårrikål, som jo er typisk norsk, og det syntes de var veldig godt. De syntes det var så mye mat på tallerkenen. Før jul serverer

restauranten norsk julemat. De har hatt ribbe, men denne julen blir det pinnekjøtt. Det er en norsk butikk i Arguineguin som importerer pinnekjøtt.

Når det gjelder hverdagslivet er Birgit i en helt annen situasjon enn dem som er ”sykdomsflyktninger” og ”pensjonistflyktninger”.

”Hverdagslivet her nede det e når du jobbe, da e det berre å jobbe på. Du har ikkje så mye fritid. Du har den ene fridagen, som det e her nede. (...) Det kan ikkje sammenliknes med hjemme, vet du. Her så e det jo...det e jo ni og ti timers dag.”

I den mest hektiske turistsesongen, som er fra oktober til april, så står man på og jobber. Hun forteller at hun treffer mange nordmenn hver dag når hun er på jobb i Rorbua. Hun mener at det i hvert fall er mellom 200 og 300 nordmenn som besøker Rorbua hver dag.

”Og dem kommer jo igjen gang på gang og har sine historia å fortell, og man må jo lytte litt og prate litt. Og når man kommer hjem, da, igjen på kvelden, så e man...har man løst å berre slappe av.”

Ferie har man seint om våren og tidlig på sommeren. Da er det mindre turister og mange av nordmennene som overvintrer er reist hjem til Norge. Birgit har altså et hverdagsliv som, i og med at hun er yrkesaktiv, er helt klart på mange måter annerledes enn det hverdagslivet de overvintrende pensjonistene på Gran Canaria lever.

For Birgit har det ikke vært noen endringer i hvordan hun lever sitt hverdagsliv i løpet av de årene hun har bodd på Gran Canaria. Hun forteller at hun har jobbet hele tiden og har kun vært arbeidsledig i én måned.

”Fordi at te å begynne med så jobba æ på en sånn skinnsalong og da va æ ut på hotellan og inviterte folk te mannekengoppvisning. Kjørte sånn guidetur med dem rundt omkring og guida dem. Og tok dem med, da, te en sånn herre salong og presenterte mannekengoppvisning og solgte skinntlær.”

Birgit omgås både nordmenn og kanariere. På fritiden er hun ofte på besøk hos kjærestens familie. Hun har også noen venninner rundt omkring på Gran Canaria. Hvis hun vil ut og spise, så foretrekker hun det typisk kanariske framfor typiske ”norske” restauranter. De fleste av Birgits venner er nåværende eller tidligere arbeidskolleger. Hun savner venner som blir

over lenger tid. Det sosiale miljøet på Gran Canaria kan slik være mer ustabil for nordmenn som er yrkesaktive, sammenliknet med nordmenn som er pensjonister.

"Har du fri en dag, så har du kanskje løst å gå på besøk og sånn her, og... Men nu har æ veninne her, da, men kanskje dem jobbe den dagen og sånn her."

Birgit sier hun har hørt at det er en del nordmenn på Gran Canaria som har alkoholproblemer, men at dette ikke er noe hun har lagt merke til. Hun har heller ikke merket noe særlig til snakk og sladder blant nordmenn på Gran Canaria. Hun synes det er koselig når de overvintrende nordmennene kommer innom restauranten og prater litt. Når de reiser hjem i april, synes hun det blir litt trist og stille, for da blir det plutselig så lite folk i området.

Ferie har Birgit i mai, juni og juli, så da holder Rorbua stengt. Hun kan godt tenke seg å fortsatt bo på Gran Canaria og drive Rorbua. For, som hun sier:

"Nu e vi kommet så godt i gang, og den e kjent over ganske (latter) det langstrakte Norge."

Været er en grunn til at hun synes det er så bra å bo på Gran Canaria. En ulempe er at hun savner familie, slekt og venner i Norge. Men hun har hatt en del besøk av familie, slekt og venner fra Norge.

5.6 Oppsummering

Jeg har nå presentert fortellinger fra tre ulike grupper av nordmenn som har valgt å bosette seg deler av året på Gran Canaria. Hensikten har vært å vise at ulike grupper av nordmenn kan ha et ulikt utgangspunkt for beslutningen om å overvintre på Gran Canaria. Noen reiser på grunn av sykdom, noen fordi pensjonisttilværelsen skal nytes i bedre klima enn det norske og andre fordi reisen preges av lysten til å prøve noe annerledes og nytt – "eventyrlysten".

De ulike motivene for å reise, preger også måten de lever sitt hverdagsliv på. For "sykdomsflyktingene" og "pensjonistflyktingene" er det sosiale liv med venner og bekjente viktig, noe som medfører at de ofte møter venner og bekjente på typisk "norske" møtesteder. For Birgit som er i full jobb blir hverdagen annerledes, men likevel har hun "utnyttet" det

norske miljøet, for eksempel ved å satse på en norsk restaurant, med norsk navn og norske mattradisjoner. Slik påvirker også de ulike gruppene det lokale stedet på sine ulike måter. De tre fortellingene illustrerer også ulikhet i måten og graden av integrering i det kanariske miljøet.

6.0 Hvorfor overvintrer nordmenn på Gran Canaria?

6.1 Innledning

I dette kapitlet vil jeg rette et større fokus mot nordmenns motiver for å reise til Gran Canaria for å overvintre. Som vist til i kapittel 3 mener Fosso (2004) at representasjoner av sted – både hjemsted og stedet man flytter til – har stor betydning i forståelse av flytteprosessene. Jeg vil derfor ta utgangspunkt i hvordan informantenes beskriver landet de reiste fra, Norge, gjennom såkalte ”her” fortellinger, og stedet de har migrert til Gran Canaria, gjennom såkalte ”der” fortellinger (Fosso 2004). Jeg har delt informantene inn i tre grupper: ”sykdomsflyktninger”, ”pensjonistflyktninger” og ”eventyrere”. ”Sykdomsflyktninger” er dem som har en eller annen form for sykdom eller helseplager, og utgjør den største gruppen. ”Pensjonistflyktninger” er pensjonister eller førtidspensjonister som regner seg som friske. ”Eventyrerne” har enten reist til Gran Canaria med tanke på å starte egen bedrift, eller så har de fått denne tanken etter å ha overvintret. I disse ”her og der” fortellingene vil fokuset være rettet mot noen faktorer som synes å være viktige for alle grupper sett under ett, så vel som typiske trekk for de ulike gruppene.

”Her og der” fokuset kan også knyttes til Lees (1966, gjengitt i Boyle et al. 1998) teori om ulike ”push – pull” faktorer (jfr. kap. 3). Her er likevel fokuset mer ”økonomisk rasjonelt”. Lees ”push – pull” teori kan brukes som et analyseredskap for å se nærmere på hvilke ”push – pull” faktorer som ligger til grunn for beslutningen om å migrere til Gran Canaria for å overvintre. Spørsmålet er hvilke ”push” faktorer det er som ”skyver” nordmenn ut av Norge og hvilke ”pull” faktorer er det som trekker dem til Gran Canaria. Videre vil jeg se nærmere på hvilken betydning nettverk, eller det Boyle et al. (1998) kaller *location-specific capital* og *quality of life*, har for nordmenn som har migrert til Gran Canaria.

6.2 Lees ”push – pull” teori

Som vi har sett i kapittel 3 er såkalte ”push – pull” teorier kjennetegnet ved at de

”vektlegger i større eller mindre grad enten faktorer på hjemstedet som bidrar til å skyve en person ut, eller sider ved et sted ved reisens ende som bidrar til å trekke vedkommende til seg” (Fuglerud 2001:22).

I sin mest rendyrkede form blir slike ”push – pull” teorier svært økonomisk-rasjonelle. Slike teorier hevder at mennesker er rasjonelle aktører som tar en beslutning om å migrere til det optimale stedet der man får mest igjen for sin innsats. Man måler det forventede utbyttet ved å migrere til et bestemt sted mot omkostningene ved selve flytteprosessen (Fuglerud 2001).

Hvis vi tar utgangspunkt i Lees ”push – pull” modell (Lee 1966, gjengitt i Boyle et al. 1998) (jfr. fig. 3.1 i kap. 3), så tar den utgangspunkt i at mennesker er rasjonelle aktører som vurderer positive og negative sider ved et sted opp mot hverandre. Modellen består av to sirkler som hver inneholder negative og positive faktorer. Den venstre sirkelen er stedet det migreres fra, i dette tilfellet Norge, og den høyre sirkelen stedet det migreres til, i dette tilfellet Gran Canaria. Begge sirklene inneholder en rekke minustegn, plusstegn og nuller. Minustegnene indikerer negative faktorer ved stedet, plusstegnene indikerer positive faktorer ved stedet, mens nullene indikerer faktorer som verken er negative eller positive. Minustegn i den venstre sirkelen vil da være blant annet det norske vinterklimaet og et dårlige sosialt liv i Norge. Plusstegn kan for eksempel være familie og venner man har i Norge. På samme måte kan minustegn i den høyre sirkelen være savn av familie og venner i Norge mens plusstegn kan være det gode og varme klimaet og et bedre sosialt liv på Gran Canaria (jfr. kap. 5).

Lees (1966, referert i Fuglerud 2001) ”push – pull” teori kan også ses i relasjon til de såkalte ”her og der” fortellingene. Det vil være nærliggende å trekke den slutningen at nordmenn som reiser til Gran Canaria for å overvintrer, gjør det for å oppnå optimal livskvalitet. Som vi så i kapittel 3, har imidlertid ”push – pull” teoriene blitt kritisert fordi de har en for sterk vektlegging av individuelle beslutninger om å flytte dit hvor man får størst mulig økonomisk utbytte og at de i liten grad fokuserer på de menneskelige sidene ved migrasjonsprosessen. Selv om denne kvalitative studien av nordmenn som overvintrer på Gran Canaria legger stor vekt på de menneskelige sidene ved å migrere, vil ”push – pull” teoriene være et nyttig rammeverk for å analysere informantenes ”her og der” fortellinger, med hensyn til hvilke faktorer det er som ”skyver” informantene ut av Norge og ”trekker” dem ned til Gran Canaria.

6.3 Hvordan snakker informantene om Norge? – ”her” fortellinger

Kanskje ikke uventet er det først og fremst det norske klimaet de trekker fram når de snakker om å bo i Norge. Men også det sosiale livet trekkes ofte inn i fortellingene. Dette omtales nærmere i avsnittene som følger.

6.3.1 Klimaet i Norge

I mange av ”her” fortellinger er det beskrivelser av det norske vinterklimaet som kaldt, mørkt og ugjestmildt som går igjen. Mange av informantene forteller at de misliker det kalde klimaet som gjør at de fryser og må kle på seg tykke klær om høsten og vinteren. Følgende sitater er svært typiske for mange av ”her” fortellingene:

”I Norge sett du hjemme og hutra og tenke på altfor dårlig vær.” (Björg, ”sykdomsflyktning”)

”Hjemme må vi jo kle på oss masse klær og vi fryser. Vi blir gamle, vi blir stive i ledd og al...og sånn, da.” (Sissel, ”pensjonistflyktning”)

”Hjemme, om vinteren, er det kaldt og det er holke, og man tør ikke å gå ut. ”Jeg kan liksom ikke tenke meg en vinter hjemme og skli på holka og gå med skjerf rundt hodet.” (Ragna, ”sykdomsflyktning”)

Det at det er kaldt og altfor dårlig vær går igjen i mange av ”her” fortellingene. Å måtte kle godt på seg med varme klær når man skal gå ut og det å se seg godt for så man ikke faller og slår seg på holken, er helt klart minussider som er representative for de aller fleste av informantene mine, uavhengig av hvilken gruppe de tilhører. Informantenes beskrivelser av den norske vinteren synes derfor stort sett å være negative. Det norske klimaet oppleves også som å sette grenser for det sosiale livet.

6.3.2 Det sosiale livet i Norge

Mange av informantene forteller at det sosiale miljøet i Norge er dårligere enn på Gran Canaria og at det norske vinterklimaet ikke akkurat innbyr til sosiale utendørsaktiviteter:

”Ja, altså, på...på vinteren, som er den...den tiden jeg er...de to-tre månedene jeg er her nede, da, det...det er jo den mørketiden hjemme, hvor den sosiale kontakten er mindre, ikke sant, for da...da er det jo kaldt og surt, og da...da pleier man jo ikke å sitte ute i haven og verken drikke øl eller grille eller noe sånt noe, du kan si det sånn.” (Anders, ”sykdomsflyktning”)

Noe som går igjen blant mange av informantene mine er at de synes det er godt å være i Norge om sommeren.

”Det e klart når vi får april-mai, du veit, bjørka spring, da e det godt å komme hjem te Norge. Men så snart vi får litt frost og kulde, da...da e det godt å sette kursen hit igjen.” (Sverre, ”sykdomsflyktning”)

Uavhengig av hvilken gruppe de tilhører, synes de det sosiale miljøet i Norge er dårligere enn på Gran Canaria. Dette er også en negativ faktor, eller ”push” faktor, som ”skyver” informantene ut av Norge. Dette bildet forsterkes etter hvert som informantene bygger opp sitt sosiale nettverk på Gran Canaria. Miljøet der virker derfor parallelt som en ”pull” faktor. I det følgende skal vi se nærmere på hva det er ved Gran Canaria som virker tiltrekkende.

6.4 Hvordan snakker informantene om Gran Canaria? – ”der” fortellinger

De typiske informantfortellingene om Gran Canaria handler først og fremst om klimaet, det sosiale livet, tilgangen til legehjelp, skattenivå og bolig- og levekostnader. Disse forholdene vil bli diskutert nærmere.

6.4.1 Klimaet

Når jeg spør informantene mine om de kan nevne noen faktorer som var viktige for beslutningen om å overvintre på Gran Canaria, får jeg typiske svar som dette:

”Det er uten tvil, det er klimaet, uten tvil!” (Sverre, ”sykdomsflyktning”)

Hva er det så med klimaet som er viktig? Varme og sol er selvfølgelig viktig, men like viktig er det hvordan klimaet virker inn på livskvaliteten og det sosiale liv.

”Du lever rett og slett bedre her om vinteren. Du slipper kulda hjemme og...og det passer meg veldig bra, i hvert fall.” (Olav, ”sykdomsflyktning”)

Også når det gjelder klimaet på Gran Canaria mener de fleste av informantene, uavhengig av gruppe, at det er en viktig faktor for en bedre livskvalitet. Klimaet er en ”pull” faktor på Gran Canaria som ”trekker” nordmenn nedover.

6.4.2 Det sosiale livet på Gran Canaria

Klimaet har som nevnt stor betydning for det sosiale livet da det skaper langt større tilgang på det offentlige rom enn i Norge. Klimaet i Norge oppleves som en barriere for det sosiale liv ved at man i større grad må oppholde seg inne private rom. Nordmenns *activity spaces* (Massey 1995) blir altså annerledes på Gran Canaria enn i Norge, der man tilbringer større deler av dagen i hjemmet. Mange av informantene forteller at det er lettere å komme i kontakt med og bli kjent med nye mennesker i det norske miljøet på Gran Canaria enn når man er hjemme i Norge.

”Nordmenn oppføre sæ på ein heilt annen måte. Her er det smil og ”hei!” med ein gang du treffe noen. Akkurat så du har kjent dem lenge.” (Sverre, ”sykdomsflyktning”)

De forteller også at nordmenn som overvintrer på Gran Canaria er mer avslappet og uformelle og har mye bedre tid enn det nordmenn har i Norge.

”Du må regne med minst dobbelt så lang tid skal du gå fra a til b, fordi du treffer så mange kjente. Og så skal du slå av en prat.” (Ulf, ”sykdomsflyktning”)

Det tette og gode sosiale nettverket blant nordmenn som overvintrer på Gran Canaria gir også større grad av trygghet.

Her passer flere på hverandre, her... Er det en person som er borte noen dager i fra klubben, Den Norske Klubben her, eller andre steder vi ikke ser dem, så er det å banke på døra og høre om vedkommende er syk og sånne ting. Så det er et veldig godt sosialt nettverk her nede.” (Nils, ”sykdomsflyktning”)

Slik sett oppleves ”lokalsamfunnet” – eller *community* å være langt bedre enn i Norge. Mange av informantene mener også at enslige har det bedre på Gran Canaria. Dette fordi det norske miljøet er så sosialt og sammensveiset.

”Her møtes vi og her går vi jo ut. Her går vi ut og spiser sammen og har det... Sosialt har vi det veldig fint her.” (Lars, ”sykdomsflyktning”)

Også økonomiske aspekter er viktige for informantene.

6.4.3 Levekostnader og skattenivå

Levekostnader og skattenivå på Gran Canaria var i utgangspunktet ikke et sentralt fra min side. Likevel legger informantene mine stor vekt på at levekostnadene og skattenivået på Gran Canaria spiller en viktig rolle i beslutningen å overvintrere. Prisnivået ligger fortsatt en god del lavere på Gran Canaria, og det er mye rimeligere å gå ut på restauranter og barer. Å kunne møtes ute er som nevnt viktig for det sosiale livet:

”Her er det veldig enkelt, vi går ut og går turer og møtes og tar et glass øl og prater litt og...og sånn. Det er liksom mye enklere å gå ut her enn det er hjemme, for at...” (Knut, ”pensjonistflyktning”)

”...alt er jo mye billigere.” (Sissel, ”pensjonistflyktning”)

Om man har status som *residencia* er også skattenivået lavere.

Det er en generell tendens til at to ”pull” faktorer spiller inn for de fleste av informantene, uavhengig om de tilhører gruppen ”sykdomsflyktninger”, ”pensjonistflyktninger” eller ”eventyrere”. Det er særlig et bedre klima og et bedre og mer sosialt miljø på Gran Canaria som går igjen i informantenes ”der” fortellinger. Informantene opplever en langt bedre livskvalitet ved å overvintrere på Gran Canaria. Flyttingen kan således forstås som å være et ledd i å bedre livskvaliteten. Det er også en generell tendens til at informantene forteller langt mer om hva som er positivt ved klimaet og det sosiale miljøet på Gran Canaria enn hva som er negativt ved de samme faktorene i Norge.

6.5 ”Sykdomsflyktningene”, ”pensjonistflyktningene” og ”eventyrerne”

Jeg vil nå se nærmere på om det er noen ”her og der” fortellinger og ”push – pull” faktorer som er felles for informantene innen hver av de tre gruppene. I utgangspunktet tenkte jeg at det er en generell tendens til at de ulike gruppene, ”sykdomsflyktinger”, ”pensjonistflyktinger, og ”eventyrere”, alle har ulike generelle grunner for å overvintrere på Gran Canaria.

6.5.1 ”Sykdomsflyktningene” og ”pensjonistflyktningene”

Blant informantene i gruppen ”sykdomsflyktinger” synes det å være en tendens til at sykdom og helseplager noe oftere blir trukket inn som en viktig årsak bak beslutningen om å overvintrere på Gran Canaria enn for de to andre gruppene. For dem som har en eller annen form for sykdom er ofte helseplagene større i det norske vinterklimaet. Det norske vinterklimaet fungerer som en ”push” faktor som skyver informantene ut av Norge, mens det gode og varme klimaet på Gran Canaria utgjør en ”pull” faktor som ”trekker” nordmenn til seg. Klimaet på Gran Canaria påvirker sykdommer og helseplager i positiv retning. Mange opplever mindre smerter når de overvintrer på Gran Canaria.

”Folk som heime i det klimaet har mye vondt, kjem hit så e de borte, smertan. Da e det klart at det virke på humøret ditt.” (Leif, ”sykdomsflyktning”)

Særlig for reumatikere er det kalde norske vinterklimaet lite ideelt. Mange av dem opplever at sykdommen var verre da de bodde i Norge om vinteren. Sykdom og helseplager fungerer slik som en ”push” faktor som ”skyver” dem ut av Norge.”

”Jeg ble forholdsvis tidlig uførepensjonist på grunn av reumatisme, bechtereve og noe annet småtteri. Så fant jeg ut det at det var ikke så veldig greit å være hjemme i Norge om vinteren. (...) Du bruker mye mindre medisiner her nede enn det du gjør hjemme i Norge. (...) Og så er det sånn at når du har en form for reumatisme, så...er det jo veldig deilig her nede. Du kan bare ta på deg en shorts om morgenen og gå ut i shortsene og du behøver ikke å ha på deg masse tunge klær og gå ut på glatt is og sånn. Så sånn er det helt suverent her nede!” (Nils, ”sykdomsflyktning”)

Astmatikere er en annen gruppe ”sykdomsflyktninger” som nyter godt av klimaet på Gran Canaria. Et annet kjennetegn blant informantene som er plassert i gruppen ”sykdomsflyktninger” er at de er mer opptatt av tilgangen til legehjelp på Gran Canaria enn de andre gruppene.

”Og så en annen ting som er bra her nede, det er at hvis du blir sjuk her, så får du lege med en eneste gang. Det gjør du ikke i Norge.” (Solveig, ”sykdomsflyktning”)

Ved at nordmenn overvintrer på Gran Canaria og benytter seg av helsetilbudene der nede, sparer de også den norske staten for en del utgifter, sier en annen av informantene. Nils forteller at han synes helsemyndighetene i Norge setter liten pris på at nordmenn reiser til blant annet Gran Canaria for å overvintre med håp om at det gode og varme klimaet vil hjelpe mot sykdommer og helseplager. Staten arrangerer riktignok helsereiser blant annet til det norske helsesenteret Valle Marina på Gran Canaria. Tidligere var det slik at hvis man oppholdt seg mer enn tre uker på Gran Canaria, sa loven at oppholdet er å regne som ferie og at man derfor ikke har rett til fysikalsk behandling dekket av den norske stat. Han forteller at man i mange år har presset på overfor de norske helsemyndighetene for at nordmenn som overvintrer på Gran Canaria på grunn av reumatisme og andre sykdommer og helseplager skal ha rett til fysikalsk behandling. Nils forteller videre:

”Det var i fjor, så...så slo de helt om, og nå får vi dekket fysikalsk behandling her nede, hvis det er godkjent av norske fysioterapeuter som foretar behandling. Her nede er det jo norske institutter, så det...det er vi veldig glade for. Men det har vi pressa på i mange år og endelig så fikk vi det til.” (Nils, ”sykdomsflyktning”)

I sum kan vi kanskje oppsummere med at ”flytting” til Gran Canaria i vinterhalvåret må forstås som et ledd i å øke den hverdagslige livskvaliteten til ”sykdomsflyktningene”.

”Pensjonistflyktningene” er ikke like opptatt av sykdom og helseplager, men inntrykket er likevel at mange av dem også er opptatt av at det varme og gode klimaet på Gran Canaria. Varme er bra for helsen, særlig for eldre. ”Pensjonistflyktningene” trekker imidlertid noe oftere fram hvor billig det er å spise og drikke ute på restaurant sammenliknet med i Norge.

6.5.2 ”Eventyrerne”

Gruppen av informanter som har blitt omtalt som ”eventyrere” skiller seg mer ut enn de to andre gruppene. For det første er de noe yngre og for det andre har de reist med tanke på å starte egen bedrift.

”Jeg reiste til Gran Canaria fordi jeg ønsket å starte min egen bedrift.” (Bjarne, ”eventyrer”)

Bjarne har tidligere jobbet på et av Vings Sunwing-hoteller, i barneklubben og er derfor godt kjent i området. Han så at det var et marked for en sportsbar i Arguineguin, både blant overvintrende nordmenn så vel som pakketurister.

”Jeg savnet en egen sportsbar her i Arguineguin. Tidligere måtte man reise enten til Puerto Rico eller Plalya Ingles for å finne et liknende sted, og jeg ville derfor starte en sportsbar i Arguineguin.” (Bjarne, ”eventyrer”)

Bjarne synes det er lettere å starte egen bedrift på Gran Canaria enn i Norge, til tross for byråkrati og språkproblemer. Det er langt rimeligere å starte egen virksomhet på Gran Canaria fordi husleien og prisnivået generelt er lavere enn i Norge.

Birgit, som vi møtte i kapittel 5, er også eier av egen bedrift. Hun eier og driver Rorbua, som ligger i Playa Amadores nord for Arguineguin og Puerto Rico. Men i motsetning til Bjarne, som på forhånd hadde bestemt seg for å starte egen bedrift på Gran Canaria, så forteller Birgit dette om hvordan hun kom på ideen om å starte egen bedrift der nede:

”Æ kom berre nedover her og skjønt det. Og...og her kunne æ jo jobb, da. (...) Æ hadde berre tenkt på at æ sku finn mæ nokka å gjør i alle fall, da.” (Birgit, ”eventyrer”)

Det typiske for denne gruppen informanter er at de jobber mer på Gran Canaria enn de gjorde i Norge. De har lite fritid både sammenliknet med selvstendig næringsdrivende i Norge, og i forhold til gruppen ”sykdomsflyktninger” og ”pensjonistflyktninger”. Birgit sier dette om hvordan hun lever hverdagslivet sitt på Gran Canaria:

”Jo, det ska æ fortell dæ. Hverdaglivet her nede det e når du jobbe, da e det berre å jobbe på. Du har ikkje så mye fritid. Du har den ene fridagen, som det e her nede. (...) Her så e det jo...det e jo ni og ti

timers dag. Det e berre sånn. Når det e sesong (...) det e jo fra høsten da, eller seinsommeren og til våren, og da står vi på. Så har vi, da, ferie på vår og forsommeren.” (Birgit, ”eventyrer”)

Klima og trivsel er også i utgangspunktet viktig for de såkalte ”eventyrerne”, men denne gruppen nordmenn er ikke på Gran Canaria primært for å nyte det ”gode liv”. Den sosiale dimensjonen har derfor en annen betydning for dem enn for gruppene ”sykdomsflyktninger” og ”pensjonistflyktninger”. Mens disse gruppene synes at det sosiale miljøet på Gran Canaria er mye bedre enn i Norge, synes ikke ”eventyrerne” at det er noen forskjell mellom det sosiale miljøet i Norge og på Gran Canaria.

”Det er ingen forskjell mellom det sosiale miljøet her og i Norge. Det som er en stor forskjell mellom Norge og Gran Canaria er at her er det sommer hele året. Vi kan derfor utføre andre aktiviteter her nede enn hjemme i Norge, som for eksempel å bade og sole seg på stranden.” (Bjarne, ”eventyrer”)

Det sosiale miljøet oppleves på en annen måte når man jobber i forhold til om man er ”sykdomsflyktning” eller ”pensjonistflyktning”. Birgit forteller videre at det sosiale miljøet for henne er mer ustabil når man jobber:

”Ja, det blir så forskjellig. Liksom mine venna, det e jo sånne som æ har jobba sammens med. Og ikkje sant, som du... Akkurat det der, det e...det e...æ savne litt de faste gode gamle vennan. Fordi at når du e her nede så byttes det om folk her nede, ett og to og tre år. Du får venna, så reise dem hjem igjen, og så reise dem en og annen plass og... akkurat det der. Det e...det e... Æ savne akkurat venninne og sånn som blir over lengre tid.” (Birgit, ”eventyrer”)

Birgit møter mange nordmenn i løpet av en dag gjennom sin jobb på Rorbua.

”Vet du, du treff jo...du treff jo nordmenn hver dag, og massevis av nordmenn hver dag, som kommer her. Vi har jo i hvert fall en...når det e (...) så har vi vel to...mellom 200 og 300 nordmenn som besøker oss hver dag, ikkje sant. Og dem kommer jo igjen gang på gang og har sine historia å fortell, og man må jo lytte litt og prate litt og... Og når man kommer hjem, da, på kvelden, så e man...har man løst å berre slappe av.” (Birgit, ”eventyrer”)

Både Bjarne og Birgit bor fast på Gran Canaria og har meldt utflytting fra Norge. Mens de aller fleste av ”sykdomsflyktningene” og ”pensjonistflyktningene” vil overvintre på Gran Canaria så lenge helsen holder, så svarer Bjarne dette når jeg spør om han fortsatt vil bo på Gran Canaria:

”Jeg ønsker å drive Buster maksimum fem år til. Deretter vil jeg flytte tilbake til Norge, eventuelt Sverige, da jeg har svensk kone. Jeg vil at sønnen min skal få vokse opp i Norge og oppleve norsk vinter og norsk kultur i Norge. Jeg ønsker å selge Buster med god fortjeneste.” (Bjarne, ”eventyrer”)

6.6 Nettverk og location-specific capital

Mens analysen så langt har vært opptatt av ulike ”push – pull” faktorer, vil jeg nå rette fokus mot betydningen av nettverk og det Boyle et al. (1998) kaller *location-specific capital*.

Betydningen av kjennskap til Gran Canaria generelt og Arguinenguin spesielt, og et opparbeidet nettverk synes også å være viktig for mange informanternes valg om å overvintre. Boyle et al. (1998) kaller dette *location-specific capital*. De hevder at

”Prior residence in a potential destination is important as it furnishes the migrant with *location-specific capital*, enabling him or her to discover more specific information about the place” (Boyle et al. 1998:149).

Lokalitetsspesifikk kapital kan ha særlig betydning for den form for migrasjon og bostedsvalg som denne hovedoppgaven handler om, nemlig midlertidig flytting – eller det vi også kan kalle *semipermanent* flytting. De fleste informantene hadde kjennskap til og etablert gode sosiale nettverk i Arguineguin gjennom mange reiser og opphold *før* de valgte å overvintre på Gran Canaria.

Reidun og Bjørn er i midten av 60-årene og har overvintret på Gran Canaria tre måneder i året i ti år. De kom i kontakt med Fernando, en kanarier som driver butikk på Terazza Canaria og som også driver utleie av leiligheter (formidler utleieleiligheter på vegne av kanariske eiere) i dette boligkomplekset. Da Reidun og Bjørn begynte å reise nedover, var Terazza Canaria leilighetshotell for Vingreiser, og Fernando jobbet der som resepsjonist. Gjennom kortere pakketurer til Arguineguin hadde Reidun og Bjørn opparbeidet seg kunnskap om den lille byen og etablert nyttige lokale kontakter og nettverk, blant annet med Fernando.

”Fernando foreslo for oss det, da, at vi kunne få leie. Og da synes vi at vi ville prøv, da. Og det vart da populært, det.” (Reidun)

At Juan, eieren av Tihuya, nabokomplekset til Terazza Canaria, kun leier ut til nordmenn og at nye leietakere må være godkjent av de andre leietakerne, er et godt eksempel på hvor viktig den såkalte ”jungeltelegrafen”, eller kjennskap og vennskap, er for beslutningen om å migrere til Gran Canaria for å overvintrer. For de fleste har *location-specific capital* (Boyle et al. 1998) vært avgjørende for beslutningen om å reise. Herman og Solveig formulerer dette slik:

”Ja, vi begynte jo og så reise på sånn en ukes turer nedover her i...i...i 1980. Det er nå 24-25 år sia, det, og da utvikla det seg, så ble det 14 dager, så ble det tre uker og så ble det fire uker og så...så kom vi hit, eller til Puerto Rico kom vi først, da. Så var vi der en to-tre år og så... Og da kom vi i kontakt med folk som hadde, da, sånn langtidsferie her og så fant vi ut at det var...” (Herman)

Vi ser at det som startet med en ukes pakketurer, har endt opp med at de nå overvintrer fem måneder i året. De kom i kontakt med folk som hadde langtidsleie osv., Å opparbeide et sosialt nettverk, et godt sosialt liv som ”kobler” mennesker til et sted, er eksempler på det Boyle et al. (1998) kaller *location-specific capital*. Andre informanter sier dette slik:

”Vi har jo snakket med andre som har vært her nede, og funnet ut at her e jo gunstig for...helsemessig å bo her. Så...og då oppdaga vi jo snart når vi kom ned her at...og fikk...bo her, at det...det hjalp jo veldig godt på...på helsa.” (Lars)

”Og så har vi likt oss her, og det er veldig mange kjente vi har her.” (Knut, ”pensjonistflyktning”)

”Her er det veldig bra å bo! Og jeg har veldig, veldig mye venner for jeg har bodd her i mange år.” (Åshild)

6.7 ”Medaljens bakside”

Det å flytte fra et sted til et annet er ikke alltid helt problemfritt. Selv om det er en rekke ”pull” faktorer som ”trekker” migrantene til bestemmelsesstedet, er det også ”pull” faktorer på opprinnelsesstedet som holder dem tilbake. Flere av informantene har gitt uttrykk for at noe av det de savner når de overvintrer på Gran Canaria er barn, barnebarn, slekt og venner i Norge. Mange av informantene mine forteller at det er en del alkoholproblemer blant nordmenn som overvintrer på Gran Canaria, men at de ikke er nære venner med disse. Nils

har vært sjef på en institusjon i Oslo kommune. På spørsmål om det er noe som er negativt ved det norske miljøet på Gran Canaria, svarer han:

”Ja, vi skal vel ikke stikke under en stol det at det er problemer blant nordmenn som er på Gran Canaria. (...) Kanskje det kan være alkoholproblemer, for eksempel. Alkoholen er billig her nede, den flyter, og ut i fra det så kan det bli en del problemer.” (Nils)

En annen informant forteller at dem som har alkoholproblemer gjerne har sine faste møtesteder, der de sitter og drikker.

”Det er veldig mange nordmenn som bor på Gran Canaria som får alkoholproblemer. Det finnes ikke noe sosialt sikkerhetsnett for slike problemer. Det er en ganske stor gruppe blant nordmenn på langtidsopphold som har alkoholproblemer. En stor del av trygden går til alkohol. (...) Dem som har alkoholproblemer har sine stamsteder. Det er et par steder her på Ancorasenteret og to til tre andre steder i Arguineguin.” (Bjarne)

Likevel er det ingen av informantene som forteller at de selv har alkoholproblemer, og de fleste av dem sier at de heller ikke har venner og kjente som har alkoholproblemer. De tror heller ikke at alkoholmisbruk er noe stort problem blant nordmenn som overvintre på Gran Canaria.

Flere av informantene sier også at det norske miljøet er forholdsvis tett og oversiktlig og at det derfor blir en del sladder.

”Nordmenn er litt for slappe i munnen her nede. Det går veldig mye på at du får høre en ting og så får du høre en helt annen ting om samma en annen plass.” (Solveig)

To andre informanter, Kari og Per, forteller at det er sjelden de går i Den Norske Klubben. De synes at klubben blir for norsk og at det er for mye sladder og snakk. Også Sissel og Knut synes det er for mye intriger i Den Norske Klubben:

”Vi...vi er ikke sånne klubbmennesker. Vel, det har vært både og det... Vi har jo...får jo klubbladet og vi leser om mye intriger og mye sånn tull nedi den klubben. Så derfor gidder ikke vi å engasjere oss så veldig. Men vi kan ikke uttale oss generelt om det, for vi... Ikke har vi vært på en eneste generalforsamling og ikke har vi... Vi leser klubbladet, det gjør vi, og det...der kommer jo kanskje stort sett intrigene fram, he-he.” (Sissel)

Sissel forteller at mannen hennes, Knut, meldte seg ut av Den Norske Klubben etter å ha sett NRK-serien ”Sydenliv”, som handler om noen nordmenn som overvintre på Gran Canaria. Tv-serien har blant annet rettet fokus mot diverse problemer og intriger i det norske miljøet på Gran Canaria. Både Sissel og Knut mener at tv-serien gir et galt bilde av det norske miljøet på Gran Canaria, ved at det norske miljøet blir framstilt nokså ensidig.

6.8 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg rettet større fokus mot motivene for å reise til Gran Canaria for å overvintre. Jeg har sett nærmere på hvordan informantene begrunner sine midlertidige flyttevalg. Først har jeg knyttet Lees teori om ulike ”push – pull” faktorer (jfr. kap. 3) opp mot informantenes såkalte ”her og ”der” fortellinger. Jeg har brukt Lees ”push – pull” teori som et analyseredskap for å se nærmere på hvilke ”push – pull” faktorer som ligger til grunn for beslutningen om å migrere til Gran Canaria. Det som synes å være typiske ”her” fortellinger, det de fleste av informantene, uavhengig av gruppe, forteller om Norge er at vinteren er lang og mørk med et kaldt og utrivelig klima. I Norge er heller ikke det sosiale miljøet så bra som på Gran Canaria. Dette er såkalte ”push” faktorer som ”skyver” dem ut av Norge. I de typiske informantenes ”der” fortellinger er det særlig to positive ”pull” faktorer ved Gran Canaria som trekkes fram i fortellingene, et bedre klima og et mer og bedre sosialt liv og miljø som går igjen. Dette gjelder de fleste av informantene mine, uavhengig av gruppe.

De tre gruppene ”sykdomsflyktninger”, ”pensjonistflyktninger” og ”eventyrere” har både likhetstrekk og særtrekk. Blant informantene i gruppen ”sykdomsflyktninger” synes det å være en tendens til at sykdom og helseplager noe oftere blir trukket inn som en viktig årsak bak beslutningen om å overvintre på Gran Canaria enn for ”pensjonistflyktningene” og ”eventyrerne”. Sykdom og helseplager er for informantene i denne gruppen verre i det norske vinterklimaet. For reumatikere er det kalde norske vinterklimaet langt fra ideelt, og mange av dem opplever at sykdommen er verre når de bor i Norge om vinteren. Astmatikere er en annen gruppe ”sykdomsflyktninger” som mener at klimaet på Gran Canaria er bedre for dem enn det norske vinterklimaet. De fleste av ”sykdomsflyktningene” hevder at klimaet på Gran Canaria, i større eller mindre grad, påvirker sykdommer og helseplager i positiv retning.

Når det gjelder ”pensjonistflyktningene” så er det vanskelig å finne noen klare forskjeller mellom denne gruppen og de to andre gruppene som helhet. Det er imidlertid en svak tendens til at informanter i denne gruppen legger mer vekt på økonomiske faktorer og at det er billigere å spise og drikke ute på restauranter og barer.

”Eventyrerne” har andre motiv, de har reist for opplevelse og senere startet egen bedrift. Det typiske er at de har lengre arbeidsdager på Gran Canaria enn hva de hadde i Norge, og dermed mindre fritid. Hverdagen er også annerledes for ”eventyrerne” sammenliknet med de to andre gruppene. Det sosiale miljøet oppleves som mer ustabil når man jobber. Videre har jeg sett nærmere på hvilken betydning nettverk, *location-specific capital* (Boyle et al. 1998) har for nordmenn som reiser til Gran Canaria for å overvintre

7.0 Hvordan lever nordmenn som overvintrer på Gran Canaria sitt hverdagsliv?

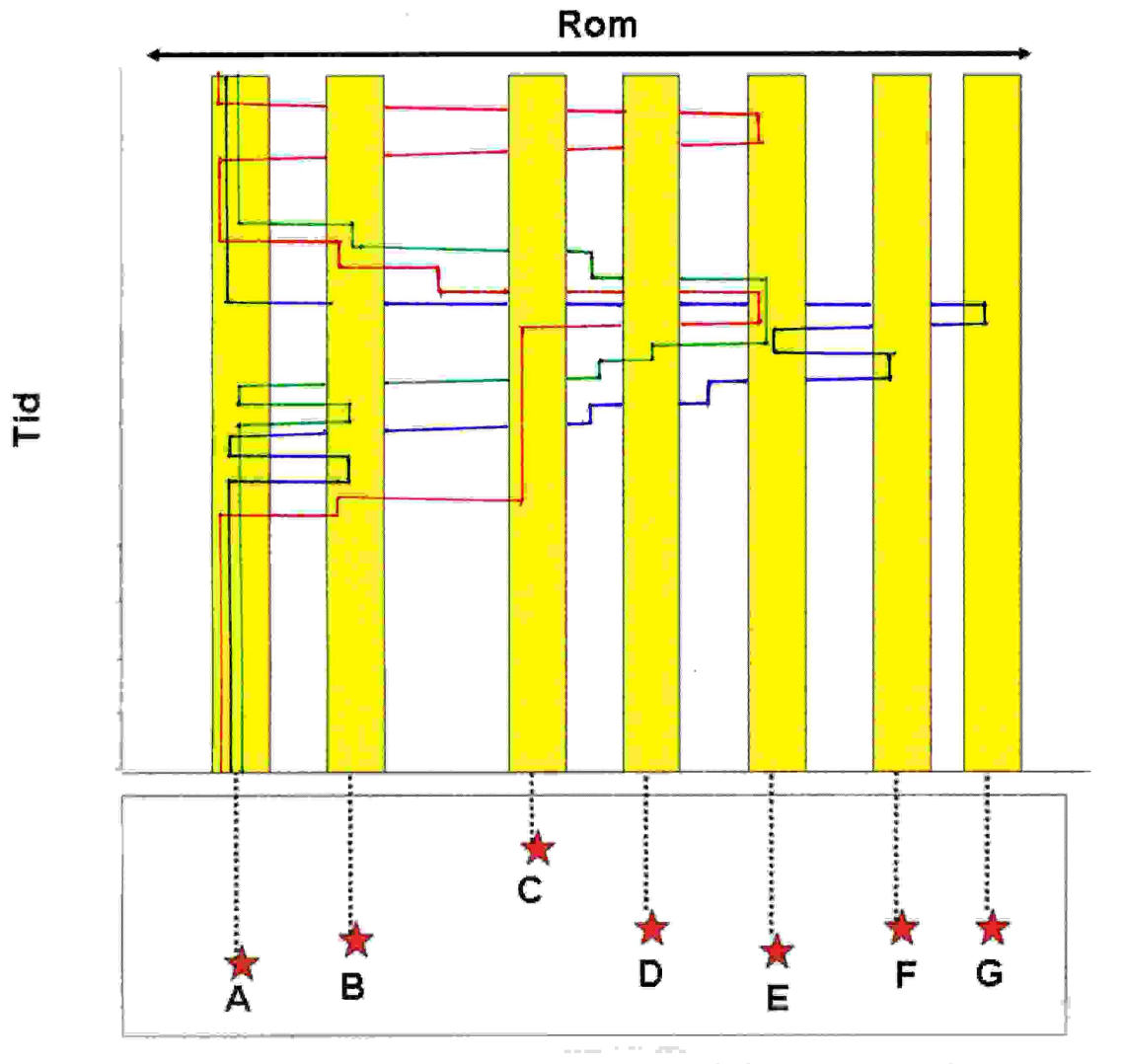
7.1 Innledning

I dette kapitlet vil jeg se nærmere på hvordan nordmenn som overvintrer på Gran Canaria lever sitt hverdagsliv. Ved å ta i bruk *tidsgeografiens* idé om forflytninger i tid og rom (Hägerstrand 1982, referert i Holloway og Hubbard 2001), Masseys begrep *activity space*, (Massey 1995), Seamons (1979, referert i Holloway og Hubbard 2001) tre begreper, *bevegelse*, *hvile* og *møte* og Giddens (1984, referert i Peet 1998) begrep *locales*, vil jeg vise hvordan hverdagslivets praksis i tid og rom produserer og konstituerer det norske. Det norske illustreres her som ulike møtesteder nordmenn etablerer og bruker på Gran Canaria. Deretter vil det bli sett nærmere på hvilke aktiviteter og interaksjoner som finner sted på disse ”norske” møtestedene/*stasjonene/locales*. Videre vil fokuset være rettet mot evnen til å lære seg spansk og til å la seg integrere i det kanariske lokalsamfunnet. Til slutt trekkes *diasporabegrepet* inn for å diskutere i hvilken grad det norske miljøet på Gran Canaria er en *diaspora*.

7.2 Hverdagslige rutiner

For å beskrive hvordan typiske nordmenn som overvintrer på Gran Canaria lever sitt hverdagsliv, kan ideer fra *tidsgeografien* være nyttig. Det Hägerstrand kaller *stasjoner* og *prosjekt* i *time-space kart* kan være til hjelp å avdekke viktige møtesteder i hverdagslivet. Jeg har derfor tegnet et *time-space kart* (fig.7.1) som viser hvordan noen typiske nordmenn beveger seg i tid og rom mellom ulike ”norske” *stasjoner* i Arguineguin. Dette kartet fungerer som en illustrasjon på ”*a variety of stations where they spend time on project-related activities*” (Holloway og Hubbard 2001:30). Hägerstrand (1982, referert i Holloway og Hubbard 2001) hevder at prosjekter vi utfører på de ulike stasjonene er deler av en såkalt ”daily path”, ”weekly path” ”monthly path” ”yearly path” osv., altså hvordan vi beveger oss så vel i løpet av en dag, en måned, et år som gjennom et helt liv (jfr. kap. 3). Kartene vil bli kommentert ved hjelp av Hägerstrands (1982, referert i Holloway og Hubbard 2001) begrep *stasjoner*, Masseys (1995) begrep *activity space*, Seamons (1979, referert i Holloway og

Hubbard 2001) tre begreper *bevegelse*, *hvile* og *møte* og Giddens (1984, referert i Peet 1998) begrep *locale*.

A = "Norsk" boligkompleks N

B = Nærbutikk N/K

C = Fjellet N

D = Sjømannskirken N

E = Ancorasenteret (Dani-Dani, Sol y Mar osv.) N/K

F = Den Norske Klubben N

G = Norsk butikk N

Anders og Robert

Rigmor og Fridtjof

Sissel og Knut

Fig. 7.1: Time-space kart – norske stasjoner

Som vi ser av *time-space kartet* kan eksempler på ”norske” møtesteder/*stasjoner/locales* være de ”norske” boligkompleksene, Den Norske Klubben, Sjømannskirken, restauranten Sol y Mar og ”Norskeplassen”. De ”norske” boligkompleksene, Terazza Canaria og Tihuya, ligger i bydelen Patalavaca. Også ulike punkter på veien mellom bydelen Patalavaca og selve Arguineguin by, der to eller flere nordmenn møtes og slår av en prat, er eksempler på møtesteder/*stasjoner/locales*.

Alle mennesker har sitt *activity space* (Massey 1995), og *time-space kartet* viser klart hvordan seks informanter beveger seg i tid og rom mellom norske *stasjoner*. N = norsk *stasjon*, N/K = felles norsk og kanarisk *stasjon* med liten eller ingen interaksjon mellom nordmenn og kanariere og N+K = felles norsk og kanarisk *stasjon* med interaksjon mellom nordmenn og kanariere. N, N7K og N+K brukes for å analysere konstituering av det norske. På *time-space kartet* ser vi at nordmenns og kanarieres *activity spaces* i stor grad er atskilt. Vi ser at boligkompleksene er norske (N) Selv om det også bor kanariere i Terazza Canaria, er de mange leilighetene der det bor nordmenn, å regne som norske *stasjoner*. I Tihuya bor det kun nordmenn, bortsett fra den kanariske eierens familie. Nærbutikken (Spar-butikk i bydelen Patalavaca) er en *stasjon* der både nordmenn og kanariere går for å handle, men er i svært liten grad et *locale* som *provide the settings for interaction* (Giddens 1984, referert i Peet 1998). Det er svært liten kommunikasjon mellom nordmenn og kanariere i nærbutikken (N/K). Fjellet (N) og Sjømannskirken (N) er også typiske norske *stasjoner*. I likhet med i nærbutikken, så krysses også nordmenns og kanarieres *activity spaces* (Massey 1995) på Ancorasenteret, der blant annet restaurantene Sol y Mar og Dani-Dani ligger. Men også der er det liten eller ingen interaksjon mellom nordmenn og kanariere *når unntas kjøp og salg av varer og tjenester* (jfr. Helsets (2000) undersøkelse i kap. 2). Går man på butikken så er det

”...såne supermercadoer alle plasser, og der går du jo mer og plukker i hyllene. Du slipper å spørre noen om noe, og når du kommer til kassa, så slår a inn og så ser du bortpå der, og så er det så og så mye. Du behøver ikke å veksle ett ord med noen.” (Per)

På restauranter som Sol y Mar og Dani-Dani er det menyer både på spansk, engelsk og norsk. Den Norske Klubben (N) og den norske butikken (N) er også typiske norske *stasjoner* der den norske identiteten og hverdagslivspraksisen blir konstituert og vedlikeholdt.

Bevegelse, slik Seamon (1979, referert i Holloway og Hubbard 2001) beskriver begrepet, fokuserer på hvordan enkeltmenneskers kropp beveger seg gjennom rommet på vei mellom ulike hverdagslige rutiner. For Anders og Robert har fjellturene blitt en hverdagslig rutine, og de beveger seg rundt i den kanariske fjellheimen. Flere av informantene forteller at de tar seg god tid når de går fra boligkomplekset og til sentrum av Arguineguin, og kan slikses som det Seamon (1979, referert i Holloway og Hubbard 2001) kaller *bevegelse*. På veien møter de ofte mange kjente, som de slår av en prat med. Dette kan ses på *time-space kartet* som at linjen stopper opp i rom men ikke i tid mellom to stasjoner. I Arguineguin går de på steder (*stasjoner/locales*) der de vet at nordmenn samles. Slik kan Seamons (1979, referert i Holloway og Hubbard 2001) begrep *møte* brukes for å studere nordmenns hverdagsliv på Gran Canaria.

Stasjoner er også den *konteksten*, eller de *locales* (Giddens (1984, referert i Peet 1998), som nordmenns hverdagsliv på Gran Canaria inngår i, slik at for eksempel et møte mellom nordmenn på restauraten Sol y Mar på Ancorasenteret eller restauranten Rorbua i Playa Amadores må ses som en stasjon *where they spend time on project-related activities* (jfr. kap. 3).

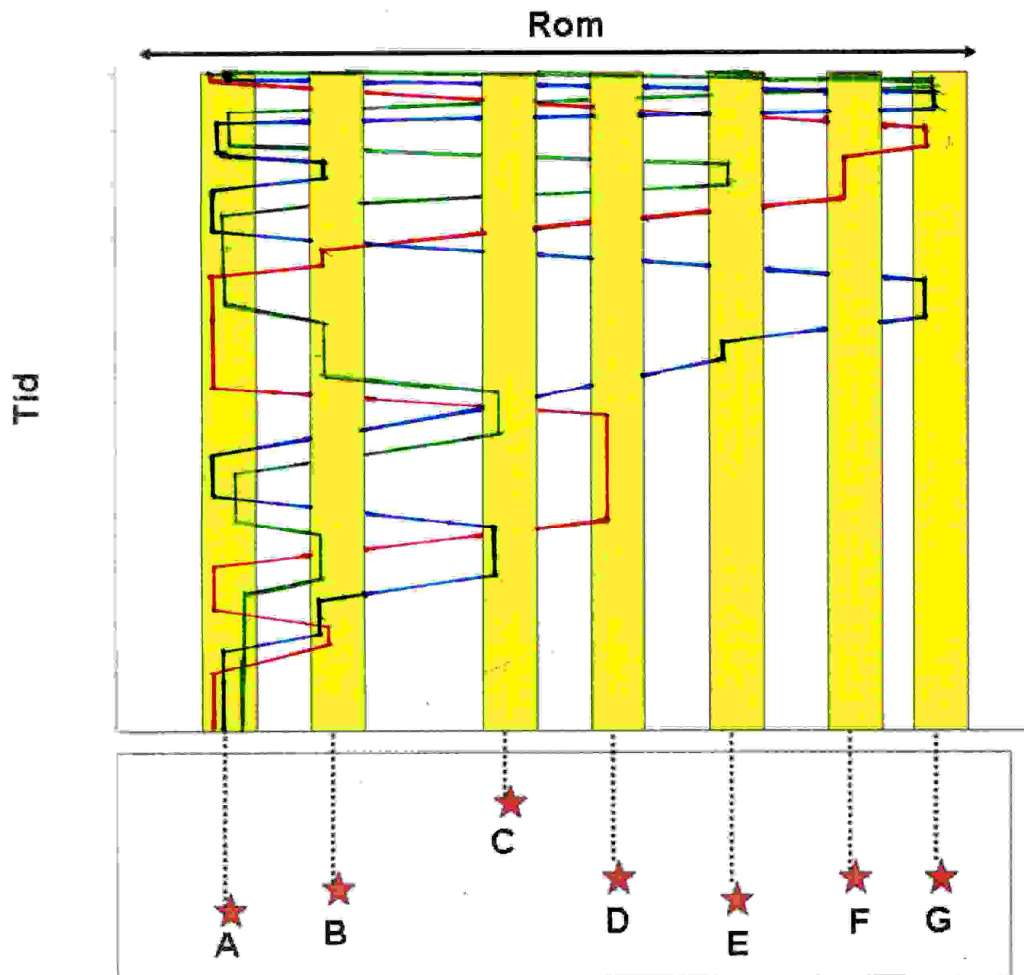
Norske matvaner er et godt eksempel på hvordan norsk hverdagspraksis konstitueres av det norske. Birgit, som vi stiftet bekjentskap med i kapittel 5 og som eier og driver den norske restauranten Rorbua på Playa Amadores nord for Arguineguin, forteller følgende om gjestenes reaksjon når de ser at restauranten heter Rorbua:

”De fleste som går forbi her dem vil jo stoppe og reagere: ”Rorbua på Gran Canaria?”, sier dem. Det er akkurat det vi hører, det hører vi hver dag.” (Birgit)

Birgit forteller at det er mange av de samme gjestene som kommer igjen år etter år. Men det kommer også nye gjester.

”Hele høsten så har vi hatt fullt hus her, der har ikkje vært en stol ledig, vil æ si. Hun forteller videre om et norsk par som kommer forbi restauranten og stopper opp når de ser skiltene med ”Rorbua” og ”seibiff med løk og fløtesaus”. Så sier de ”veit du ka, at vi e nødd å stoppe her, men vi har...vi bestemte oss når vi reiste hjemmanifra at vi sku ikkje spise norsk mat når vi kom te Gran Canaria. Men det første vi ser det er at det står ”seibiff”, og da kan vi ikkje unnvære det, vi må sette oss ned” sa dem. (latter) Og dermed ble dem våres gjesta i 14 daga, mens dem va her.” (Birgit)

Jeg vil likevel understreke at bildet er noe mer nyansert fordi en del av de norske som overvintrer på Gran Canaria, som for eksempel Birgit, Bjørg og Erna, også har en del kontakt med kanariere, og går oftere på typiske kanariske *stasjoner* eller det Giddens (1984, referert i Peet 1998) kaller *locales*, enn det flertallet av informantene gjør (fig. 7.2).

- A = Kanarisk boligområde N+K
 B = Nærbutikk N+K
 C = Fjellet N
 D = Rorbua N
 E = Ancorasenteret (Dani-Dani, Sol y Mar osv.) N+K
 F = Finca N+K
 G = El Tablero (typisk kanarisk restaurant) N+K

— Birgit
 — Bjørg
 — Erna

Fig. 7.2: Time-space kart – både norske og kanariske stasjoner

7.3 Møtesteder for nordmenn som overvintrer på Gran Canaria

7.3.1 Innledning

Som vist på *time-space kartene* har nordmenn mange møtesteder, eller *locales*, der interaksjon mellom de norske finner sted. De viktigste møtestedene for nordmenn som overvintrer på Gran Canaria synes å være Den Norske Klubben, Sjømannskirken og typiske ”norske” restauranter og barer som Sol y Mar, Dani-Dani, La Palmera og Buster sportsbar. Også den norske restauranten Rorbua, som ligger på Playa Amadores nord for Arguineguin og Puerto Rico er populær blant nordmenn, men på grunn av avstanden til Arguineguin, er det nok i større grad nordmenn på en og to ukers pakketurer enn dem som overvintrer som er gjester her. Ellers så er også Nordmannsforbundet representert på Gran Canaria og det er en skandinavisk radio. Som Massey (1995) påpeker, inngår slike møtesteder i menneskers *activity spaces*. Møtestedene fungerer også som *locales* som bidrar til å konstituere den norske væremåten og identiteten på Gran Canaria.

I Arguineguin er det et senter som heter Ancorasenteret (fig. 7.3), og der er det mange restauranter og barer, samt en del butikker. Senteret er et populært samlingssted for nordmenn.

”Og vi har jo da etablert disse stedene...eller de er blitt etablert, da. Jeg tenker borte på Ancorasenteret, for eksempel, hvor vi har både den La Palmera, som er veldig mye besøkt av norske, og spesielt på torsdag formiddag. Vi savner jo litt det minimarkedet som var her borte før om torsdagene. Og da var det jo alltid fullt, der var nesten ståplasser, vi måtte stå og vente for å finne oss en stol, eh...der borte på den La Palmera.” (Fridtjof)

Fig. 7.3: Ancorasenteret

Det er en rekke møtesteder for nordmenn som overvintrer i Arguineguin. De mest populære er Den Norske Klubben, Sjømannskirken og restauranten Sol y Mar. Jeg har valgt å se nærmere på hvilke aktiviteter som finner sted på disse *stasjonene* – eller det Giddens (1984, referert i Peet 1998) kaller *locales*.

7.3.2 Den Norske Klubben

Den Norske Klubben på Gran Canaria (fig. 7.4) drives på frivillig basis, men har ansatt en sekretær i 75 prosent stilling. Den ligger i sentrum av Arguineguin, like ved markedsplassen. Klubben ble etablert i 1988 og har i dag 1300 medlemmer. Den Norske Klubben

”...skal være et organ for kontakt og samvær, arbeide for løsning av fellesoppgaver og fremme kjennskap til kanariske...eh...forhold. Og medlemskapet det e åpent førr...førr alle, uansett nasjonalitet. Og den e dessuten upolitisk og livssynsnøytral. Og den retter seg etter spansk lov.”
(President i Den Norske Klubben)

Klubben ble først og fremst etablert for å være et samlingssted for nordmenn på Gran Canaria, både for dem som overvintrer og pakketurister. Presidenten i Den Norske Klubben sier dette om hva som er bakgrunnen for at det ble etablert en norsk klubb på Gran Canaria:

”Det e kanskje mest...først og fremst for det sosiale. Det e jo en sosial klubb. Så det fellesskapet og de felles interessan, så...ha en plass kor du kunne samles te aktiviteteta.” (President i Den Norske Klubben)

Fig. 7.4: Den Norske Klubben

Fig. 7.5: Den Norske Klubbens ukemeny

Den Norske Klubben har en kafé der det serveres typisk norsk mat (fig. 7.5) og den har et stort utvalg av aktiviteter som blant annet bridge, håndarbeidsgruppe, kjeglespill, boccia, sangkor, seniordans, spanskkurs og fjellturer. Den Norske Klubben er et godt eksempel på det Giddens (1984, referert i Peet 1998:159) kaller et *locale* som *setting for interaction*, der norske væremåter guider aktivitetene.

Fjellturer er en slik typisk norsk aktivitet (fig. 7.6 og 7.7). Den Norske Klubben arrangerer fjelltur hver søndag (jfr. kap. 4). Jeg var selv med på en slik fjelltur. Klokken 10 gikk vi av gårde oppover i den kanariske fjellheimen. Vi gikk i flokk og følge, de fleste godt over 60 år. Da vi kom til "Norskeklassen" hadde vi matpause. "Norskeklassen" var opprinnelig en gammel søppelfylling som ble gitt til Den Norske Klubben av Mogan kommune. Den gamle søppelfyllingen er omgjort til en koselig liten palmelund med benker og bord i tre. På "Norskeklassen" vaier det en spansk, en kanarisk og en norsk vimpel. Etter et stopp på "Norskeklassen" gikk vi et stykke lenger innover fjellet før vi begynte nedstigningen. Vi møtte mange nordmenn på tur i fjellet, men ingen kanariere. Da gruppen med nordmenn kom ned til den øverste bebyggelsen i Arguineguin, så det ut som enkelte kanariere synes det var

noe spesielt å se den store flokken med nordmenn komme ned fra fjellet. Etter fjellturene samles gjengen på en av de typisk ”norske” restaurantene på Ancorasenteret. Lederen for klubbens turgruppe forteller at søndagsturene er populære:

”Æ har hatt søndagsturen for Den Norske Klubben, den begynte æ å lede for tre år siden. Og der har antallet bare øka på. Da æ begynte va vi, ja, 10-15 stykker som gikk. I dag ligg vi godt over 30 på hver søndag.” (Sverre)

Fig. 7.6: Fjellturer er en populær aktivitet

Fig. 7.7: En hvilepause på et utsiktspunkt

Sverre er svært glad i å gå på tur, og han går ofte i den kanariske fjellheimen.

”Æ bruke fjellet nokså my. Om ikke riktig hver dag, så æ kan...fire-fem gang i uka så e æ i fjellet og det hende det blir lengre tura enn...enn de her søndagsturan vi har, da. Æ ferdes jo på langtura over til Tauro, en tur på 23 kilometer fra Norskeplassen.” (Sverre)

Den første søndagen i mars arrangerer Den Norske Klubben en tur som kalles Miljømarsjen. Den går fra Puerto Rico opp til Norskeplassen og ned til Arguineguin. Der deltar det ulike nasjonaliteter, også noen kanariere, men det er mest nordmenn.

Fjellturer er en typisk norsk aktivitet som bidrar til å videreføre det norske. Med andre ord kan vi si at fjellturer konstituerer en norsk praksis – ”vi går på tur”. Praksisen har også konstituert et norsk sted – ”Norskeplassen” – der informantene praktiserer det norske – den medbrakte ”matpakken”.

Den Norske Klubben har også en støtte- og rådgivningsfunksjon for klubbens medlemmer. Presidenten i klubben forteller at de har startet opp en hjelpetjeneste:

”Den Norske Klubben den har da, i samarbeid med Den Norske Sjømannskirka på Gran Canaria, organisert en hjelpetjeneste med tilbud til nordmenn på Gran Canaria, som har behov for hjelp ved sykdom. Hjelpetjenesten den har et eget team, og ledelsen har sykepleierfaglig kompetanse. Og det her teamet det har da taushetsplikt, og vil kunne bistå med blant anna hjelp i huset, ved sykdom, lægebesøk, kontaktledd mellom sykehus og familie. Og det kan også være behjelpelig med koordinering av hjemreise og anna støttetiltak, hvis det sku vær behov førr det.” (President i Den Norske Klubben)

Den Norske Klubben arrangerer i tillegg tradisjonell norsk julemiddag med svineribbe, og den er så populær at det blir plassmangel i klubbens lokaler:

”Og det tar en...borti en 50 stökka. Det blir som regel førr lite. Så i år da har vi...ska vi ha, i tillegg til det, ha en julemiddag som klubben står ansvarlig førr, i Puerto Rico. Det e et lokale som tar opp i et par hundre.” (President i Den Norske Klubben)

Målfrid og Lars forteller at de var på en velkomstfest i Den Norske Klubben det første året de overvintret på Gran Canaria. Denne var svært vellykket og de fortsetter:

”Ja, det va sånn velkomstfest. Noen dager etter...like etter vi var kommet, så var vi inne på... Da va det laga en...en velkomstfest. (...) Så da var vi vel...det va...det va så mange at de måtte ha det to ganger. Så det var vel ca. 40...i hver gang. Da fikk jo vi nydelig...nydelig mat og det der sånn.” (Lars)

”Så e det litt dans.” (Målfrid)

”Så e det litt dans og... Så det va jo koselig, det.” (Lars)

Målfrid og Lars synes at det er et bra sosialt miljø i Den Norske Klubben.

7.3.3 Den Norske Sjømannskirken

Sjømannskirken (fig. 7.8) er en annen institusjon som hyppig besøkes og er med og konstituerer det norske, med mulighet for å spise vafler og grøt, og å lese norske aviser og se norsk fjernsyn. En av tankene bak en sjømannskirke er at folk som bor, eller er på ferie, i utlandet, skal kunne samles i sjømannskirkene og oppleve noe av det norske.

”I Sjømannskirken er det veldig koselig å komme og man føler at man er velkommen. Så det er godt å komme dit.” (Ragna)

Etableringen av Sjømannskirken på Gran Canaria startet som et prøveprosjekt med pensjonerte prester som hadde reist ned for å undersøke muligheten for å starte opp en norsk kirke på Gran Canaria. Den første norske kirken på Gran Canaria ble etablert i 1988, og da ble det også opprettet en stilling som prest. På den tiden ble den kirkelige virksomheten drevet som en prestetjeneste rundt omkring på restauranter og hoteller, samt i et lite leseværelse i Puerto Rico.

Sjømannspresten forteller at det vanligvis er mellom 200 og 500 mennesker innom Sjømannskirken hver dag, og at det bare i løpet av november 2003 var 8700 personer innom. Det er imidlertid uklart hvor mange av dem som bor på Gran Canaria over tre måneder i vinterhalvåret og hvor mange som er på vanlige pakketurer.

Fig. 7.8: Sjømannskirken

Sjømannspresten forteller om hvilke aktiviteter som finner sted i Sjømannskirken:

”Ja, det er en mangfoldig... Altså, en sjømannskirke er jo et begrep. Og hva er det viktigste ved en sjømannskirke? Det er at vi har leseværelse, det vil si at vi har åpent hele dagen, for at folk skal kunne komme innom og spise vafler, drikke kaffe, lese norske aviser, se norsk tv, låne norske bøker og nå også å bruke vår internettmaskin. Det er liksom basisen på det hele. Så har vi selvfølgelig gudstjenester på søndagene.” (Frank, sjømannsprest)

Det er også populært å gifte seg i Sjømannskirken. I 2003 var det 174 vielser i kirken. Barne- og ungdomsarbeid er også en viktig del av Sjømannskirkens virksomhet, fordi det er en norsk skole på Gran Canaria med 350 elever.

”Så vi har konfirmantundervisning, vi har barnegospelkor, vi har ten-sing kor, vi har ungdomsklubb og vi har nattkafé for videregående skole. Og så har vi babysang også. Så det er mye for barn og ungdom. Så har vi arrangementer som ”fest på kjerka”, konserter, sangkvelder. Og så har vi åpent på lørdagene, da har vi grøtservering.” (Frank, sjømannsprest)

Et annet arrangement som også er veldig populært er raspeball/komle/kompekveld (kjært barn har mange navn). På spørsmål om hvordan oppmøtet blant nordmenn er på de ulike aktivitetene, svarer sjømannspresten:

”På alt vi gjør er det stort oppmøte. Det er mer enn det vi har plass til, for å si det sånn. Så vi har en veldig plassmangel her, det har vi. Gudstjenestene er jo godt besøkt og den katolske kirken den tar vel 350 sitteplasser og den er stappfull hver søndag.” (Frank, sjømannsprest)

På Sjømannskirken feires det også tradisjonell norsk jul. Julen synges inn 3. søndag i advent, det holdes to gudstjenester på julaften og det arrangeres julemiddag fra kl. 18.30 og utover på julaften. På 1. juledag er det høytidsgudstjeneste, i romjulen er det juletreffest og på nyttårsaften er det først gudstjeneste med påfølgende kirkekaffe og langåpent.

Reidun og Bjørn er ofte innom Sjømannskirken, og forteller:

”Der drikk vi kaffe og spise vaffelkaker.” (Reidun)

”Låne bøker og les avisa.” (Bjørn)

”Ja, æ har læst biblioteket fleire gang, trur æ.” (Reidun)

Imidlertid spiser ikke Reidun og Bjørn grøt på Sjømannskirken, den koker og spiser de hjemme.

Det er betydelig mindre aktivitet i Sjømannskirken om sommeren, fordi mange nordmenn da er reist hjem til Norge.

Sjømannspresten mener det er viktig at Sjømannskirken skal være noe mer enn bare en vanlig kafé. Han mener at Sjømannskirken, kanskje på en bedre måte enn i dag, skal møte folks lengsel, ikke bare etter kaffe, vafler og risengrynsgrøt, men også den åndelige lengselen. Sjømannspresten forteller at det en dag kom en liten unge inn i Sjømannskirken som spurte og spurte moren sin om dette var en kafé eller en kirke. Presten fortalte da at det er begge deler, både kirke og kafé. Også Sjømannskirken er et godt eksempel på et "locale" som konstituerer og viderefører det norske.

7.3.4 Sol y Mar

Restauranten Sol y Mar er et møtested der mange nordmenn samles. Restauranten drives av en kanarier, Antonio og konen hans.

Robert ser Sol y Mar som et viktig møtested for nordmenn som overvintrer i Arguineguin.

"Den maten de serverer er jo rimelig og god og sånn, da. Og ofte treffer en...treffer en mange kjente, så det kan...det som gjør at det er et miljø der hele tiden." (Robert)

En annen informant, Herman, forteller at på restauranter som Sol y Mar, kan man like gjerne bestille på norsk som på engelsk eller spansk.

"Og sånn som vi var der nede nå, hos han på Sol y Mar, og så hadde vi så nydelig skinke, og så sier jeg på norsk "det var deilig mat!", sa jeg. "Takk!", sa han." (Solveig)

Kari og Per møtes gjerne på Sol y Mar på tirsdager og torsdager, når det er marked i Arguineguin. Tirsdagsmarkedet er det største og har boder over store deler av markedsplassen, som ligger like ved Den Norske Klubben. Torsdagsmarkedet er et mindre marked. Også Solveig og Herman har Sol y Mar som stamsted når de skal ut og spise.

"Og så går vi da, på...hos han Antonio (på Sol y Mar). Og det er...dit går vi når vi skal spise og så går vi...etterpå går vi på dans på Green Beach her nede." (Solveig)

Selv om Sol y Mar har satset sterkt på servering av norsk mat, kan man også få servert kanarisk suppe på restauranten. Sol y Mar er likevel først og fremst en restaurant for nordmenn. Men en del kanariere oppsøker også stedet:

”Til å begynne med på kvelden, de åpner 19, da er det bare nordmenn som har bestilt bord. Men så lkommer de innfødte litt utpå kvelden, i...i 22-tida, da kommer dem inn.” (Herman)

Sol y Mar er også møtested for sangtreff med ”Kanarifuglene”, et kor, en uformell sanggruppe for pensjonister. ”Kanarifuglene” møtes på Sol y Mar. Der blir det sunget sanger av typen ”De nære ting”, ”Jeg går og rusler på Ringerike” og andre kjente og kjære norske sanger.

7.3.5 Den Norske Skolen og Nordmannsforbundet

Den Norske Skolen (fig. 7.9) ble grunnlagt i 1974 og holdt først til i Playa del Ingles. Deretter ble den flyttet til Tauro, før den i 1988 ble flyttet til dagens lokaler. Skolen har ca 350 elever og ca. 30 ansatte. Den består av grunnskole (1.-10. klasse) og videregående skole med studieretning for allmenne fag (1.-3. klasse). Skolen har fulle eksamensrettigheter og mottar statsstøtte fra Norge. Administrativt er skolen underlagt Statens Utdanningskontor i Oslo og Akershus (<http://www.norwegen1.com/grancanaria/Skole/skole.htm>).

Fig. 7.9: Den Norske Skolen

Erna, en lærer ved skolen, forteller at skolen ble etablert for at barn og unge med kronisk sykdom kan få mulighet til å gjennomføre grunn- og videregående skole.

”Vi sier gjerne at 80 prosent av vår elevmasse har enten sjøl, eller er i familie med folk som har en eller annen kronisk sykdom. Og det er en annen ting, vi har jo også videregående elever, som er helt friske, som ligger her nede for å trene idretten sin hele året rundt. For eksempel vindsurferne, som er avhengige av et sommerklima hele året rundt.” (Erna, lærer på Den Norske Skolen)

Skolen ligger i utkanten av Arguineguin, like ved det norske helsesenteret Valle Marina. Den Norske Skolen er en privatskole som hører inn under privatskoleloven i Norge. Den følger både reform 94 og lærerreformen 97. Skolen har eksamensrett, både i 10. klasse og på videregående trinn. Det arrangeres barne- og ungdomsklubb på skolen annenhver uke. Skolen arrangerer blant annet juletreff og har en stor 17. maifeiring.

Også Nordmannsforbundet, som ble startet i forbindelse med den store utvandringen til Amerika på slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet, er representert på Gran Canaria. Når jeg spør om Nordmannsforbundet har noen aktiviteter, svarer Nils, lederen for avderlingen på Gran Canaria, at forbundet ikke først og fremst jobber for at nordmenn som

overvintrer på Gran Canaria skal ha det bra, men ønsker i stedet å hjelpe kanariske psykisk utviklingshemmete. Nils forteller at Nordmannsforbundet gjerne vil gi noe tilbake til kanarierne som takk for at nordmenn er så privilegerte at de kan reise til Gran Canaria for å overvintre.

Nordmenn som overvintrer har også sin egen skandinaviske radio som drives av to nordmenn. Den holder ikke til i Arguineguin, men nær Playa Ingles, som ligger et stykke øst for Arguineguin. Radio Skandinavia deler frekvens med en kanarisk nærradio. Radio Skandinavia sender to timer i døgnet mens den kanariske nærradioen sender 22 timer i døgnet. Leif forteller dette om hvilke programmer radioen sender:

”Ja altså, du kan si at en...en kjernedag hos oss, kjernen i programmet, det er jo da nyheter i fra 35 til 40 minutter. Men resten av de to timen på mandag og onsdag så er det litt sånn valgslik. Da tar vi sånne artige saker (...). Men på tirsdag, torsdag og fredag er det konkurransen vi fyller ut resten med. Og det er det veldig stor interesse for.” (Leif, programleder i Radio Skandinavia)

Leif sier at han er nokså forbauset over hvor opptatt nordmenn som overvintrer på Gran Canaria er av det som skjer i Norge. Den norske kolonien i Arguineguin fungerer på mange måter som et mini-Norge på Gran Canaria.

7.4 Språk og evne til integrering i det kanariske lokalsamfunnet

Som analysen så langt har vist er møtestedene og aktivitetene ”norske”. Den Norske Klubben, Sjømannskirken, Den Norske Skolen, norsk helsesenter, norske leger, norske butikker, norske restauranter og barer i Arguineguin, gjør at det kanskje ikke er så rart at mange nordmenn som overvintrer der ikke føler det store behovet for å lære seg spansk.

”Å kunne gå på norsk restaurant, kjøpe norsk mat i selvbetjeningsbutikken, gå i den norske kirken, høre på norsk radio, se på norsk fjernsyn og lese norske aviser kjennes trygt for mange. Bli man syk, går man til norsk lege, man forsikrer bilen sin hos en norsk forsikringsagent, og man omgås nordmenn i fritiden. Ulempen er at man får mindre glede av det spanske samfunnet, men det er opp til hver enkelt” (Källström 2002:14).

Selv om det virker som om forholdet mellom nordmenn og kanariere stort sett forløper uten større konflikter, synes det som at nordmenn stort sett omgås andre nordmenn og at de i liten

grad er villig til å lære seg spansk og la seg integrere i det kanariske lokalsamfunnet. Som vi har sett i kapittel 2, viser Helset (2000:63-64) at byen i Sør-Spania, med pseudonymet "Arcadia"

"...består av to byer som er lukket for hverandre: Innvandrernes Arcadia og spanjolenes Arcadia. For mellom det spanske og det norske, spanjoler og nordmenn, skjer ingen integrering. Nordmenn og spanjoler har liten eller ingen kontakt, når unntas kjøp og salg av varer og tjenester" (Helset 2000:63-64).

Mitt inntrykk, både gjennom intervjuer med nordmenn og kanariere og gjennom egne observasjoner, er at det også er slik i Arguineguin. En informant, Reidun, forteller dette om behovet for å lære seg spansk og la seg integrere i det kanariske lokalsamfunnet:

"Æ trur spansk e lett å lær, at det e lik lett som engelsk. Men altså, når vi levve sånn som vi gjør, litt rolig sånn, så har vi itj det store behovet. Vi levve jo på "Norsktoppen" her, som dem sei, da." (latter) (Reidun)

Når jeg spør den samme informanten om det er noen problemer i forholdet mellom nordmenn og kanariere, for eksempel i form av språkproblemer, får jeg følgende svar:

"Æ snakka jo itj spansk, så den går det jo seigt med. Men... Nei, problemfritt? Ja, vi...altså vi levve sånn på sidelinja, vi, kan du sei. Vi står itj midt oppi det kanariske livet. Så vi har itj no problem." (Reidun)

Som vi ser av *time-space kartet* over både norske og kanariske *stasjoner* (jfr. fig. 7.2 i kap. 7.2) er det også et lite mindretall av nordmenn som oppsøker det kanariske miljøet i Arguineguin og har lært seg såpass med spansk at de kan kommunisere med kanariere. I motsetning til *time-space kartet* som fokuserer på norske *stasjoner*, er fokus her rettet mot nordmenn som beveger seg i tid og rom mellom både norske og kanariske *stasjoner*. Dette viser at de, i større grad enn det store flertallet i det norske miljøet, ønsker å lære seg spansk og la seg integrere i det kanariske lokalsamfunnet i Arguineguin.

En informant, Erna, sier dette:

"Det er jo akkurat det som er så problematisk, synes jeg. Ja, det er riktig at områder her nede kalles for "Norsktoppen". Ja, det er riktig at folk der ikke lærer seg spansk. Så må man gå på kurs, man må være

villig til å gjøre en språklig innsats sjøl og så må man gå ut og praktisere det man lærer. Noen annen måte er det ikke å lære spansk på.” (Erna)

Hun mener det er viktig å ta seg selv i nakken og gjøre et forsøk på å lære seg spansk. Selv bor hun midt i det kanariske miljøet, nettopp for å vise at hun vil la seg integrere.

For å bli integrert i det kanariske samfunnet, har språket stor betydning. Mange nordmenn, og særlig eldre, synes at spansk er så vanskelig å lære seg.

”Det er grammatikken og verbenes bøyingsform som gjør spansk til et av de vanskeligste språkene i Europa å lære seg. Det finnes over 24 forskjellige måter å bøye verbene på! Det tar altså tid å lære seg grammatikken, men det er verdt anstrengelsene, særlig den dagen man innser hvor mye bedre man blir tatt imot av lokalbefolkningen når man kan kommunisere på spansk. For alle som tenker på å skape seg en framtid og et hjem i Spania, er det virkelig bryet verdt å lære seg språket” (Källström 2002:47).

Spanskkurs er også en populær aktivitet i klubben og arrangeres på mandager, onsdager og torsdager:

”Æ kan jo sei det sånn, så, hvis vi ska sei at spanskundervisninga...hvis vi ska kalle det førr en aktivitet. (...) Så e jo den fulltegn.” (President i Den Norske Klubben)

Åshild forteller at hun og en venninne liker å oppsøke typisk kanariske arenaer. Hun forteller videre at:

”Veldig mange nordmenn, ikke sant...de har sine faste (...) Jeg synes det er hyggelig å komme til et spansk spisested, få spansk mat, spansk tapas, istedenfor å spise bare på... I dag er det laks, i dag er det reker, i dag er det biff. Men man har...vi har...sanne arrangement, ikke sant. At det...og da trekker det veldig mange nordmenn og nordmennene trekker sammen.” (Åshild)

Også Bjørg er mer integrert i det kanariske lokalmiljøet enn flertallet i det norske miljøet på Gran Canaria. Bjørg omgås både nordmenn og kanariere. Hun har lært seg spansk og fungerer litt som hjelper og tolk for nordmenn som ikke kan spansk, og dem er det jo en god del av. Hun forteller at mange nordmenn

”...har jo det der at de synes det er negativt berre det at kanarian har det der ordet ”mañana mañana.” Æ forstår ikkje hvorfor det ska vær så negativt (...) Æ synes jo det har en del med det med sjarmen. Man må jo finne sæ i det.” (Bjørng)

Ellers så er Bjørng ofte i Las Palmas der hun oppsøker det kanariske kulturlivet, blant annet så er hun mye på konserter.

Frank forteller at han har lært seg spansk og at han gjerne skulle ha lært seg språket enda bedre. Han sier at det å kunne språket godt, er nøkkelen til veldig mye. Frank sier at kanarierne er veldig åpne og ønsker å få kontakt med nordmenn, men at han samtidig har fått inntrykk av at kanarierne synes at det har blitt for mange nordmenn i Arguineguin. Han mener at nordmenn blir godt mottatt av kanarierne hvis vi oppfører oss som de gjestene vi er på Gran Canaria.

”Men hvis vi oppfører oss som herrefolket som kommer her og inntar øya, så er det jo ikke rart hvis ikke vi blir godt mottatt.” (Frank)

Frank sier at de som bare omgås andre nordmenn må få lov til det, bare de ikke snakker nedsettende om kanarierne, selv om de lever på en annen måte. Det er viktig å tenke gjennom hvordan man oppfører seg, blant annet når man går på butikken. Det er en stor fordel om man lærer seg såpass med spansk at man kan handle dagligvarer på den lokale butikken uten større språkproblemer. Erna forteller om en hendelse fra dagliglivet i Arguineguin:

”Jeg møter en god bekjent av meg som jobber på Sparbutikken i Arguineguin, og han var så kry for han kunne noen...litt norsk. ”Ja, hva er det du har lært (...)?”, sier jeg. Og så ser han på meg med store øyne, og så sier han ”hvor i h... er fiskebollene?” Dette har han altså lært av den norske kolonien i Arguineguin, for det er det de spør etter når de kommer inn.” (Erna)

Frank sier at han tror at det er blant de eldre, som jeg har valgt å kalle ”sykdomsflyktninger” og ”pensjonistflyktninger”, at det er vanskeligst med integrering. Han forstår at det kan være vanskelig for mennesker som er kommet godt oppi årene å lære seg et nytt språk, Men sier samtidig at det er veldig viktig at man tenker gjennom holdningene sine.

Birgit, som vi stiftet bekjentskap med i kapittel 5 og som eier og driver Rorbua, er en annen av informantene som synes å være integrert i det kanariske lokalmiljøet. På jobb i den norske

restauranten Rorbua på Playa Amadores er hun daglig i kontakt med mange nordmenn. Noen av dem overvintrer, men de fleste er nordmenn på en og to ukers pakketurer.

På fritiden omgås hun imidlertid både norske og kanariske venner. Birgit er blitt godt integrert i det kanariske lokalmiljøet, fordi hun snakker spansk og har en kanarisk samboer.

”Ja, no har æ lært mæ det her språket. (latter) (...) men dem prate jo veldig fort og dem prate litt høgt, så æ klare jo å følge med dem. Men om dem prate veldig fort sæ i mellom, så kan det hende det går mæ forbi.” (Birgit).

Birgit liker å oppsøke det som er typisk kanarisk, når hun selv skal ut og spise på restaurant med sin kanariske samboer eller med venninner.

”Vi har en fast liten restaurant oppe i Tablere...El Tablero, det er typisk spansk. Og der går vi, for der er det billig og bra mat. (...) Det er kanarisk, og det...det går vi... der er vi ofte.” (Birgit)

Det er mest kanariere som går på stamrestauranten i El Tablero. Men det hender også at hun går på typisk ”norske” restauranter som Sol y Mar. Men siden hun eier og driver sin egen restaurant, blir det lange dager med mye jobbing og liten tid til selv å gå ut og spise.

Birgit forteller at hun har inntrykk av at nordmenn blir godt mottatt av kanarierne. Hun mener at det å kunne spansk har mye å si for i hvilken grad nordmenn får kontakt med kanariere og får kanariske venner. Men selv om man ikke snakker spansk, setter de stor pris på at man forsøker å snakke litt spansk, eller i hvert fall sier ”hola!” og ”buenas dias!”

”Spanjolan e no veldig... Hvis du tenke på de spanske, så e dem jo lett å kom...det e jo berre opp te dæ sjøl. Vil du ha kontakt med andre, så får du det. Det er uansett om det e nordmenn eller ka tid du sjøl har.” (Birgit)

At Birgit har en samboer som er kanarier, har nok hatt betydning for interessen for å lære seg spansk. Foreldrene til Birgits samboer er pensjonister. De har en *finca*, som er en slags hytte som mange kanariere har, ofte i høyereliggende områder i innlandet, med et stykke jord der de kan dyrke grønnsaker og frukt. Birgits samboer har en stor familie og de er ofte oppe på fincaen. Når hele familien er samlet der oppe, så er de en 20-30 personer. De har gjerne med

seg teppe til å sitte på og så griller de og koser seg, på typisk kanarisk vis. I julen er Birgit invitert opp på *fincaen* til samboerens familie. Det blir den første julen Birgit feirer der.

Når jeg spør Birgit om hun feirer norsk eller kanarisk jul, forteller hun om den første gangen hun var på besøk hos foreldrene til samboeren.

Nettopp det...det vil æ si at akkurat med den jula, det har vært en suksess. Fordi at første gangen æ kom hjem, det...det e mange år siden, æ kom hjem (...) så kom æ hjem på 1. juledag. Skulle berre fare og hilse på dem og ønske dem god jul og sånn her. Og når æ kom inn så sie mora (...) mæ, og så sie ho "vil du ha kaffe?", ikkje sant. Vi som e så gjestfrie nordmenn, vi har jo kake og (...). Så dem ble liksom så forferda, men (...) "vil du ha kaffe?" Ja, det vil æ gjerne ha!". Ja, og...ja, så fikk vi jo en kopp, dem fylle jo i en kopp som du får. Men dem hadde ikkje liksom dekt på og sånn her til bordet, neida, det var berre du satt på stolen hver gang det kom en kopp. Sånn e det, ja. Så en må jo berre godta det akkurat sånn. Men det va jo ingen kake og sånn der som vi e vant med. Så sånn... Det var første gangen, da. (...) Dem hadde et juletre som...som va pynta og det va liksom den ene julestjerna, men ingenting annet. Det va ikkje en duk, ikkje en serviett, og æ tenkte, gu, æ skulle no ha tatt med mæ servietta og duk." (latter) (Birgit)

Fig. 7.10: Mange kanariere pynter til jul med en julekrybbe

Det er heller ikke så vanlig å gi hverandre julegaver, verken på julaften eller 1. juledag.

Kanarierne feirer sin julaften 6. januar, på helligtrekongersdag, og da får barna julegaver. Det

er også vanlig å pynte med en julekrybbe (fig. 7.10) Men hjemme hos seg og samboeren feirer hun tradisjonell norsk jul. Birgit forteller videre:

Men det e jo litt rart, hvis du blir her i jula, så ser du at ennu klokka ti på kvelden så e dem ute og...og renn ungan og i vanlige...dem pynte sæ ikkje og sånn her.” (Birgit)

Kari har gjort seg noen refleksjoner når det gjelder hvordan nordmenn oppfører seg og holder seg til det norske på Gran Canaria, samtidig som det kreves av innvandrere som kommer til Norge at de skal lære seg norsk og tilpasse seg den norske kulturen.

”Nordmennene er innmari...hva skal jeg si eh...late. De oppfører seg som pakistannerne gjør i Norge, de henger sammen og snakker sitt eget språk.” (Kari)

Kari har gått på spanskkurs og mener selv at hun snakker såpass at hun fungerer i dagliglivet. Per, derimot, har ikke lært seg spansk:

”Neida, neida. Ikke det spor. Jeg er av de late.” (Per)

(latter) ”Ja, du er det.” (Kari)

En kanarier, Carmen, mener det er viktig å lære seg spansk for å bli kjent med kanarierne. En annen kanarier, Sofia, mener også at integrasjon av nordmenn i det kanariske lokalsamfunnet er et problem når de ikke kan spansk.

”Det er klart hvis du...hvis du...skal bo i et annet land, så vet du det at du...du må lære deg språket. Og sånn fungerer det ikke her.” (Sofia)

Hun forstår at hvis folk bare drar på ferie, at det da er vanskelig å kunne lære seg språket. Men hun snakker om folk som har overvintret på Gran Canaria i mange, mange år, og som har vekslende motivasjon for å lære spansk. Hun forteller om en eldre mann som overvintret på Gran Canaria i tolv år og hun hørte ham aldri en gang si ”hola!”. Sofia sier at hun ikke tror det er så mye kontakt mellom nordmenn og kanariere. Nordmennene har sine samlingssteder som Den Norske Klubben og Sjømannskirken der de treffer andre nordmenn. Det samme gjelder de fleste norske barn og ungdommer som går på Den Norske Skolen. De omgås stort sett andre norske barn og ungdommer.

7.5 Diaspora

Nordmenn som overvintrer på Gran Canaria har en form for det Anderson (1992, gjengitt i Fuglerud 2001:195) kaller ”langdistansenasjonalisme”. De synes å ha en sterk trang til å opprettholde sin norske identitet. Som vist bosetter de seg gjerne i boligområder der det bor mange nordmenn, de bruker flittig Den Norske Klubben, norsk sjømannskirke, butikker, restauranter med norsk mat og sang, skole, osv. En migrasjonsstrøm av nordmenn som reiser til Gran Canaria for å overvintrer fører til en større grad av det Anderson (1992, gjengitt i Fuglerud 2001) kaller lokal heterogenitet i Arguineguin, samtidig som de sosiale og kulturelle forbindelsene til Norge opprettholdes. Dette skjer blant annet ved at det etableres ”norske” *locales* og *community*. De lever således nokså atskilt fra kanarierne, selv om det også bor kanariere i området.

Helset (2000) (jfr. kap. 2) hevder at et nybyggersamfunn, som Arguineguin på Gran Canaria, bare kan eksistere som *samfunn*, dersom nybyggerne forsøker å etablere og vedlikeholde et fellesskap i det nyetablerte området. Et nybyggersamfunn mangler en felles historie, tradisjoner og sedvaner. Innbyggerne må derfor ta med seg sin historie, tradisjon og sedvane fra Norge eller skape seg nye tradisjoner i nybyggersamfunnet.

Det norske miljøet på Gran Canaria kan på mange måter ses på som et Norge i miniatyr – et utvandrersamfunn og et *diasporasamfunn*, der den norske kolonien i stor grad har kontakt med Norge og den norske kulturen og levemåten. Mange av nordmennene som overvintrer på Gran Canaria synes å være svært opptatt av det som skjer i Norge, noe det store utvalget av norske aviser (fig. 7.11), og de følgende sitater viser:

”Nei altså, vi savner veldig at vi kun...at vi ikke har noe norsk tv, da. Det e jo...det e jo et savn, at man ikke har...” (Lars)

”...fjernsyn...” (Målfrid)

”...slik at man kan følge med på nyheter og det hjemmefra. (...) Og no trykkes jo VG i Spania, slik at vi får den her samme dag. I...i fjor så va det jo slik at vi fikk dagens...gårsdagens VG. Sånn...vi kj...har alltid kjøpt VG *hver* dag (...)” (Lars)

Fig. 7.11: VG og andre norske aviser er på plass på Gran Canaria

Betydningen av det norske kommer også til uttrykk ved at informantene vil hjem når de blir ”gamle” og syke at de har behov for pleie og omsorg:

”Vi har...vi har blitt enige om at nei, vi vil ikke bli gamle her.” (Herman)

”Når dem bli så gammel at dem treng hjelp på grunn av alderdom, så e det jo itj non vits i å vær her.”
(Reidun)

”Jeg har i grunnen ikke tenkt så mye på det, men jeg tror det at den dagen jeg eventuelt blir pleietrengende, så vil jeg foretrekke å være hos mine egne barn og barnebarn.” (Olav)

Dette var også noe Helset (2000) (jfr. kap. 2) fant i sin undersøkelse.

Det norske miljøet på Gran Canaria oppfattes som bra. Blant annet synes de aller fleste at det norske miljøet på Gran Canaria er langt mer sosialt enn i Norge (jfr. kap. 6). Nordmenn får et spesielt vennskap og de går mer på besøk til hverandre der enn hjemme i Norge:

”Ja, her omgås vi alle. Her er det veldig sosialt.” (Nils)

”Nordmenn oppfører sæ på en heilt annen måte. Her er det smil og ”hei!” med ein gang du treffe noen. Akkurat så du har kjent dem lenge.” (Sverre)

”Ja altså, det blir jo sånn, da, når det e sol og sommer. Og...og all sammen levve mer ut, kan du si, så blir det jo meir kontakt mellom naboa og...i det hele tatt sånn, da. Og så e det jo sånn når’n e i utlandet, da, og du e norsk, så...så blir vi jo slektninger all sammen omtrent.” (Reidun)

Gjennom hverdagslivets praksis og sosiale interaksjon både produseres og konstitueres det norske, i form av norske *locales*. *Locales* blir som *community* – et fellesskap som gir trygghet gjennom at folk i større grad bryr seg om hverandre enn de gjør i Norge.

”Du bryr dæ om kverander. Hvis det e persona du ikkje har sedd på et par daga eller nokka, så...så spør du etter de.” (Borghild)

”Her er det veldig trygghet blant nordmenn. Vi har Nordmannsforbundet, vi har Den Norske Klubben, vi er veldig sammensveiset her nede.” (Nils)

”Nei altså, her har vi jo...her har vi jo veldig mye kontakt med, samtidig, med en del andre nordmenn som bor her, og som da... Og de samme kommer jo igjen omtrent hvert år. Det e jo fast, disse som...som da e langtids her. Dem...dem e jo omtrent fast, da, alle...hvert år. Så vi treffer jo de samme igjen. Det e jo veldig...artig når man e ner her og så...og så treffer man hverandre igjen.” (Lars)

I det norske miljøet kan nordmenn søke sammen og føle trygghet i et nytt og ukjent land der man ikke kan, eller vil, lære seg språket.

”Det er klart at som eh...trekkfugl om vinteren, som pensjonist her på vinterstid, så er det sosialt å gå der hvor andre nordmenn er, det er helt klart.” (Erna)

”Ja, vi har jo non sånne venner som vi omgås, da, men dem e stort sett norsk dem, da. Vi har itj non omgang med non spanske.” (Reidun)

Det norske miljøet på Gran Canaria har utviklet seg slik at man fint kan leve hverdagslivet sitt uten så altfor store problemer, selv om man ikke kan et eneste ord spansk. Mange av informantene mine sier at de ikke har behov for å lære seg spansk, siden de stort sett bare omgås andre nordmenn. På mange måter er det norske miljøet på Gran Canaria en form for *diaspora*.

7.6 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg sett nærmere på hvordan nordmenn som overvintrer på Gran Canaria lever sitt hverdagsliv, og hvordan dette konstituerer og vedlikeholder den norske identiteten og hverdagspraksisen. *Tidsgeografiens* idé om forflytninger i tid og rom (Holloway og Hubbard 2001), Masseys begrep *activity space*, (Massey 1995), Seamons tre begreper, *bevegelse, hvile og møte*. (Holloway og Hubbard 2001) og Giddens (1984, referert i Peet 1998) begrep *locale* (jfr. kap. 3), har vært sentrale begreper for å beskrive hvordan nordmenn som overvintrer på Gran Canaria lever sitt hverdagsliv. Jeg har ved hjelp av såkalte *time-space kart* vist hvordan nordmenn beveger seg i tid og rom mellom ulike *stasjoner* der de utfører ulike hverdagslige aktiviteter. Det norske illustreres her som ulike møtestedder nordmenn etablerer og bruker på Gran Canaria. Jeg har beskrevet noen av disse møtestedene der nordmenn møtes og hvilke aktiviteter og interaksjoner som finner sted der. Det som kjennetegner disse møtestedene er at det er typiske norske aktiviteter som finne sted og den interaksjonen som finne sted er stort sett mellom nordmenn. Slik konstitueres og vedlikeholdes norsk hverdagspraksis og identitet. Nordmenn evne til å lære seg spansk og til å la seg integrere i det kanariske lokalsamfunnet er også en sentral del av måten nordmenn som overvintrer på Gran Canaria lever sitt hverdagsliv. Til slutt er det diskutert i hvilken grad det norske miljøet på Gran Canaria er en form for *diaspora*.

8.0 Hvordan påvirker nordmenns levemåte det lokale sted?

8.1 Innledning

I dette kapitlet vil jeg undersøke hvordan nordmenns levemåte og norske hverdagslivspraksis påvirker Arguineguin som sted fysisk, i form av etablering av ”norske” boligkomplekser og ”norske” møtesteder, eller *locales*. Tilstrømmingen av nordmenn som overvintrer har gjennom årene satt sitt preg på Arguineguin. Det som tidligere var en liten kanarisk fiskerlandsby er nå blitt en ”norsk” by der man kan leve som nordmenn (jfr. kap. 7).

I mange butikker kan man kjøpe brunost og flatbrød, norske aviser og ukeblader. Det er også flere restauranter, både norske og kanariske, som serverer typisk norsk mat som kjøttkaker og fårrikål (jfr. kap. 7). I den lille byen er det, som tidligere nevnt, også en rekke norske møtesteder som norsk sjømannskirke, norsk klubb og norsk skole. På julaften er det julefeiring både i Den Norske Klubben og i Sjømannskirken, med svineribbe på menyen. Den Norske Skolen feirer 17. mai på tradisjonelt vis, med både barnetog og folketog med norske flagg og bunadskledde mennesker som synger den norske nasjonalsangen. Kan framveksten av slike norske møtesteder ses som uttrykk for at ”det norske” er best, bedre enn det kanariske? Som tidligere nevnt (jfr. kap. 4 og 7) bor mange nordmenn som overvintrer på Gran Canaria i et område i bydelen Patalavaca i Arguineguin som på folkemunne kalles ”Norsktoppen”. Det er i dette området de to boligkompleksene Terazza Canaria og Tihuya ligger. Slike boligkomplekser og møtesteder kan ses som uttrykk for nordmenns *territorialisering* i Arguineguin (jfr. kap. 3). Territorialiseringen skjer både i form av en fysisk påvirkning av Arguineguin så vel som en mental inndeling og norske praksiser i den lille byen. Det er selvsagt ikke bare nordmenns liv som påvirker stedet. Masseturisme setter sitt preg. Her vil jeg likevel ta utgangspunkt i hvordan det norske setter sitt preg på stedet.

8.2 Fysisk påvirkning

Nordmenns inntreden i et kanarisk lokalsamfunn, som Arguineguin, er med på å prege det lokale stedet. Den fysiske utformingen av stedet blir endret, når det etableres norske samlingssteder som norsk klubb, norsk skole, norsk sjømannskirke, norske butikker og restauranter.

“...it also runs the danger of undermining that very sense of place if it is insensitive to the local physical and social milieu” (Boyle et al. 1998:147).

8.2.1 Omfattende utbygging

I løpet av de siste 30 årene har turismen helt klart satt sitt preg på sørsiden av Gran Canaria. Fram til øyen for alvor begynte å satse på turisme som næringsvei på slutten av 1960- og begynnelsen av 1970-tallet, var det som i dag utgjør Arguineguin sentrum en liten fiskerlandsby. Også Playa Ingles, Maspalomas og Puerto Rico, som i likhet med Arguineguin, tidligere var små fiskerlandsbyer, er nå blitt store ”turistmaskiner”.

”...det har jo vært en utvikling i hele greia. For det var jo omtrent... Den første tiden her nede, så var det bare...nesten eh...kan du si, Playa Ingles var en...var en mindre by. Så var det jo, da, bare litt bortover her på Arguineguin og det samme i Puerto Rico. I dag så er det jo blitt omtrent store byer eller bungalowområder.” (Robert)

Informanten forteller at det i løpet av de nærmere 30 årene han har reist til Gran Canaria, så har det vært en enorm utbygging av turismen på sørsiden av øyen.

”(...) helt fram til...nesten fram til flyplassen og helt oppover til Puerto Mogan, sier jeg. Se på hva de har bygget! Du kan si antall senger og hoteller og...og bolighus og sånt noe, det er... Nei, men jeg tror det, du...du må nesten si at det er øka med...du kan si at de fleste plassene er øka med borti...hvert fall bortimot s...minst mellom åtte og ti prosent i året (...) bebyggelsen (...) vet du. Og da kommer det mer folk og alt, så gjør det at det forandrer seg, så det er stadig noe nytt å se når en kommer.” (Robert)

Han forteller om at da han var i Patalavaca for første gang, så var det omtrent bare Terazza Canaria og Doñana som var bygget. Det som i dag utgjør boligkomplekset Terazza Canaria var den gang tre hoteller, Canarios I, II og III. I Arguineguin, som på den tiden var en liten kanarisk fiskerlandsby, var det bare enetasjes bygninger. Informanten har i løpet av de 30 årene han har reist til Gran Canaria, bodd flere forskjellige steder. Han har bodd i San Augustin, Playa del Ingles, Puerto Rico og på flere ulike steder i Arguineguin. Han har bodd 18 år i Arguineguin. Også Kari forteller om de omfattende endringene:

”Altså, utviklingen i løpet av de ti årene jeg har vært her, og bare de siste fire-fem årene, har vært formidabel. Utbygging av hus, forskjønnelse av området, asfaltering og utbedrings av veier. Altså,

absolutt alt har vært helt... Det må... Altså, Spania og Kanariøyene må ha profitert enormt på medlemskap i EU.” (Kari)

En annen informant forteller:

”Men det som jo *er* den store endringen her i fra det første vi kom ned her, det er jo det svære komplekset her nede, Anfi (fig. 8.1). På grunn av den store utbyggingen her så (...) det er han mr. Lyng, som vi sier. Og det er klart det... Altså, han har jo skapt utrolig mange arbeidsplasser her. Og er jo æresborger av kommunen her, æresborger av Mogan. Men samtidig så er jo vi nordmenn blitt beskyldt for at prisnivået er gått så enormt i været når det gjelder boliger. Men det er klart alle de 1000 som er ansatt der nede, de skal jo også ha et sted å bo. Så i hvert fall så har prisnivået her, så vidt jeg forstår, steget med i hvert fall 100 prosent de siste ti åra.” (Ulf)

Fig. 8.1: Time share-leiligheter i Anfi del Mar

Gonzalez, eieren av restauranten Dani-Dani bekrefter den voldsomme utbyggingen som har funnet sted de siste 20 årene:

“The twenty years to now is a big, big change, you know. Before small, small places. Now you see that Puerto Rico, Playa del Ingles (...) Arguineguin is more and more bigger, you know. Because we are more...more people live here now too, so it is (...) I know in 20 years it has been a big change. We have more things, more apartments, more...you know, more roads than before, it’s more...many more cars than 20 years ago, you know. (...) I think it’s...I think things is positive. Because, you know that if

you like the way we live before about vegetables, you know, fish, now we live of tourism, you know, so we need to make more apartments and everything.” (Gonzales)

Men han mener likevel at det ikke må bygges ubegrenset. En annen kanarier, Sofia, forteller at turismen har ført til forholdsvis store materielle, velferdsmessige, framskritt for kanarierne. Boyle et al. (1998:147) hevder at

”The influx of migrants motivated by the physical environment quality of an area can have significant and often detrimental environmental consequences for that area.”

Selv om også Arguineguin er påvirket av Gran Canarias sterke satsing på turisme, har byen beholdt mye av sitt opprinnelige preg.

”Arguineguin er en fiskerlandsby mellom Puerto Rico og Playa del Ingles som har beholdt mye av sin sjarm. Fisk er fremdeles like viktig som turister” (Alt om reisers hjemmeside).

Bildene under (fig. 8.2, 8.3, 8.4, 8.5 og 8.6) viser imidlertid kontrasten mellom de typiske turistområdene og den (gamle) kanariske bydelen.

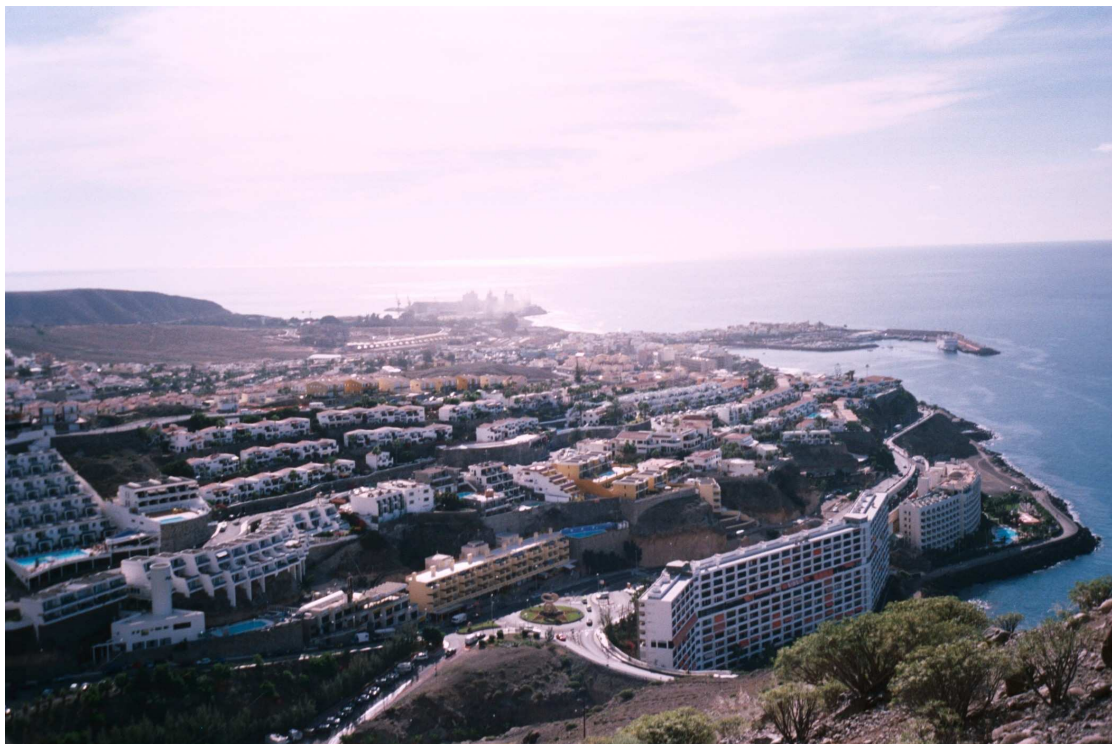

Fig. 8.2: Utsikt over Patalavaca med boligområdet ”Norsktoppen”

Fig. 8.3: Folksomt på stranden ved Anfi del Mar

Fig. 8.4: "Møtebenken" i den kanariske bydelen i Arguineguin

Fig. 8.5: Plaza i den kanariske bydelen i Arguineguin

Fig. 8.6: Den kanariske bydelen i Arguineguin

8.2.2 "Norske" butikker og restauranter

Men Arguineguin blir ikke bare påvirket av nordmenns tilstedeværelse rent bygningsmessig. Også norske symboler, som norske flagg, norske navn, norske matvarer, osv., påvirker den lille byens utseende. I det "norske" boligkomplekset Terazza Canaria driver Fernando en liten "norsk" butikk spesielt beregnet for de mange nordmennene som overvintrer i boligkomplekset. Butikken er oppkalt etter en av de store norske lavpriskjedene, men har i motsetning til butikkene i Norge lov å selge vin og brennevin. Den har derfor fått det klingende norske navnet Rema 1001 (fig. 8.7). Der kan man kjøpe en rekke typiske norske matvarer (fig. 8.8.) og norske aviser som for eksempel VG og Dagbladet. I Arguineguin er det også en norsk butikk som ligger like ved Den Norske Klubben (fig. 8.9)

Fig. 8.7: Rema 1001 på "Norsktoppen"

Fig. 8.8: Toro suppeposer i butikkhyllene

Fig. 8.9: Norsk butikk i Arguineguin

Men det er ikke bare vareutvalget i en rekke butikker som er påvirket av det store antallet nordmenns tilstedeværelse. Også flere restauranter og barer har fått et norsk preg over seg (jfr. kap. 7). Flere av informantene mine forteller at restauranten Sol y Mar (fig. 8.10) har fått

hjelp av nordmenn for å utvikle et konsept rettet mot nordmenn. Nå lager de flere norske retter som har hatt suksess blant nordmenn. På torsdagene serveres det laks til 5 euro.

”Sol y Mar, dem har...dem har satsa litt på eh...litt norsk. Det e kanskje nordmenn som har lært dem opp te det. Laks...laks...laks og agurksalat og...og grilla laks og kokt laks.” (Borghild)

På fredagene er det rekeaften og da kan du spise så mye reker du vil og få en halvflaske vin for 10 euro. Da samles det veldig mange nordmenn der. På lørdagene er det buffét hvor du kan spise så mye du vil for 10 euro. Det er på denne måten tydelig at Sol y Mar er en restaurant med et serveringstilbud først og fremst rettet mot nordmenn.

Fig. 8.10: Sol y Mar har utviklet et norsk konsept

Det store antallet nordmenn som overvintrer i Arguineguin har blitt et viktig levebrød for mange kanariere. En av informantene mine forteller at restaurantene Sol y Mar og Dani-Dani er harde konkurrenter som kjemper om de norske gjestene, noe som kommer klart fram av de to følgende sitatene:

”Absolutt! Voldsomt! Så den ene har til og med sendt bud på politiet. Dem skal ha stengt en dag hver, det er bestemt, det. men så han derre Dani...nei, han Antonio, han skal ha stengt på søndag. Og det er

bestemt. Han andre vet jeg ikke om det er på mandag, eller når han skal stenge. Men så hadde han geburtsdagen sin, og da hadde han innbudt en haug med folk, da, på søndag. Og da trodde han derre andre at han holdt åpent, så han sendte bud på politiet. (...) og så har det vært litt konkurranse, dem dem spiller i hver sin krok, og så setter dem på høyere. Han derre derre bortpå Dani-Dani setter på så høyt at han skal forstyrre innpå han andre. Det har jeg skjønt at der...der er det ikke akkurat noe særlig vennskap.” (Per)

”Dem to kjemper jo om kundene, ikke sant. Dani-Dani og Sol y Mar dem er jo fiender, etter min mening. Så...så det er...det...det er én ting. Men...men dem kjemper om nordmenns gunst, fordi at dem lever jo av å selge mat og brennevin og alt, selvfølgelig. Og da...da er det klart at når du går på sånne steder, så snakker dem norsk, for da veit dem det at dem må legge seg i sæla for å beholde oss som kunder, på en måte.” (Sissel)

”Det blir sånn ”kelnernorsk” dem snakker.” (Knut)

En informant, Fridtjof, forteller at han har noen venner som har gått mye på Madonna, en mer typisk kanarisk restaurant. Disse vennene snakker spansk og kommer derfor inn et annet miljø. Men en informant forteller imidlertid at restauranten har blitt mer og mer fornorsket, for å tiltrekke seg flere av nordmennene:

”Før så hadde vi...vi, noen norske, hadde vi et sted som heter Madonna. Det var en... Da var det fire...vi var vel en fire-fem stykker av oss som...vi var vel de første nordmenn som var der da, og blei så veldig godt bekjent der og...da...og da var det bare...bare kanariere der, med kanarisk musikk og... Det er jo dabba av, det også, for der er det blitt alt for mange... Jeg har inntrykk av at det...det...det var mer... Da tror jeg faktisk at det var mer nordmenn enn kanariere på slutten. Nå har det blitt mer pussa opp, vel, det er ikke...det er ikke sånn som det var i førstinga da jeg var der. (...) jeg vil ha...tilbake noe av det gamle, jeg. Litt mer kanarisk. Jeg vil ikke at det skal bli så fornorska.” (Magnhild)

8.3 Norske tradisjoner i Arguineguin

I kapittel 7 viste jeg hvordan nordmenns møtesteder og *locales* bygger på norske tradisjoner. Fjellturer, vafler og annen norsk mat er eksempler på dette. Julefeiring i Den Norske Klubben og i Sjømannskirken er også er slik tradisjon. Når det gjelder julefeiring på Gran Canaria, så er det delte meninger blant informantene. Mens noen synes det er helt greit å feire jul i varmere strøk, er det andre som ikke synes det blir den rette julestemningen på Gran Canaria.

Den Norske Skolen setter også sitt preg på lokalsamfunnet i Arguineguin. Skolen har blant annet en stor 17. maifeiring, der elevene går i tog med norske flagg og synger den norske nasjonalsangen (fig. 8.11 og 8.12).

Fig. 8.11: 17. maitog under palmene (Foto: Den Norske Skolen)

Erna reagerer imidlertid på denne tradisjonen:

”Og da må jeg få lov til å tillegge at...som jeg synes er trist, for jeg synes ikke det passer seg med så stor 17. maifeiring når man, tross alt, er flyttet inn i et fremmed land. Jeg synes det er problematisk å gå i 17. maitog og oppholde hele trafikken nedover gaten her. Jeg synes det er problematisk å gå i 17. maitog og flagge med en masse norske flagg i et lite lokalmiljø utenlands. Eh...hadde vi en liten tilstelning her på skolen, ja, det er helt greit. Men det er min arbeidsdag, så jeg deltar selvfølgelig som alle andre.” (Erna)

Fig. 8.12. 17. maitog ved Anfi del Mar (Foto: Den Norske Skolen)

Hun tror at kanarierne synes det er fint at nordmenn holder sine tradisjoner ved like, men at de kanskje finner det noe påtrengende at de gjør det så offisielt som de gjør.

8.4 Territorialisering ?

Jeg innledet denne oppgaven med å vise til den norske innvandrerdebatten. Grønland på Oslos østkant for eksempel har på folkemunne blitt kalt "Lille Pakistan". På mange måter har norske kolonier, som den vi finner i Arguineguin, sin parallell i hvordan ulike innvandrergrupper som kommer til Norge bosetter seg i bestemte områder. Med det menes at nordmenn har tatt kontroll over enkelte områder, slik som for eksempel "Norskeplassen". I enkelte boligkomplekser har også nordmenn kontroll på hvem som kommer inn.

Kari synes at miljøet i klubben kan bli for norsk. Men samtidig sier hun at klubben burde bli flinkere til å ta kontakt med Mogan kommune.

”Blant annet så kunne de jo ha...ha forsøkt å informere om utbyggingsplaner for kommunen (...) når kommer den? Altså, de kunne ha hatt kontakt med mer av kommunens folk og utbyggere og in...sørge for informasjonsmøter, blant annet. (...) I stedet for så blir det bare det der at man...at alle har hørt, og alle tror, og ingen vet.” (Kari)

Det kan virke som om hun mener at nordmenn som overvintrer på Gran Canaria burde ha større rett til å få informasjon og bli tatt med på høring om de ulike planene som Mogan kommune (den kommunen som Arguineguin ligger i) har for området. Dette kan tolkes som et eksempel på at mange nordmenn som overvintrer på Gran Canaria ønsker å påvirke utviklingen i Arguineguin.

En annen informant, Sverre, forteller dette om ”Norskeplassen”:

”Norskeplassen den va en gammel søppelfylling. Og nordmenn som gikk her i fjellet, drev og filma den der og trua myndighetene her med å vise det hjemme i norsk tv. Og da fikk Den Norske Klubben den der Norskeplassen av kommunene. Ikke fikk’n, men fikk bruke’n, da. Og der har vi fått planta palma og laga en liten (...)” (Sverre)

Nordmennene er tydelig stolte av sin fjellkultur, noe det følgende sitatet godt illustrerer:

”Og...og vi ønske jo veldig gjerne også å lære opp kanarierne, før dem e ikkje så bevisst på naturan så vi e.” (Borghild)

Slik også Helsets levekårsundersøkelse (Helset 2000) (jfr. kap. 2) viste, er det en tendens til at også Arguineguin er delt i en norsk og en kanarisk by. Kulturforskjeller mellom nordmenn og kanariere kan komme til uttrykk gjennom ulike oppfatninger om bruk av et territorium. I den norske kulturen har vi for eksempel tradisjon for at hjemmet og hagen er et uttrykk for privat rom som skiller seg klart fra offentlig rom. Slik blir hjemmet et uttrykk for territorialisering, grensedragning, makt og som sådan kilde til konflikt for eksempel med den kanariske lokalbefolkningen. Den norske tradisjonen med å skaffe seg et hjem harmonerer ikke nødvendigvis med den kanariske, som beskrevet i Harboe (2003:31):

”Hva som er positivt og hva som er negativt ved en eiendom, er ikke objektivt gitt: Den som fører opp en boligblokk ikke langt fra stranden, kan selge utsiktsleilighetene på solsiden til utlendingene mens spanjolene ofte foretrekker skyggesiden, ikke minst fordi deres egen bruk (dersom de kjøper den som ferieeiendom) er i de varmeste månedene. Da har de selv ferie og skygge er en klart positiv dimensjon.

Støy er også et fenomen der kulturelle forskjeller slår ut. Spanjoler har ofte et mer avslappet forhold til støy enn hva nordboere har, og om en eiendom ligger nær en trafikkert vei, vil den fortsatt kunne være interessant for spanjoler. I tillegg kommer kulturelle forskjeller i form av døgnrytme. Spanjoler vil ofte ta sin siesta, men holder til gjengjeld på en god stund utover kvelden og natten - lenge etter at vi har lagt oss for å sove. Dessverre: Møter du denne situasjonen som et problem, har *du* et problem. Du er gjest i Spania og kan ikke forvente at folk skal tilpasse seg dine norske vaner.”

I likhet med informantene Helset (2000) intervjuet, bor mange av nordmennene som overvintrer bor i såkalte *urbanisasjoner*. En urbanisasjon er ifølge Helset (2000:41) et nybygd område

”...som er laget spesielt for folk som kommer langveisfra og som ikke har familiær tilknytning i Arcadia (pseudonym på byen der hun utførte intervjuene). Urbanisasjonene er bebodd av nordeuropeere som eier eller leier sitt spanske husvære. Rent fysisk kan en slik urbanisasjon være markert ved gjerder og en portal som angir navnet på vedkommende urbanisasjon. (...) En godt utbygd urbanisasjon skal i prinsippet gjøre det mulig å leve i den uten å måtte forlate den. (...) En urbanisasjon er med andre ord et lokalsamfunn i lokalsamfunnet – og et nytt lokalsamfunn, tilpasset beboernes behov, slik utbyggerne har erfart at disse er.”

Det bor for eksempel kun nordmenn i boligkomplekset Tihuya. En av beboerne forteller:

”Det som er litt artig, det er det at disse som...som bor i huset, de fleste ut av de, de er blitt anbefalt av andre som bor i huset. Altså, eieren han vil at de som bor i leilighetene skal være anbefalt av andre som bor i huset. (...) og det er klart det at da ville man neppe eh...anbefale noen som man mente ikke ville passe inn i miljøet.” (Fridtjof)

Per, som bor i boligkomplekset Terazza Canaria, forteller det samme:

”...at det er jo disse spanjola dem leier jo stort sett ut til nordmenn her, på...på anlegget her. Og det er jo en haug med spanjoler som eier her. Av 128 så er det 68 spanjoler. Og...og...og stort sett så er dem bortleid til nordmenn i vinterhalvåret.” (Per)

Av den grunn kalles området på folkemunne for ”Norsktoppen”.

8.5 Forholdet mellom Nordmenn og kanariere

Mange av informantene forteller at de har inntrykk av at kanarierne tar veldig godt i mot nordmenn.

”Altså, spanjolene er jo veldig (...) og hyggelige mot oss. Så de må jo føle seg ganske både oversvømt og invadert.” (Kari)

”Men samtidig så...samtidig så er jo det levebrødet deres, da. Hva skulle dem ha gjort her hvis ikke alle disse turistene hadde vært her? Dem hadde drevet oppi fjella her og kjørt stein og dyrke tomater og svettet. Og nå har dem solgt vannrettighetene sine og kan heller gå ned på hotella her og servere (...) der.” (Per)

Hva mener kanarierne om nordmenns inntreden i det kanariske lokalsamfunnet? Kanariere som har turisme som levebrød, som eieren av restauranten Dani-Dani, forteller dette om nordmenn betydning for restaurantdriften:

”Yes, it’s important. If you don’t have people. Like the tourist people, you know, or people live here too, (...) six or...five, six months a year, you know. If we don’t have these, I think we don’t can live, because we... (...) about the fish too or plantation, but it isn’t enough. We live more about the tourist people, you know. Without them coming, our business is no...no way.” (Gonzales)

Det store antallet nordmenn og andre nordeuropeiske nasjonaliteter som overvintrer eller er på kortere pakketurer, har ført til at prisene på leiligheter og hus har gått til værs. Dette medfører at ungdom som er født og oppvokst i Arguineguin, ikke kan etablere seg i byen. Hva gjør det med kanariernes forhold til nordmenn og andre utlendinger, når de er med på å gjøre det nærmest umulig for lokalbefolkningen, og da særlig ungdommen, å bli boende i hjembyen deres?

”Det er en spesiell by, Arguineguin, med så mye nordmenn og så mye utlendinger oppe i alle de spanske. Og det gjør at prisene er gått i været, gjør at ungdom som er vokst opp her i Arguineguin de kan ikke etablere seg her i byen, fordi at vi presser prisene i været. Og det er klart det at hva gjør det med dem? Hva gjør det med dem sitt forhold til utlendinger, når de ødelegger, på en måte, muligheten deres til å bli boende i hjembyen sin.” (Frank)

En kanarier, Carmen, som bor i Terazza Canaria, mener at de lokale myndighetene i Arguineguin ikke har tatt nok hensyn til den kanariske lokalbefolkningen i sin iver etter å bygge ut området for turisme.

”They are building a lot. They are breaking...mountains. Eh...they...they don’t look after us very well. Only they are interested in earn money, earn money, earn money. (...) They are building...building a lot of houses. Building a lot of houses, so many tourists, many foreign people have been buying a lot of houses, we can’t. They are very expensive. Some Spanish people can, but...eh...it is most foreign people. They have money. (...) My girl has grown up here and she... I’m sure she can not buy here. It is very, very expensive.” (Carmen)

Carmen forteller at hun kjenner mange nordmenn og at hun synes de er hyggelige. 24. desember, på den norske julaften, har hun besøk av noen norske venner som spiser julemiddag hos henne. Når jeg spør henne om hva som er forskjellen i måten nordmenn og kanariere lever sine hverdagsliv, svarer hun:

”Here Norwegian people are on holyday and we are working. I know some Norwegian people are working, but other Norwegian are all time having...having...sun.” (Carmen)

Carmen understreker at det ikke er noe problem for henne, men som hun sier

”...it makes the way of living here different.” (Carmen)

En annen kanarier, Sofia, sier at det er mangel på tomter som gjør at boligprisene er blitt så høye i Arguineguin og ikke på grunn av at turistene er her.

8.6 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg sett nærmere på hvordan nordmenns levemåte og norske hverdagslivspraksis påvirker Arguineguin som sted. Denne påvirkningen skjer både rent fysisk i form av etablering av norske samlingssteder, eller ”locales”, så vel som hvordan den storstilte satsingen på turisme har påvirket hele sørsiden av Gran Canaria. Men også norske symboler og tradisjoner setter sitt preg på Arguineguin. ”Norske” boligkomplekser og møtesteder kan ses som uttrykk for hvordan nordmenn territorialiserer seg i Arguineguin.

Territorialiseringen skjer både i form av en fysisk påvirkning av Arguineguin så vel som en mental inndeling av den lille byen.

9.0 Oppsummering og konklusjon

Denne hovedoppgaven har handlet om nordmenns hverdagsliv på Gran Canaria. Jeg har forsøkt å besvare følgende fire problemstillinger: 1) *Hvorfor nordmenn overvintre på Gran Canaria*, 2) *hvordan nordmenn som overvintre på Gran Canaria lever sitt hverdagsliv*, 3) *i hvilken grad nordmenn integreres i det kanariske lokalsamfunnet* og 4) *hvordan hverdagslivet deres påvirker det lokale sted*.

Det er ulike grunner til at nordmenn velger å reise til Gran Canaria for å overvintre. Jeg har delt informantene inn i tre grupper: ”sykdomsflyktninger”, ”pensjonistflyktninger” og ”eventyrere”. ”Sykdomsflyktninger” er dem som har en eller annen form for sykdom eller helseplager, og utgjør den største gruppen. ”Pensjonistflyktninger” er den som er førtidspensjonister eller alderspensjonister og som forteller at de regner seg som friske. ”Eventyrerne” har enten reist til Gran Canaria med tanke på å starte egen bedrift, eller så har de fått denne tanken ette å ha overvintret på Gran Canaria. De fleste av informantene som jeg har intervjuet, tilhører gruppene ”sykdomsflyktninger” og ”pensjonistflyktninger”. Men det store antall nordmenn, både i form av overvintrende så vel som vanlige pakketurister, utgjør et potensielt kundegrunnlag for ”eventyrlystne” nordmenn som reiser til Gran Canaria og starter for eksempel egen restaurant eller bar. Denne gruppen nordmenn har jeg kalt ”eventyrere”.

Jeg har brukt såkalte ”push – pull” teorier som et teoretisk grunnlag for å beskrive en rekke informanternes såkalte ”her og der” fortellinger. ”Her” fortellingene er beskrivelser av Norge, med vekt på de negative ”push” faktorene som ”skyver” dem ut av Norge. I ”der” fortellingene forteller informantene hva som er bra ved å overvintre på Gran Canaria. Dette er ”pull” faktorer på øyen som ”trekker” nordmenn nedover.

Når det gjelder egne funn med hensyn til hvorfor nordmenn overvintre på Gran Canaria, har jeg tatt utgangspunkt i disse ”her og der” fortellingene for å finne ut mer om hvilke ”push – pull” faktorer som har størst betydning for beslutningen om å overvintre. Det som synes å være typiske ”her” fortellinger blant informantene er at vinteren i Norge er lang og mørk med et kaldt og utrivelig klima. Det sosiale miljøet i Norge er heller ikke like bra som på Gran Canaria. Dette er ”push” faktorer som ”skyver” dem ut av Norge. I de

typiske ”der” fortellingene er det særlig to positive ”pull” faktorer som ”trekker” informantene ned til Gran Canaria, et varmere og bedre klima og et mer og bedre sosialt liv. Dette er ”push og pull” faktorer som går igjen i de fleste av ”her og der” fortellingene, uavhengig av gruppe.

Mitt inntrykk er at de alle fleste av informantene synes at det norske miljøet på Gran Canaria er mer sosialt enn i Norge. Mange av dem forteller at de har fått et helt spesielt vennskap og de går mer på besøk til hverandre der nede enn de gjør i Norge. De forteller at på Gran Canaria har ikke folk det så travelt som de har det i Norge. Det er også mange informanter som forteller at det norske miljøet gir dem trygghet. Et argument for å overvintre på Gran Canaria, særlig blant nordmenn i gruppen ”sykdomsflyktninger”, er at dem som har sykdommer og helseplager er friskere der nede enn i Norge om vinteren, og således sparer det norske samfunnet for en del utgifter. Men felles for de fleste av informantene er at de vil hjem til Norge når de blir så gamle og syke at de trenger pleie. Alders- og sykehjem er ikke like godt utbygget, verken på Gran Canaria eller i fastlands-Spania, som i Norge. I fastlands-Spania har det imidlertid de senere årene blitt bygget en rekke norske alders- og sykehjem. Dersom dette også blir gjort på Gran Canaria, har jeg inntrykk av at det vil være stor interesse for et slikt tilbud også der.

Blant informantene i gruppen ”sykdomsflyktninger” synes det å være en tendens til at sykdom og helseplager noe oftere blir trukket inn som en viktig årsak til at de tok beslutningen om å overvintre på Gran Canaria enn for de to andre gruppene. Sykdom og helseplager er for mange av informantene i denne gruppen ofte verre i det norske vinterklimaet. De fleste av ”sykdomsflyktningene” hevder at klimaet på Gran Canaria, i større eller mindre grad, påvirker sykdommer og helseplager i positiv retning. Mange har mindre smerter når de overvintret der nede sammenliknet om de hadde tilbrakt vinteren i Norge.

Når det gjelder ”pensjonistflyktningene” så er det vanskelig å finne noen klare forskjeller mellom denne gruppen og de to andre gruppene. Det kan imidlertid synes å være en svak tendens til at informanter i denne gruppen er noe mer opptatt av at det er billigere å gå ut og spise og drikke.

Blant ”eventyrerne” finner vi dem som har valgt å reise til Gran Canaria for å starte egen bedrift og de som har reist nedover og senere kommet på tanken om å starte egen virksomhet.

Hverdagen er svært annerledes for ”eventyrerne” sammenliknet med de to andre gruppene, og det sosiale miljøet oppleves som mer ustabil når man jobber i forhold til om man er ”sykdomsflyktning” eller ”pensjonistflyktning”.

Men ikke alt ved det norske miljøet på Gran Canaria er rosenrødt. Mange av informantene forteller at det er en del alkoholproblemer blant nordmenn som overvintrer der nede. Det lave prisnivået på alkohol gjør at det lett kan bli for mye fyll. De som har alkoholproblemer har gjerne sine faste møtesteder, der de sitter og drikker. Likevel er det ingen av informantene som forteller at de selv har alkoholproblemer, og de fleste av dem sier at de heller ikke har venner og kjente som har alkoholproblemer. De tror heller ikke at alkoholmisbruk er noe stort problem blant nordmenn som overvintrer på Gran Canaria. Jeg ville tro at i hvert fall noen av informantene ville fortelle at de kjenner noen som har alkoholproblemer. Mitt inntrykk etter å ha snakket med sjømannspresten er at alkohol er et stort problem blant en del nordmenn på Gran Canaria, kanskje først og fremst blant dem som er på én og to ukers pakketurer, men også blant dem som overvintrer. Flere av informantene forteller også at det norske miljøet er forholdsvis tett og oversiktlig, og at det er en del sladder og ryktespredning. Noe jeg også har lagt merke til i intervjuene med flere av informantene, er at mange av dem synes at det er blitt så ”mye intriger og mye sånn tull” i Den Norske Klubben. En av informantene forteller at mannen hennes meldte seg ut etter å ha sett NRK-serien ”Sydenliv”, som handler om hverdagslivet til noen nordmenn som overvintrer på Gran Canaria. Flere av informantene mener imidlertid at tv-serien gir et feil bilde at det norske miljøet på Gran Canaria.

Et teoretisk utgangspunkt for problemstilling 2) *hvordan nordmenn som overvintrer på gran Canaria lever sitt hverdagsliv*, har vært Hägerstrands (1982, referert i Holloway og Hubbard 2001) *tidsgeografi*. Den har vært til hjelp for å sette meg på sporet av *a variety of stations where they spend time on project-related activities* (Holloway og Hubbard 2001:30) og den *konteksten* nordmenns hverdagsliv på Gran Canaria er preget av. En tidsgeografisk innfallsvinkel har også gitt en indikasjon på hvorvidt nordmenns hverdagsliv er sammenfallende med eller ulikt det hverdagslivet de eventuelt lever i Norge, hvem de møter og hvor de oppholder seg (jfr, kap. 3). Jeg har tegnet to *time space kart*. Det ene viser hvordan nordmenn som overvintrer i Arguineguin beveger seg i tid og rom mellom ulike norske *stasjoner* (fig. 7.1 i kap. 7). Slike norske *stasjoner* er med på å konstituere og vedlikeholde norsk hverdagspraksis og identitet. Det andre viser hvordan nordmenn som er mer integrert i

det kanariske lokalsamfunnet i Arguineguin beveger seg mellom både norske og kanariske *stasjoner* (fig. 7.2 i kap. 7).

Blant de mest populære møtestedene, eller *locales*, blant nordmenn som overvintrer på Gran Canaria, finner vi Den Norske Klubben, Sjømannskirken og restauranten Sol y Mar. I Den Norske Klubben serveres det norsk mat og det arrangeres en rekke ulike aktiviteter rettet mot nordmenn. Fjellturer er en populær aktivitet, som er med å konstituere og vedlikeholde norsk hverdagspraksis og identitet. Å gå på fjelltur er en typisk norsk aktivitet, noe de færreste kanariere gjør. Klubben arrangerer også spanskurs tre ganger i uken, og alle kursene er fulltegnete. Sjømannskirken er også en institusjon som er med og konstituere det norske. Der er det kafé hvor det serveres kaffe og vafler, og på lørdagene er det grøtservering. Det arrangeres også raspeball/komle/kompekveld (kjært barn har mange navn). Kirken har også et leseværelse der man kan lese norske aviser og surfe på internett, og det er også mulig å se norsk tv. Det er også en rekke andre aktiviteter rettet mot nordmenn i Sjømannskirken. I restauranten Sol i Mar er det mange nordmenn som samles. Særlig på tirsdager og torsdager, når det er marked i Arguineguin. Restauranten har satset sterkt på servering av norsk mat, for å tiltrekke seg det store antallet nordmenn som overvinter på Gran Canaria. Det er også flere ”norske” restauranter, puber og barer der det ofte samler seg nordmenn. Derfor er jeg litt overrasket over at flere av informantene forteller at de stort sett spiser hjemme, slik de gjør i Norge, og bare sjelden går ut og spiser. Men det jo også en del pakketurister som bor, eller besøker, Arguineguin som går på disse stedene. Når det i tillegg til de nevnte ”norske” møtestedene også er norsk skole, norsk helsesenter, skandinavisk radio og en rekke butikker som har et stort utvalg av norske matvarer, aviser og ukeblad, blir Arguineguin et Norge i miniatyr.

Med hensyn til problemstilling 3) *i hvilken grad nordmenn lar seg integrere i det kanariske lokalsamfunnet* vil jeg blant annet diskutere forholdet mellom nordmenn som overvintrer i Arguineguin og den kanariske lokalbefolkningen. Arguineguin har langt på vei utviklet seg til å bli en ”norsk” by. I Arguineguin kan du kjøpe norsk mat, norske aviser, se norsk fjernsyn, kort sagt leve som om du var i en varmere utgave av Norge. Dette har helt klart betydning for evnen og viljen til å forsøke å lære seg spansk og hvilken grad nordmenn lar seg integrere i det kanariske lokalsamfunnet. De fleste av nordmennene som overvintrer stort sett lever i sin norske verden med minimal kontakt med kanariere, bortsett fra kjøp og salg av tjenester, som i butikker og på restauranter. Dersom nordmenn som overvintrer på Gran Canaria i større

grad hadde bosatt seg mer spredt rundt omkring og i større grad blandet seg med den kanariske befolkningen, så er det også mer sannsynlig at de ville føle et større press for å lære seg spansk. Bor man blant nordmenn på "Norsktoppen" og omgås stort sett andre nordmenn, er det mange som ikke føler så stort behov for å lære seg spansk.

Men det er likevel nyanser med hensyn til i hvilken grad nordmenn og kanariere har kontakt med hverandre. Det er dem som aldri har forsøkt å lære seg spansk, enten fordi de ikke føler noe stort behov for å lære seg språket eller at de mener at de er blitt for gamle, eller begge deler. Det er også dem som har prøvd å lære seg spansk, enten på spanskkurs eller på egenhånd, men som har glemt mye av det de har lært fordi de ikke praktiserer spansk i hverdagslivet. Når det er slik at nordmenn stort sett omgås hverandre, er det kanskje ikke så rart at de ikke lærer spansk. Noen av informantene forteller imidlertid at de har lært litt spansk, slik at klarer seg noenlunde bra i hverdagslig kontakt med kanarierne. Nordmenn som Birgit, som snakker spansk relativt flytende og som er samboer med en kanarier, hører til unntakene når det gjelder det norske miljøet i Arguineguin på Gran Canaria. Jeg har brukt begrepet *diaspora* for å vise at nordmenn som overvintrer på Gran Canaria generelt har mer kontakt seg imellom og med nordmenn i Norge, enn med kanariere

Når det gjelder problemstilling 4) *hvordan nordmenn levemåte påvirker det lokale sted*, så er det helt klart at det skjer en påvirkning. Denne påvirkningen skjer både rent fysisk, i form av etablering av "norske" boligkomplekser og "norske" møtesteder, eller *locales*, så vel som hvordan den storstilte satsingen på turisme har påvirket hele sørsiden av Gran Canaria. Men påvirkningen skjer også i form av norske symboler og tradisjoner som norsk julefeiring, 17. maifeiring, norske flagg, norsk mat, språk, osv. Feiring av jul og 17. mai, er gode eksempler på interaksjon mellom nordmenn som bidrar til å konstituere og opprettholde norske tradisjoner. Også språklig sette nordmenn sitt preg på Arguineguin. Mange av dem snakker lite eller ingenting spansk og noen er heller ikke så gode i engelsk. Samtidig er det mange kanariere som snakker lite eller ingenting engelsk og i hvert fall ikke norsk. Dette gjør at kommunikasjonen mellom nordmenn og kanariere blir vanskelig.

Det store antallet nordmenn som overvintrer i Arguineguin har blitt et viktig levebrød for mange kanariere. De to kanarierne som eier og driver de "norske" restauratene Sol y Mar og Dani-Dani er harde konkurrenter som kjemper om de norske kundene.

I likhet med at ulike innvandrergupper som kommer til Norge gjerne bosetter seg i samme område, er dette også tilfelle på Gran Canaria. Nærhet og interaksjon med andre i spesifikke boligområder kan ses som hverdagspraksis for vedlikehold av identiteter (jfr. kap. 8). I sin levekårsundersøkelse fant Helset (2000) (jfr. kap. 2) at byen "Arcadia" på Costa del Sol i fastlands-Spania er delt i en norsk og en spansk by, noe som også synes å være tilfelle i Arguineguin. Nordmenns og kanariernes *activity spaces* er med andre ord i svært liten grad sammenfallende, selv om det i en viss grad overlapper hverandre, som for eksempel når nordmenn handler i de samme butikkene som kanariene. Mange av nordmennene bor i egne "norske" boligkomplekser, eller det Helset (2000) kaller *urbanisasjoner*. I et av de to "norske" boligkompleksene der jeg utførte intervjuene, leier den kanariske eieren bare ut til nordmenn, og alle nye beboere må være anbefalt av dem som bor der. Slik blir boligkomplekset et "gated community" der nordmenn er *in place* og kanariere (unntatt eieren og hans familie) er *out of place* Cresswell (1996). Et annet eksempel på hvem som er *in place* og hvem som er *out of place* er at den store etterspørselen etter leiligheter og hus i Arguineguin blant et stort antall kjøpekraftige nordmenn og andre nordeuropeere, fører til at stadig flere kanariere ikke lenger har råd til å bosette seg i (deler av) den lille byen der de er født og oppvokst.

For å konkludere, så synes det som om nordmenn som overvintrer i Arguineguin på Gran Canaria, i stor grad lever i et mini-Norge. Med så mange norske møtesteder/*stasjoner/locales*, er det kanskje ikke så rart at mange nordmenn ikke føler noe stort behov for å lære seg spansk og la seg integrere i det kanariske lokalsamfunnet i Arguineguin. Samtidig forventer vi at innvandrere som kommer til Norge skal lære seg norsk og la seg integrere i det norske samfunnet.

Litteraturliste

Alvesson, Mats og Sköldberg (1994): *Tolkning og refleksjon; vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Studentlitteratur, Lund.

Boyle, Paul; Halfacree, Keith og Robinson, Vaughan (1998): *Exploring Contemporary Migration*. (Addison Wesley) Longman. Essex.

Crang, Mike (1998): *Cultural Geography*. Routledge. London og New York.

Cresswell, Tim (1996): *In Place/Out of Place: Geography, Ideology and Transgression*. University of Minnesota Press. Minneapolis.

Ellingsen, Winfried (2003): *Social integration of ethnic groups in Europe. How can concepts of place and territoriality help explain processes, policies and problems of socially integrating different ethnic groups in a European context?* Prøveforelesning til dr.polit.-graden. Institutt for geografi, Universitetet i Bergen.

Fosso, Eli Janette (1997): *Industristeders arbeidstilbud og generasjoners forhold til utdanning, arbeid og sted – eksempelet Årdal*. Avhandling for dr. polit.-graden. Institutt for geografi, Norges handelshøyskole og Universitetet i Bergen.

Fosso, Eli Janette (2003): "Understanding Young People's Migration Practices - the significance of Social Spatialisation and Identity production". *Geografi i Bergen*. Skriftserie. Institutt for geografi, Universitetet i Bergen.

Fosso, Eli Janette (2004): "Unges flytting – et spørsmål om identitet og myter om marginale og sentrale steder?" i Berg, Nina G., Dale, Britt, Lysgård, Hans K. og Løfgren, Anders (red.): *Mennesker, steder og regionale endringer*. Tapir Akademisk Forlag. Trondheim.

Fuglerud, Øivind (2001): *Migrasjonsforståelse: flytteprosesser, rasisme og globalisering*. Universitetsforlaget. Oslo.

Giddens, Anthony (1984): *The Constitution of Society: Outline of a Theory of Structuration*. University of California Press. Berkeley.

Gold, R. L. (1958): "Roles in sociological field observation". *Social Forces*, vol. 36: s. 219-225.

Hall, Stuart (1995): "New cultures for old" I Massey, Doreen og Jess, Pat (red.): *A Place in the World*. Open University/Oxford University Press. UK.

Harboe, Einar (2003): *Bolig i Spania*. Aschehoug. Oslo.

Hay, Iain (2000): *Qualitative Research Methods in Human Geography*. Oxford University Press. (South) Melbourne (Victoria, Australia).

Helset, Anne (2000): *Spania - for helsens skyld. En intervjuundersøkelse blant norske pensjonister på Costa del Sol*. NOVA Skriftserie 2/00. Oslo.

Holloway, Lewis og Hubbard, Phil (2001): *People and Place: The Extraordinary Geographies of Everyday Life*. Pearson Education. Essex.

Holsen, Synnøve M. (2001): "Desde Galicia hasta todo el mundo": Om lokale migrasjonspraksiser, romlege representasjoner og stadsidentitet i ein migrasjonskontekst. *Ein studie av eit galisisk kystsamfunn*. Hovedfagsoppgave. Institutt for geografi, Universitetet i Bergen.

Källström, Sven F. (2002): *Flytte til Spania*. Danor Forlag.

Massey, Doreen (1995) "The conceptualization of place" i Massey, Doreen og Jess, Pat "A Place in the World?" Open University/Oxford University Press. UK.

Meling, Grethe (2002): *Her og der*. Hovedfagsoppgave. Institutt for geografi, Universitetet i Bergen.

Peet, Richard (1998): *Modern Geographical Thought*. Blackwell Publishers. Oxford.

Pratt, G. og Hanson, S. (1994): "Geography and the construction of difference". *Gender, Place and Culture*, vol. 1: s. 5-29.

Rose, Gillian (1995): "Place and identity: a sense of place" i Massey, Doreen og Jess, Pat (red.): *A Place in the World*. Open University/Oxford University Press. UK.

Said, Edvard (1978): *Orientalism*. Pantheon. New York.

Shields, Rob (1991): *Places on the Margin: Alternative Geographies of Modernity*. Routledge. London og New York.

Valentine, Gill (2001): *Social Geographies: Space & Society*. Pearson Education. Essex.

Wadel, Cato (1991): *Feltarbeid i egen kultur*. SEEK. Flekkefjord.

Aase, Tor Halfdan (1997): "En status som passer for meg? Deltagende observasjon i Pakistan" i Fossåskaret, Erik; Fuglestad, Otto Laurits og Aase, Tor Halfdan (red.): *Metodisk feltarbeid: Produksjon og tolkning av kvalitative data*. Universitetsforlaget. Oslo.

Andre kilder:

Verdens Gang 11.02.2003, "Spania-pensjonistene vil hjem til slutt".

Nettadresser:

Alt om reisers hjemmeside,
<http://www.altomreiser.no/destinasjon/35>

Dagbladet Magasinets nettutgave 09.02.2002, "Nybyggerne",
<http://dagbladet.no/magasinet/2002/02/09/311473.html>

Økonomisk Rapports nettutgave 09.2001, ”Spania: Altea: Kystens nye in-sted”,
http://www.orapp.no/oversikt/argang_2001/938/rapport/3449

<http://www.norwegen1.com/grancanaria/Skole/skole.htm>

Vedlegg 1: Oversikt over informanter:

Norske informanter:

”Björg”

55 år

”Sykdomsflyktning”

Overvintrer ti-elleve måneder i året (*recidencia*)

Har overvintret elleve sesonger

”Bjarne”

32 år

”Eventyrer”

Har overvintret i mer enn seks måneder i året (*recidencia*) seks sesonger og deretter vært fastboende (har meldt utflytting fra Norge) de to siste årene

”Borghild”

68 år

”Pensjonistflyktning”

Overvintrer seks-sju måneder i året (*recidencia*)

Har overvintret sju sesonger

”Erna”

49 år

”Andre”

Fastboende (har meldt utflytting fra Norge)

Har vært fastboende i åtte år

”Nils”

61 år

”Sykdomsflyktning”

Overvintrer seks måneder i året

Har overvintret tolv sesonger

”Leif”

62 år

”Sykdomsflyktning”

Overvintrer ca. sju måneder i året (*recidencia*)

Har overvintret tre sesonger

”Birgit”

59 år

”Eventyrer”

Fastboende (har meldt utflytting fra Norge)

Har bodd på Gran Canaria i 15 år

”Frank”

43 år

”Andre”

Fastboende (har meldt utflytting fra Norge)

Har bodd på Gran Canaria i litt over fem år

”Reidun”

64 år

”Bjørn”

64 år

”Sykdomsflyktninger”

Overvintrer tre måneder i året

Har overvintret ti sesonger

”Anders”

64 år

”Sykdomsflyktning”

Overvintrer ca. tre måneder i året (fem-seks uker om høsten og fem-seks uker om våren)

Har overvintret to sesonger

”Robert”

65 år

”Pensjonistflyktning”

Overvintrer ca. tre måneder i året (fem-seks uker om høsten og fem-seks uker om våren)

Har overvintret 29 sesonger

”Kari”

62 år

”Per”

72 år

”Pensjonistflyktninger”

Overvintrer seks måneder i året

De har begge overvintret tre sesonger med en varighet på seks måneder

”Kari” har overvintret sju sesonger, hvorav de første sju *sjekk!* med en varighet på tre måneder

”Solveig”

69 år

”Herman”

72 år

”Sykdomsflyktninger”

Overvintrer fem måneder i året

Har overvintret fem sesonger

”Sissel”

69 år

”Knut”

75 år

”Pensjonistflyktninger”

Overvintrer ca. to og en halv måned i året

Har overvintret ni sesonger

”Magnhild”

70 år

”Olav”

72 år

”Sykdonmsflyktninger”

Overvintrer seks måneder i året

”Magnhild” har overvintret tolv sesonger

”Olav” har overvintret seks sesonger

”Magnhild” og ”Olav” har overvintret sammen i seks år

”Åshild”

52 år

”Sykdomsflyktning”

Overvintrer på Gran Canaria åtte-ni måneder i året

Har overvintret fem sesonger

”Ragna”

72 år

”Sykdomsflyktning”

Overvintrer seks måneder i året

Har overvintret 15 sesonger

”Bertine”

68 år

”Arnold”

72 år

”Sykdomsflyktninger”

Overvintrer seks måneder i året

Har overvintret seks sesonger

”Rigmor”

74 år

”Fridtjof”

70 år

”Pensjonistflyktninger”

Overvintrer seks måneder i året

Har overvintret elleve sesonger, hvorav de første tre med en varighet på tre måneder og de siste åtte med en varighet på seks måneder

”Johanne”

64 år

”Ivar”

Ville ikke oppgi alder

”Sykdomsflyktninger”

Overvintrer fem måneder i året

Ingen opplysninger om hvor mange sesonger de har overvintret

”Målfrid”

77 år

”Lars”

72 år

”Sykdomsflyktninger”

Overvintrer seks måneder i året

Har overvintret sju sesonger, hvorav de første fire med en varighet på tre måneder og de siste tre med en varighet på seks måneder

”Ulf”

73 år

”Sykdomsflyktning”

Overvintrer seks måneder i året

Har overvintret 13 sesonger

”Sverre”

60 år

”Sykdomsflyktning”

Overvintrer seks måneder i året

Har overvintret fire sesonger

Kanariske informanter:

”Gonzales”

40 år

Eier av restauranten Dani-Dani

”Carlos”

63 år

Eier av restaurant Madonna

”Carmen”

40 år

Bor i Terazza Canaria

”Sofia”

33 år

Datter til eier av Tihuya

Bor i Tihuya

Vedlegg 2: Intervjuguider

Intervjuguide for beboere i de ”norske” boligkompleksene

Bakgrunn

- Hvem snakker jeg med?
 - Navn, alder, yrkesaktiv, pensjonist, uføretrygdet osv.?
- Hvor mange bor det i leiligheten/boligen?
 - Bor hele familien på Gran Canaria?
 - Går eventuelle barn på norsk skole?
- Hvor lenge har du bodd her osv?

Hvorfor bosette seg på Gran Canaria?

- Fortelle mest mulig om ideen bak å kjøpe/flytte til Gran Canaria.
 - Still *oppfølgingsspørsmål!*
 - Utdype
 - Hvorfor var det så viktig/avgjørende?

Hverdagsliv

- Kan du fortelle om hvordan ditt hverdagsliv utarter seg - hva du *normalt* gjør i løpet av en dag?
- Hva er likt livet i Norge?
- Hva er annerledes?
 - Hvorfor er eventuelt hverdagslivet annerledes?
- Hva er det som er bra ved å bo her?
- Hva er mindre bra ved å bo her?
 - Er det noe du har gjort for å forsøke å endre på dette?
- Har det skjedd endring mens du har vært her?
 - På hvilken måte?

Det sosiale miljøet

- Hvem omgås du?
- Hvor møtes dere?
 - Grip fatt i de møteplassene som nevnes og få dem til å fortelle om "livet" på disse møteplassene.
- Hva er fint ved det sosiale miljøet her?
- Hva er mindre bra ved det sosiale miljøet her?
 - Gjort forsøk på endring?
- Spesielle ting du savner?
 - Gjort forsøk på endring?
- Hvordan er det sosiale miljøet sammenliknet med hjemme i Norge?

Endringer i det sosiale miljø/nye møteplasser?

- Har det skjedd endringer mens du har vært her?
 - På hvilken måte?

Kontakt med lokalbefolkningen

- Hvordan føler du at nordmenn blir mottatt av lokalbefolkningen?
 - Er det noen problemer i forholdet mellom nordmenn og spanjoler?
 - Språkproblemer?
 - Kan du fortelle mer om dette?

Konflikter

- Har du noen gang vært i konflikt med lokalbefolkningen/lokale myndigheter?
 - Hvordan?

- Har du hørt om andre nordmenn som har vært i konflikt med lokalbefolkningen/lokale myndigheter?

Framtidsplaner

- Vil du fortsatt bo her?
 - Hvorfor/hvorfor ikke?

Intervjuguide for norske samlingssteder

Bakgrunn

- Hvem snakker jeg med?
 - Navn, alder osv.?

Ideen bak å etablere dette samlingsstedet

- Hvor mange medlemmer/elever har dere?
- Hvor mange ansatte er det?
- Når ble samlingsstedet/skolen etablert?
- Hvorfor ble samlingsstedet etablert?
- Hvilke aktiviteter har dere?
- Har dere noen spesielle arrangementer?
 - For eksempel i tilknytning til jul og 17. mai?
- Har dere noen støtte/rådgivningsfunksjon for nordmenn på Gran Canaria?
 - Er det noen spesielle problemer dere er blitt konfrontert med?

Framgangsmåte for etablering

- Hvordan gikk dere fram for å etablere dere her?
- Kontakt med spanske myndigheter?
- Møtte de noen problemer underveis?
 - Beskriv!

Brukere/besøkende

- Hvem er brukere?
 - Er det mest turister eller nordmenn som bor her fast?
- Hvilke aktiviteter legges vekt på?
 - Hvorfor?
- Noen aktiviteter som er mer populære enn andre?
 - Hvorfor?
- Er kafeen brukt av den spanske lokalbefolkningen?
 - Hvorfor/hvorfor ikke?

Hverdagsliv

- Kan du fortelle om hvordan ditt hverdagsliv utarter seg - hva du *normalt* gjør i løpet av en dag?
- Hva er likt livet i Norge?
- Hva er annerledes?
 - Hvorfor er eventuelt hverdagslivet annerledes?
- Hva er det som er bra ved å bo her?
- Hva er mindre bra ved å bo her?
 - Er det noe du har gjort for å forsøke å endre på dette?
- Har det skjedd endring mens du har vært her?
 - På hvilken måte?

Det sosiale miljøet

- Hvem omgås du?
- Hvor møtes dere?
 - Grip fatt i de møteplassene som nevnes og få dem til å fortelle om "livet" på disse møteplassene.
- Hva er fint ved det sosiale miljøet her?
- Hva er mindre bra ved det sosiale miljøet her?
 - Gjort forsøk på endring?
- Spesielle ting du savner?
 - Gjort forsøk på endring?
- Hvordan er det sosiale miljøet her sammenliknet med hjemme i Norge?

Endringer

- Har det skjedd endringer mens du har vært her?
 - På hvilken måte?

Kontakt med lokalbefolkningen

- Hvordan føler du at nordmenn blir mottatt av lokalbefolkningen?
 - Er det noen problemer i forholdet mellom nordmenn og spanjoler?
 - Språkproblemer?
 - Kan du fortelle mer om dette?

Konflikter

- Har det noen gang blitt oppfattet som et problem at samlingsstedet/skolen ble etablert?
- Har du noen gang vært i konflikt med lokalbefolkningen/lokale myndigheter?
 - Hvordan?

- Har du hørt om andre nordmenn som har vært i konflikt med lokalbefolkningen/lokale myndigheter?

Framtidsplaner

- Vil du fortsatt bo her og drive samlingsstedet?
 - Hvorfor/hvorfor ikke?

Intervjuguide for norske etablerere

Bakgrunn

- Hvem snakker jeg med?
 - Navn, alder osv.?
- Hvor mange bor det i leiligheten/boligen?
 - Bor hele familien på Gran Canaria?
 - Går eventuelle barn på norsk skole?
- Hvor mange ansatte er det på kafeen?
 - Er kafeen en familiebedrift?
 - Er de ansatte nordmenn eller fra lokalbefolkningen?
- Hvor lenge har du eid og drevet kafeen?

Hvorfor bosette seg på Gran Canaria?

- Fortelle mest mulig om ideen bak å kjøpe/flytte til Gran Canaria.
 - Still *oppfølgingsspørsmål!*
 - Utdype
 - Hvorfor var det så viktig/avgjørende?

Ideen bak å etablere sin egen bedrift

- Noe du selv hadde lyst til?
- Observert et marked?
 - Utdyp!

Framgangsmåte for etablering

- Hvordan gikk dere fram for å etablert dere her?
- Kontakt med spanske myndigheter?
- Møtte de noen problemer underveis?
 - Beskriv!

Konsept

- Hva er konseptet?
 - Norsk?
 - Hvorfor
- Kjenner du andre nordmenn som driver tilsvarende virksomhet her på Gran Canaria?

Kafégjester

- Hvem besøker kafeen?
 - Er det mest turister eller nordmenn som bor her fast som besøker kafeen?
- Hvilke aktiviteter legges vekt på?
 - Hvorfor?
- Noen aktiviteter som er mer populære enn andre?
 - Hvorfor?
- Er kafeen brukt av den spanske lokalbefolkningen?
 - Hvorfor/hvorfor ikke?

Hverdagsliv

- Hva er likt livet i Norge?
- Hva er annerledes?
 - Hvorfor er eventuelt hverdagslivet annerledes?
- Hva er det som er bra ved å bo her?
- Hva er mindre bra ved å bo her?
 - Er det noe du har gjort for å forsøke å endre på dette?
- Har det skjedd endring mens du har vært her?
 - På hvilken måte?

Det sosiale miljøet

- Hvem omgås du?
- Hvor møtes dere?
 - Grip fatt i de møteplassene som nevnes og få dem til å fortelle om "livet" på disse møteplassene.
- Hva er fint ved det sosiale miljøet her?
- Hva er mindre bra ved det sosiale miljøet her?
 - Gjort forsøk på endring?
- Spesielle ting du savner?
 - Gjort forsøk på endring?
- Hvordan er det sosiale miljøet sammenliknet med hjemme i Norge?

Endringer

- Har det skjedd endringer mens du har vært her?
 - På hvilken måte?

Kontakt med lokalbefolkningen

- Hvordan føler du at nordmenn blir mottatt av lokalbefolkningen?
 - Er det noen problemer i forholdet mellom nordmenn og spanjoler?
 - Språkproblemer?
 - Kan du fortelle mer om dette?

Konflikter

- Har det noen gang blitt oppfattet som et problem at kafeen ble etablert?
- Har du noen gang vært i konflikt med lokalbefolkningen/lokale myndigheter?
 - Hvordan?
- Har du hørt om andre nordmenn som har vært i konflikt med lokalbefolkningen/lokale myndigheter?

Framtidsplaner

- Vil du fortsatt bo her og drive kafeen?
 - Hvorfor/hvorfor ikke

Intervjuguide for kanariere med turisme som næringsvei

Bakgrunn

- Hvem snakker jeg med?
 - Navn, alder osv.?
- Hvorfor bygget du dette boligkomplekset?
- Hvem solgte du leiligheter til?

Nordmenns påvirkning av det lokale sted

- Hvilken betydning har fastboende nordmenn for stedet?
- Hvilke forandringer har skjedd?
 - Hvordan var det før?
 - Hvordan er det nå?
- Er norske etableringer et problem for stedet?
 - Priser?
 - Spanjoler ”skygger unna”?
 - Er norske etableringer gjort for å skape det nordmenn vil ha eller slik lokalbefolkningen vil ha det?
- Forandres den spanske identiteten?
 - På hvilken måte?
- Er det noe du ville sett gjort (dersom man skulle begynne med blanke ark)?
 - Hva?
 - Hvorfor?

Forholdet mellom nordmenn og lokalbefolkningen

- Dersom du betrakter nordmenns hverdagsliv/væremåte i lokalsamfunnet, hva synes du om det/den?
- Er det noen spesielle problemer med ”norske” kolonier?
 - Hvorfor/hvorfor ikke?
- Har du noen gang vært i konflikt med nordmenn?
 - Hvordan?
- Har du hørt om andre fra lokalbefolkningen som har vært i konflikt med nordmenn?
- Hvordan blir nordmenn oppfattet/hvordan blir de ”snakket om”?
- Er det forskjeller i måten nordmenn og spanjoler lever sitt hverdagsliv som du opplever som problematisk?
 - Eksempler?
- Er det noen problemer i forholdet mellom nordmenn og spanjoler på grunn av språkproblemer?

- Kan du fortelle mer om dette?

Framtidsplaner

Har du planer om fortsatt å drive med salg og utleie av leiligheter til nordmenn og andre nasjonaliteter?

Intervjuguide for kanariske ”naboer”

Bakgrunn

- Hvem snakker jeg med?
 - Navn, alder, yrkesaktiv, pensjonist, uføretrygdet osv.?
- Hvor mange bor det i leiligheten/boligen?
- Hvor lenge har du bodd her osv.?

Hverdagsliv

- Hvordan oppfatter du nordmenns måte å leve sitt hverdagsliv på?
- Hva er annerledes ved måten nordmenn lever sitt hverdagsliv i forhold til måten du som spanjol lever ditt hverdagsliv?
 - Er det spesielle ting du reagerer på ved nordmenn og deres levemåte?
 - Eksempler?
- Hva er det som er bra ved å bo her?
- Hva er mindre bra ved å bo her?
 - Er det noe du har gjort for å forsøke å endre på dette?
 - Er det noe andre burde gjort?
- Synes du at de lokale myndighetene tar nok hensyn til den spanske lokalbefolkningen i sin satsing på turisme og tilrettelegging for langtidsopphold for nordmenn og andre nasjonaliteter?
- Har det skjedd endring mens du har vært her?

- På hvilken måte?

Det sosiale miljøet

- Hvem omgås du?
- Hvor møtes dere?
 - Grip fatt i de møteplassene som nevnes og få dem til å fortelle om "livet" på disse møteplassene.
- Hva er fint ved det sosiale miljøet her?
- Hva er mindre bra ved det sosiale miljøet her?
 - Gjort forsøk på endring?
- Spesielle ting du savner?
 - Gjort forsøk på endring?

Kontakt med nordmenn

- Dersom de bor like ved "norske" kolonier: Spørre om de kjenner noen norske/er blitt venner med noen nordmenn.
 - Hvordan dette eventuelt skjedde/hvorfor ikke osv.
- Hvordan tror du at nordmenn oppfatter lokalbefolkningen?
 - Er det noen problemer i forholdet mellom nordmenn og spanjoler?
 - Språkproblemer?
 - Kan du fortelle mer om dette?

Konflikter

- Har du noen gang vært i konflikt med nordmenn?
 - Hvordan?
- Har du hørt om andre fra lokalbefolkningen som har vært i konflikt med nordmenn?

Framtidsplaner

- Vil du fortsatt bo her?
 - Hvorfor/hvorfor ikke?
- Vil du anbefale andre å kjøpe/etablere seg så nær ”norske” kolonier?
 - Hvorfor/hvorfor ikke?

Intervjuguide for representant for ayuntamiento (lokale myndigheter)

Bakgrunn

- Hvem snakker jeg med?
 - Navn, alder osv.?
- Hvor mange fastboende nordmenn er det på Gran Canaria, Arguineguin, Patalavaca? (Dersom det er mulig å få tak i statistikk så ta det med.)

Nordmenns påvirkning av det lokale sted

- Hvilken betydning har fastboende nordmenn for stedet?
- Hvilke forandringer har skjedd?

Forholdet mellom nordmenn og spanjoler

- Hvordan synes de lokale myndighetene det er å ha fastboende nordmenn?
- Hvilket inntrykk har de lokale myndighetene av nordmenns måte å feire sin nasjonaldag, 17. mai?
- Er det noe som oppleves som problematisk?
 - Hva?
 - På hvilken måte?
- Har myndighetene noen gang vært i konflikt med nordmenn?

- Er det spesielle behov nordmenn har som står i konflikt med de lokale myndighetene?
 - Eksempler?
- Er det noen problemer i forholdet mellom nordmenn og lokalbefolkningen?
 - Språkproblemer?
 - Kan du fortelle mer om dette?

Framtidsplaner

- Grip fatt i det vedkommende eventuelt forteller og spør videre om det.